

HÄLVÄLÄN KOULUN RAKENNUSHISTORIASELVITYS

HOLLOLAN KUNTA
03/2023

RAMBOLL

Työn tilaaja

Hollolan kunta
Tiilijärventie 7 F
15870 Hollola

Pentti Klemetti, kaavoitusarkkitehti
044 780 1455

Laatija

Ramboll
Niemenkatu 73
15140 Lahti
P +358 20 755 611
www.ramboll.fi

Tiina Heikkilä, insinööri (AMK)
040 139 5193

Kannen kuva

Ramboll

Nykytilavalokuvat

Ramboll

Suoritusajankohta

Työ on suoritettu ajalla helmikuu – maaliskuu 2023

Päiväys

31.3.2023

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Johdanto	4
1.1	Hälvälän koulun perustiedot	4
1.2	Selvityksen tausta ja tarkoitus	5
1.3	Käytetyt menetelmät	5
2.	Kaavatilanne ja laaditut selvitykset	6
2.1	Kaavatilanne	6
2.2	Aikaisemmat selvitykset	9
3.	Historiallinen tausta	11
3.1	Kansakoulun perustaminen	11
3.2	Kouluarkkitehtuuri 1900-luvun alussa	14
4.	Hälvälän koulun historia	15
4.1	Kivikoulun rakentaminen 1942	15
4.2	Sota ja sen vaikutukset	17
4.3	1980-luvun muutostyöt	28
4.4	Sisäänkäyntikatos ja ulkomaalaus 1991	28
4.5	Kivikoulun peruskorjaus 2001	29
4.6	Puukoulun rakentaminen 2001	33
4.7	Jätekatoksen rakentaminen 2001	34
4.8	Puukoulun laajennus 2007	34
4.9	Keittiö puukouluun 2017	36
5.	Hälvälän koulun nykytila	37
5.1	Lähiympäristö	37
5.2	Pihapiiri	38
5.3	Kivikoulun ulkoasu	41
5.4	Kivikoulun sisätilat	44
5.5	Puukoulun ulkoasu	58
5.6	Puukoulun sisätilat	60
5.7	Varistorakennus	63
5.8	Jätekatos	64
6.	Säilyneisyys sekä arvojen ja merkittävyyden arviointi	65
6.1	Arvojen ja merkittävyyden arviointi	65
6.2	Säilyneisyyden arviointi	66
7.	Johtopäätökset ja suositukset	67
7.1	Säilyneisyys	67
7.2	Rakennustaiteelliset arvot	67
7.3	Historialliset arvot	67
7.4	Taajamakuvalliset arvot	68
7.5	Suosituksat jatkosuunnitteluun	68
8.	Lähteet	69

LIITTEET Nykytilan julkisivu-, pohja- ja leikkauspiirustukset

RAKENNUS	HÄLVÄLÄN KOULU
Kiinteistötunnus	98-408-1-234
Osoite	Aikkalantie 205, 15880 Hollola
Valmistuminen	1942
Arkkitehti	ei tiedossa
Alkuperäinen käyttötarkoitus	Hälvälän kansakoulu
Merkittävimmät muutokset	<ul style="list-style-type: none"> - 1950 kivikoulun laajennus - 1988 asunnon muutos opetustilaksi - 1991 sisäänkäyntikatos ja ulkomaalaus - 1979 kivikoulun peruskorjaus, tiilikoulun ja varaston rakentaminen - 2001 kivikoulun peruskorjaus, puukoulun ja jätekatoksen rakentaminen - 2007 puukoulun laajennus - 2017 puukouluun keittiö
Nykyinen käyttötarkoitus	Hälvälän koulu
Kaavatilanne	Yleiskaava kv 3.4.2017 § 18. Ei asemakaavaa.
Suojelutilanne	Ei suojelumerkintää yleiskaavassa.
Omistaja	Hollolan kunta
Kerrosala	Kivikoulu 1 112 m ² , puukoulu 378 m ² , jätekatos 28 m ² ja varasto 81,5 m ² .
Kerrosluvu	Kivikoulu 3 (kellari, 1, 2 ja ullakko), puukoulu 1

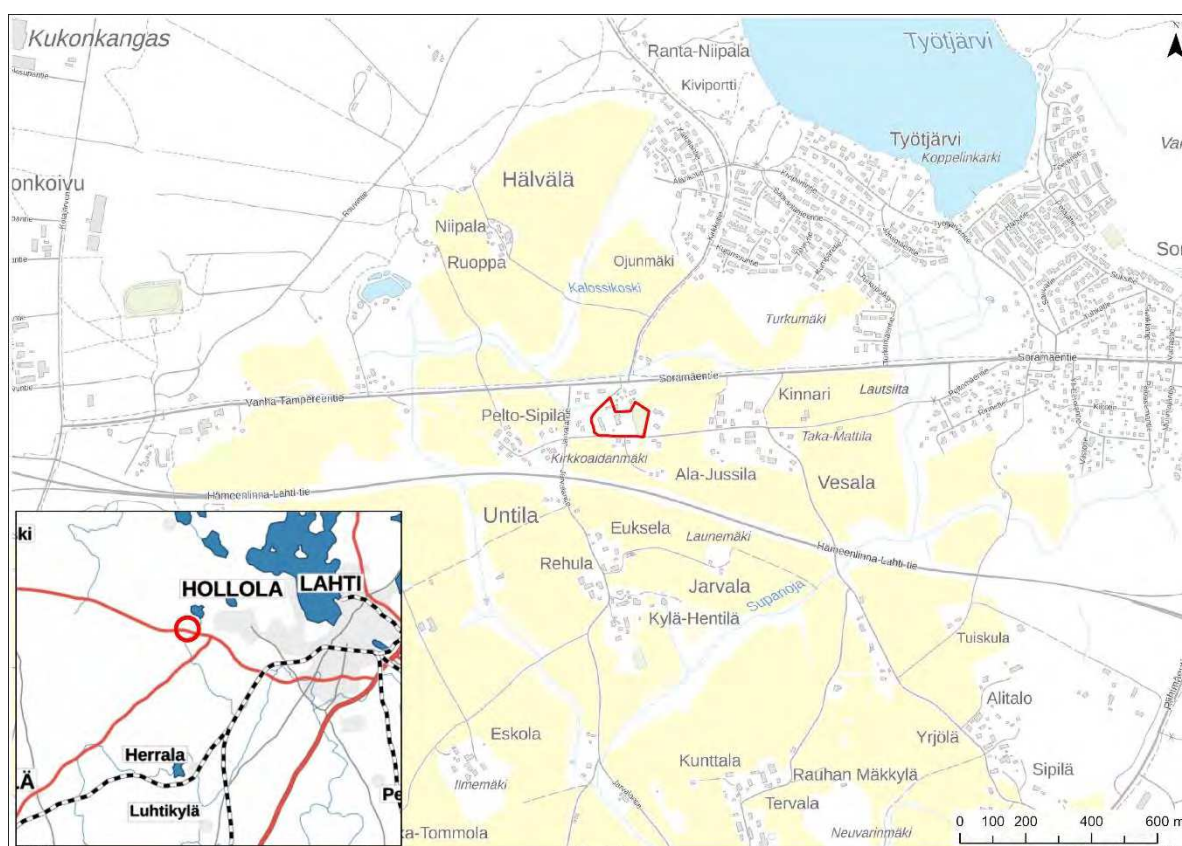
1. JOHDANTO

1.1 Hälvälän koulun perustiedot

Hälvälän koulu sijaitsee Hollolan kunnan Hälvälän kylässä, noin 3,5 kilometrin etäisyydellä Hollolan kuntakeskuksesta länteen. Koulukiinteistö 98-408-1-234 sijoittuu Valtatie 12:n (Hämeenlinna-Lahti tie) ja Vanhan Tampereentien väliselle alueelle osoitteeseen Aikkalantie 205. Kumpuilevassa maaseutumaisemassa vuorottelevat peltoalueet, tilakeskukset ja pienet metsäalueet. Koulun ympäristössä on maaseutumaista asumista.

Koulu sijoittuu Vesalan, Nokkolan, Untilan ja Utulan maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöön. Lisäksi koulu on tunnistettu paikallisesti arvokkaaksi rakennuskohteeksi. Koulun ja sen lähiympäristön arvot on tunnistettu voimassa olevassa maakuntakaavassa ja yleiskaavassa. Voimassa olevaa asemakaavaa alueella ei ole.

Hälvälän kaksikerroksinen kivikoulu koostuu vuonna 1942 valmistuneesta rakennusosasta sekä 1950 tehdystä laajennusosasta. Koulun alkuperäinen suunnittelija ei ole tiedossa, mutta koulun laajennusosa suunnittelusta vastasi arkkitehti Unto Ojonen. Koulukiinteistöllä sijaitsee lisäksi vuonna 2001 valmistunut yksikerroksinen puukoulu, vuonna 1979 valmistunut varasto sekä 2001 valmistunut jätekatos. Kivikoulun merkittävimmät muutokset ovat 1979 ja 2001 toteutetut peruskorjaukset, joiden muutokset kohdistuivat pääosin rakennuksen sisätiloihin.

Kuva 1. Hälvälän koulun sijainti näkyy pienemmässä kuvassa punaisella ympyröitynä ja suuremmissa kuvassa punaisella rajattuna.

Kuva 2. Koulukiinteistölle sijoittuvat kivikoulu, puukoulu, jätekatos sekä varasto. Ortoilmakuva vuodelta 2021. (Ortoilmakuva: Hollolan kunta)

1.2 Selvityksen tausta ja tarkoitus

Hollolan kunnanvaltuuston 17.2.2020 § 6 hyväksymän palveluverkkopäätöksen perusteella ja 15.11.2021 § 81 päättämän Hälvälän koulun jatkoajan jälkeen Hälvälän koulun toiminta lakkaa kevätlukukauden 2023 jälkeen. Kevätlukukaudella 2023 koulussa toimivat peruskoulun luokat 1–4 sekä esiopetusryhmä.

Tämän selvityksen tavoitteena on koota päävaiheet koulun historiasta, muutosvaiheista ja nykytilasta sekä kuvata koulun ominaispiirteitä ja arvoja. Selvitys arvioi koulua osana kunnan historiaa ja maisemaa sekä suhteuttaa sitä 1900-luvun alun kouluarkkitehtuurin kehitykseen. Selvitys ei sisällä rakennusten kuntoarvioita tai muita teknisiä selvityksiä.

1.3 Käytetyt menetelmät

Hälvälän koulun alueen kehittymisen historiaa tutkittaessa merkittävimpiä kirjallisia lähteitä ovat olleet *Monikasvoinen Hollola*, *Hollolan historia IV* sekä *Hollolan kotiseutukirja VIII "Ei ol luulo toelov viärtti"*. Merkittävimpien muutosvaiheiden tarkastelu perustuu lähdekirjallisuuteen sekä Hollolan rakennusvalvonnan ja Hollolan Tilapalvelu Oy:n arkistojen piirustusmateriaaliin. Rakennusvalvonnan ja Tilapalveluiden arkistoista löytyi rakennuspiirustuksia vuosilta 1948, 1979, 1988, 2000, 2001, 2007, 2017 ja 2019. Alkuperäisiä rakennuspiirustuksia 1940-luvun alusta ei rakennusvalvonnan tai Tilapalveluiden arkistoista löytynyt. Kattava lähdeluettelo on tämän selvityksen kappaleessa 8. Lähteet.

Maastokatselmus suoritettiin ulko- ja sisätilojen osalta 15.2.2023. Maastokatselmuksen aikana rakennukset ja niiden ympäristö dokumentoitiin valokuvaamalla. Kivikoulu ja puukoulu tutkittiin myös keskeisten sisätilojen osalta. Valokuvat, joissa ei ole lähdeviitettä, ovat selvityksen tekijän.

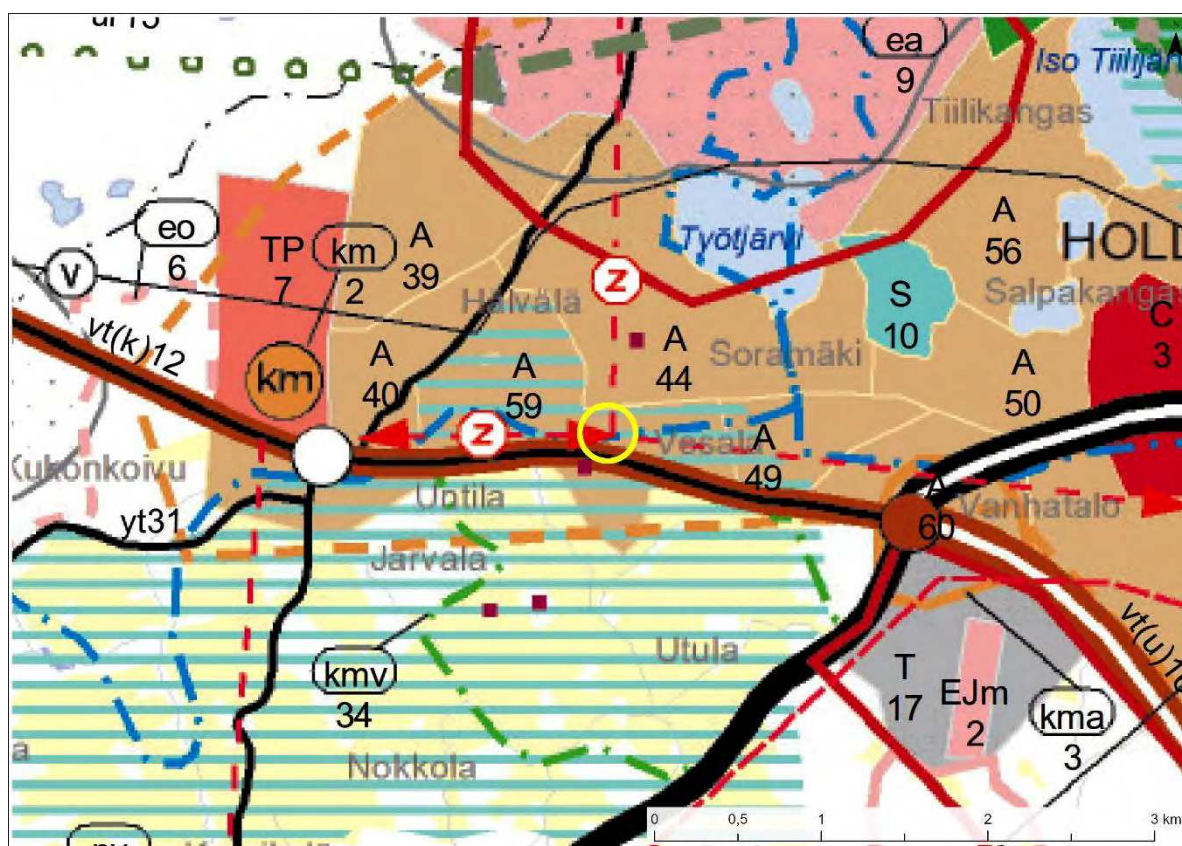
Selvityksen on tilannut Hollolan kunta, jonka yhteyshenkilönä tässä työssä on ollut kaavoitusarkkitehti Pentti Klemetti. Selvityksen on laatinut konsulttina Ramboll Finland Oy. Työn on laatinut insinööri (AMK) Tiina Heikkilä.

2. KAAVATILANNE JA LAADITUT SELVITYKSET

2.1 Kaavatilanne

Maakuntakaava

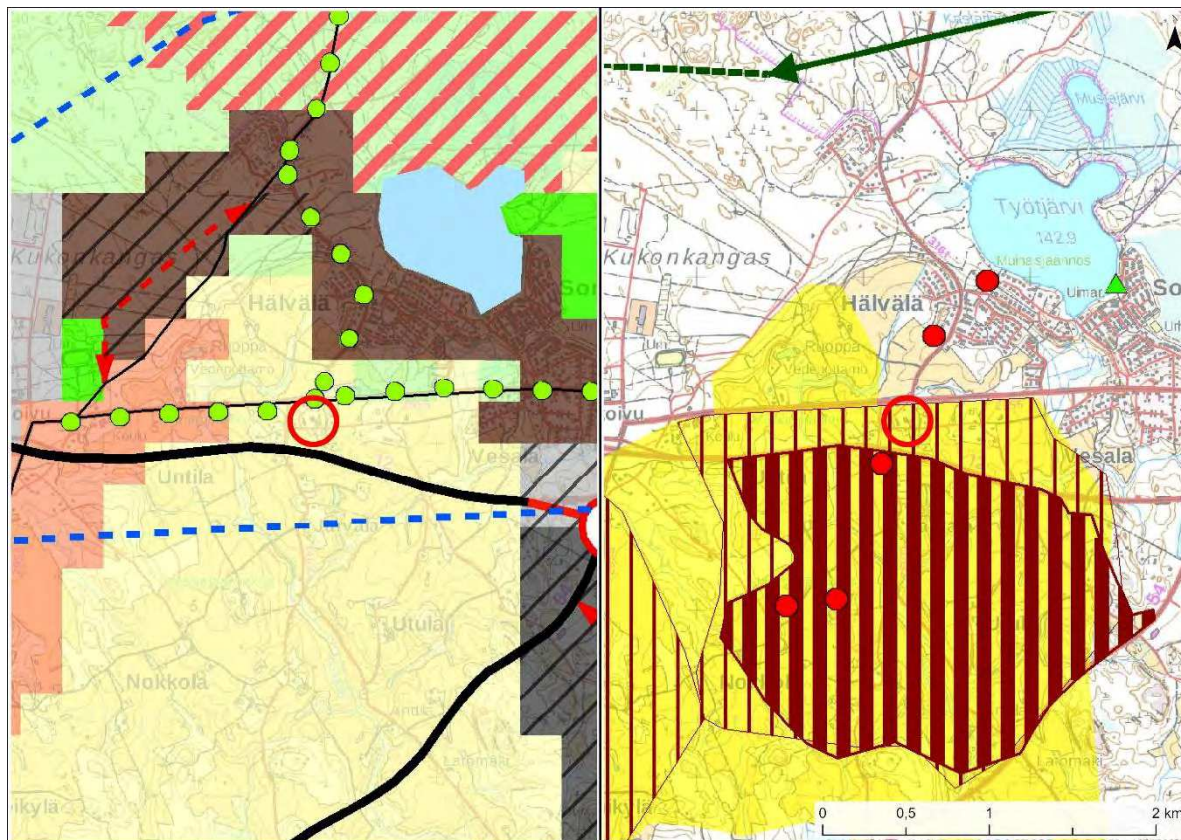
Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014 on saanut lainvoiman 14.5.2019. Maakuntakaavassa koulukiinteistö sijoittuu taajamatoimintojen alueelle (A). Merkinnällä osoitetaan asumiseen ja muille taajamatoiminnoille, kuten keskustatoiminnoille, palveluille ja teollisuudelle rakentamisalueita, pääväyliä pienempiä liikennealueita, virkistys- ja puistoalueita sekä yhdyskuntateknisen huollon alueita sekä näiden tarvitsemia laajentumisalueita. Lisäksi koulukiinteistö sijoittuu kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta maakunnallisesti arvokkaalle alueelle (sininen vaakaviivitus). Suunnittelumääräysten mukaan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, kehittämisessä ja hyödyntämisessä on vaalittava alueen keskeisiä erityispiirteitä ja omaleimaisuutta sekä huomioitava kokonaisuuden kannalta merkittävien maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen säilyminen.

Kuva 3. Koulukiinteistön sijainti näkyy voimassa olevassa maakuntakaavassa keltaisella ympyrällä rajattuna.

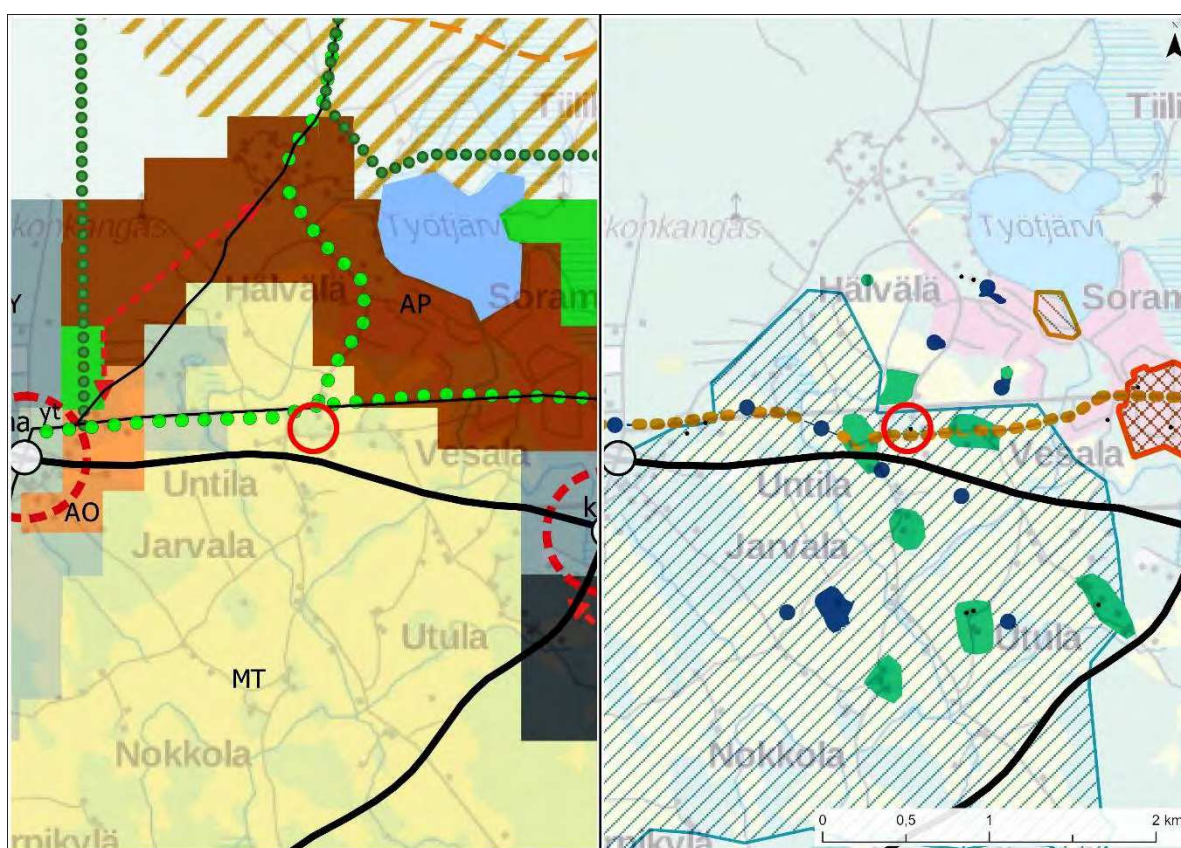
Yleiskaava

Alueella on voimassa **Hollolan strateginen yleiskaava 2017**, joka on hyväksytty Hollolan kunnanvaltuustossa 3.4.2017 § 18. Kaava on laadittu oikeusvaikutteisena ja sen tavoitevuosi on 2040. Yleiskaavan pääkartalla Hälvälän koulu sijoittuu laajalle maisemallisesti ja tuotannollisesti merkittävälle maatalousvyöhykkeelle (keltainen alue). Maiseman, kulttuuriympäristön ja virkistysten teemakartalla koulu sijoittuu maakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle (keltainen alue) sekä maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöön (ruskea pystyviivoitus). Koulun eteläpuolelle sijoittuu valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (ruskea paksu viivoitus).

Kuva 4. Koulukiinteistön sijainti strategisella yleiskaavalla 2017 sekä sen teemakartalla on osoitettu punaisella ympyrällä rajattuna.

Strateginen yleiskaava 2020 on hyväksytty Hollolan kunnanvaltuustossa 10.5.2021 § 27. Päätöksestä on valitettu. Yleiskaavan pääkartalla Hälvälän koulu sijoittuu laajalle maisemallisesti ja tuotannollisesti merkittävälle maatalousvyöhykkeelle (keltainen alue). Maiseman, kulttuuriympäristön ja virkistykseen teemakartalla koulu sijoittuu kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaalle alueelle (sininen vinoviivoitus). Aluetta koskevien suunnitelmien ja toimenpiteiden tulee olla kokonaisuuden säilymistä turvaavia ja edistäviä. Mahdollisen korjaus- ja täydennysrakentamisen sekä alueeseen kohdistuvien toimenpiteiden on sopeuduttava kulttuuriympäristön tai maisema-alueen ominaisuuteen ja erityispiirteisiin. Alueella ei saa tehdä toimenpiteitä, jotka vähentävät merkittävän aluekokonaisuuden arvoa. Aluetta asemakaavoitettaessa ja asemakaavaa muutettaessa on varmistettava maisemallisten ja kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen. Aluetta koskevista toimenpiteistä ja suunnitelmista on neuvoteltava Päijät-Hämeen alueellisen vastuumuseon kanssa. Koulu on osoitettu mahdollisena rakennusperintökohteena (musta piste). Kohteen kulttuurihistorialliset arvot tulee selvittää ennen merkittäviin muutos-, korjaus- tai laajennustoimenpiteisiin ryhtymistä. Koulun eteläpuolella kulkee historiallinen tielinja (Ylinen Viipurin tie).

Kuva 5. Koulukiinteistön sijainti strategisella yleiskaavalla 2020 sekä sen teemakartalla on osoitettu punaisella ympyrällä rajattuna.

Asemakaava

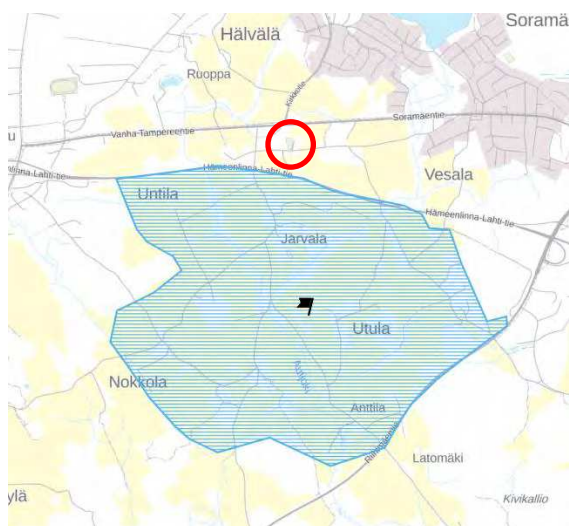
Koulukiinteistöllä tai sen lähiympäristössä ei ole voimassa olevia asemakaavoja.

2.2 Aikaisemmat selvitykset

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY

RKY on Museoviraston laatima inventointi, joka on valtioneuvoston päätöksellä otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen.¹

Koulukiinteistön eteläpuolelle sijoittuu Vesalan, Nokkolan, Untilan ja Utulan kylien valtakunnallisesti merkittävä viljelymaisema. Vesalan, Nokkolan, Untilan ja Utulan lähekkäin asettuneet maarekisterikylät vaikuttavassa maisemakehyksessä kuvastavat lukuisine kiinteine muinaisjäännöksineen poikkeuksellisen laajana kokonaisuutena Hämeen kyläasutuksen jatkuvuutta esihistorialliselta ajalta nykypäiviin. Kylien kulttuurimaisema muodostuu laajasta, avoimesta, voimakkaasti kumpuilevista, pitkään viljelyksessä olleista pelloista. Tilakeskukset sijoittuvat tiiviinä ryhminä pääosin korkeille kylämäille. Viljelyaukeaa halkovat kapeat kylämäeltä toiselle kulkevat hiekkatiet. Kantatilojen talouskeskusten rakennuskanta on suurelta osin uusiutunut 1900-luvun kuluessa, mutta rakennuspaikat, rakennustapa, rakennusten muoto ja rytmi noudattavat vuosisataisia perinteitä. Alueelta tunnetaan myös useita merkittäviä rautakautisia kalmistoja.²

Kuva 6. Koulukiinteistön eteläpuolelle sijoittuu Vesalan, Nokkolan, Untilan ja Utulan kylien valtakunnallisesti merkittävä viljelymaisema. Koulu sijoittuu punaisen ympyrän osoittamaan kohtaan. (Museovirasto)

Maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt

Päijät-Hämeen maakuntakaavaa varten valmistui maakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen inventointi eli Päijät-Hämeen rakennettu kulttuuriympäristö vuonna 2006. Inventoinnin tarkoituksena on tunnistaa ja tuoda esille Päijät-Hämeen rakennetun kulttuuriympäristön ominais- ja erityispiirteet, arvot ja merkitykset. Selvitys palvelee maakuntakaavaa nostamalla esiin maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt ja -maisemat.³

Koulukiinteistö sijoittuu Vesalan, Nokkolan, Untilan ja Utulan maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöön. Maisemakuva hallitsee laaja ja avoin, voimakkaasti kumpuileva viljelymaisema. Tilakeskukset sijoittuvat pääosin suurmaisemasta nousevien kumpareiden laelle. Tilakeskusten rakennuskannan uusiutumisesta huolimatta alueella on säilynyt 1900-luvun alkuun palautuvia päärakennuksia.⁴

¹ Museoviraston. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt.

² Museovirasto. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt.

³ Päijät-Hämeen rakennettu kulttuuriympäristö, s. 8

⁴ Päijät-Hämeen rakennettu kulttuuriympäristö, s. 52

Kuva 7. Koulukiinteistö sijoittuu maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöön. Koulu sijoittuu sinisen ympyrän osoittamaan kohtaan. (Päijät-Hämeen rakennettu kulttuuriympäristö)

Hollolan rakennusinventointi 2006

Hämeen ympäristökeskus toteutti vuosina 2004–2006 yhteistyössä kuntien kanssa Hollolan kunnan hallinnoiman rakennusperinnön inventointiprojektin. Kyseessä oli maakunnallinen Viiden kunnan rakennuskulttuuri –hanke.⁵

Inventoinnissa todetaan, että Hälvälän suurikokoinen koulurakennus on lähiympäristönsä maisemallinen kiintopiste. Koulu on luokiteltu säilytettäväksi rakennukseksi. Kohteessa on erityistä rakennushistoriallista ja/tai historiallista ja/tai maisemallista arvoa ja se on rakennuslainsäädännön nojalla suojeltava rakennus/rakennusryhmä/rakennettu kokonaisuus. Kaavassa käytetään suojelumerkintöjä ja -määräyksiä, mahdollisesti kehittämistavoitemerkintöjä ja erityisiä ohjauskeinoja. Rakennus- ja purkulupa-asioissa tulee pyytää lausunto asiantuntijaviranomaisilta tai ympäristökeskuksesta.

Hollolan kulttuuriympäristöselvitys 2020

Kulttuuriympäristöselvitys tarkastelee Hollolan kunnan alueella rakennetun ympäristön historiallista kehitystä ja sen ilmenemistä. Selvityksen perusteella on laadittu ehdotus Hollolan strategisen yleiskaavan merkittävistä rakennetun kulttuuriympäristön arvokohteista ja -alueista. Lisäksi työ on sisältänyt ajantasaisen inventointitietokannan koonnin Hollolan kunnan alueella inventoiduista kulttuuriympäristökohteista ja alueista.⁶

Selvityksessä koulukiinteistö on osoitettu paikallisesti inventoituna rakennusperintökohteena, joka sijoittuu maakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle sekä maakunnallisesti arvokkaaseen rakennettuun kulttuuriympäristöön.

Kuva 8. Koulukiinteistölle ja sen lähiympäristöön kohdistuu lukuisia maisema- ja kulttuuriympäristöalueita ja -kohteita. Koulu sijoittuu punaisen ympyrän osoittamaan kohtaan. (Hollolan kulttuuriympäristöselvitys)

⁵ Hollolan rakennusinventointi, s. 7

⁶ Hollolan kulttuuriympäristöselvitys, s. 4

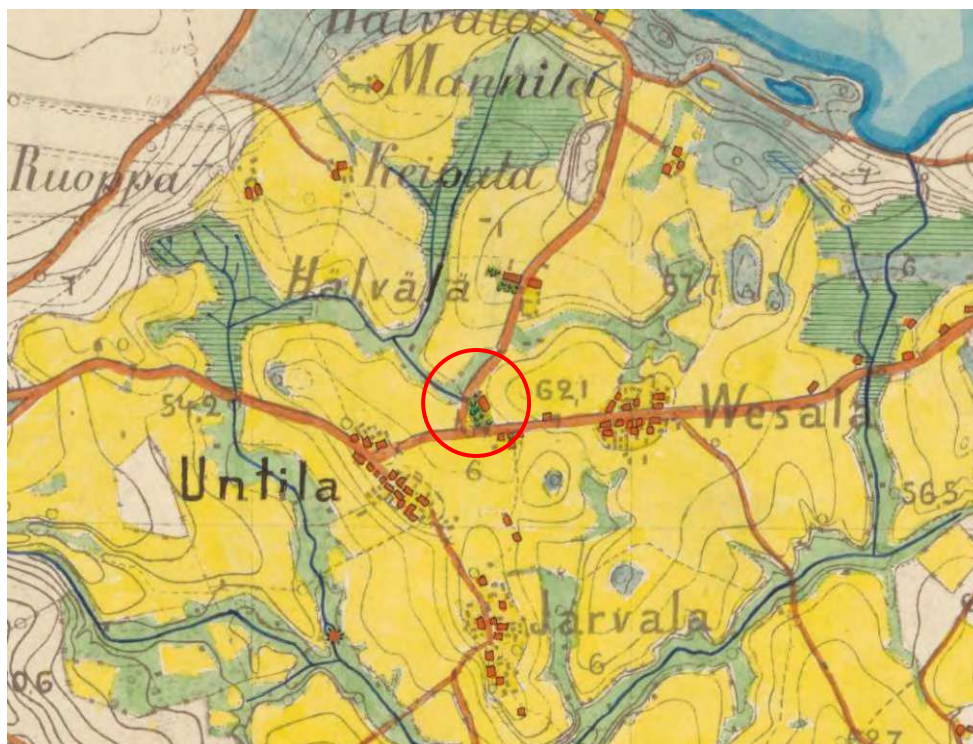
3. HISTORIALLINEN TAUSTA

3.1 Kansakoulun perustaminen

Perusopetus Suomessa alkoi 1600-luvulla. Tuolloin tavoitteena oli kristinopin perusteiden ulkoa oppiminen ja opetusta ylläpiti kirkko. Hengelliset päämäärät säilyivät kansanopetuksessa tavoitteena myös 1700-luvulla, mutta samalla tuli lukutaidon oppimisen vaatimus yhä korostetummin esiin. 1800-luvun alussa toteutui kiertävien koulumestarien kiinnittäminen huolehtimaan kansanopetuksesta. Koulumestari kiersi vuoron perään Hollolan eri kylissä ja opetti lapsille sisälukua ja katekismusta. 1840-luvun lopulta lähtien Hollolassa toimi myös niin sanotut sunnuntaikoulut, jotka paransivat edelleen kirjoitus- ja laskutaitoja. Yksityisten hollolalaisten aloitteesta ja tuomiokapitulin kehotuksesta saatiin 1861 aikaan sopimus, joka laajensi kiertokoulujärjestelmän kolmiopettajaiseksi. Näin oli Hollolaan luotu ensimmäinen suhteellisen tehokas perusopetusjärjestelmä, joka säilyi hengissä pitkälle seuraavaan vuosisataan.⁷

”Suomen kansakoulun isän” Uno Cygnaeuksen tarmokkaan toiminnan ansiosta annettiin 1866 keisarillinen asetus ”Suomen kansakoulutoiminnan lopullisesta järjestämisestä”. Kansakouluasetus toi muutoksen perusopetukseen monessa suhteessa. Kaksi tärkeintä muutosta olivat perusopetuksen irrottaminen kirkon yhteydestä ja valtionavun antaminen sille. Kansakoulujen rakentamisesta ja hallinnasta huolehtiminen siirtyi kuntien vastuulle. Myös yksityisten perustamat koulut saattoivat edellytykset täyttyessään saada valtionapua. Ensimmäinen kansakoulu Hollolaan perustettiin 1867 Uskilaan yksityisten asianharrastajien toimesta ilman, että kunta olisi tehnyt perustamispäätöstä. Samalla tavoin perustettiin Hollolan toinenkin kansakoulu, joka aloitti toimintansa Pyhäniemen kartanossa 1868. Uskilan kansakoulu oli poikakoulu ja Pyhäniemessä aloitettu koulu oli tyttöjä varten. Pyhäniemen tyttökansakoulusta tuli myöhemmin Hälvälän kansakoulu. Kalliolan kylään perustettiin tyttökoulu 1870. 1800-luvun lopulla Hollolassa oli siis kolme kansakoulua ja sitä voidaan pitää edelläkävijöiden joukkoon kuuluvana Hämeen maaseudulla.⁸

Koska Pyhäniemi oli syrjässä pitäjän suurkylistä, siirrettiin Pyhäniemen tyttökansakoulu Untilaan Kylä-Sipilään, sieltä Pelto-Sipilään ja viimeisimpänä Vesalan Ali-Jussilaan.⁹

Kuva 9. Hälvälän kansakoulu rakentui liikenteellisesti ja kyläkuvallisesti keskeiselle paikalle. Koulukiinteistö sijoittuu kuvassa punaisen ympyrän osoittamaan kohtaan. Venäläinen topografikartta 1885. (Kansallisarkisto)

⁷ Hollolan historia III, s. 119–120

⁸ Hollolan historia III, s. 121–125

⁹ Hollolan historia III, s. 132

Vuonna 1873 päätti kuntakokous seurakunnan esityksestä rakentaa koulun Vainiolle. Koulutalosta päätettiin, että sen tulee olla viisi sylvä pitkä, sisältää kaksi kamaria, kyökki, yksi opetussali ja lämmin tampouri eli eteinen. Tämä koulutalo valmistui syksyllä 1876 ja se rakennettiin Hälvälän kartanon maalle.¹⁰ Ajalleen tyyppillisesti kansakoulu oli yksikerroksinen puurakennus, jonka ulkoseinät oli verhoiltu vaakasuuntaisella laudoituksella. Katettu sisäänkäyntiveranta sijoittui rakennuksen länsiseinustalle. Vehreää koulupihaa rajasi puuaita.

Hälvälän koulussa oli yksi luokka ja kaksi ”läksykuntaa”. Vaikka oppilaiden edellytettiin käyvän koulua säännöllisesti koko lukukaudet, näin ei kuitenkaan tapahtunut. Kevätlukukaudella 1876 Hälvälän koulussa oppilaita oli 16. 1890-luvulla Hälvälän koulun alueeseen kuuluivat Hälvälän, Untilan, Vesalan, Aikkalan, Utulan, Nokkolan ja Jarvalan kylät. Pyhäniemessä aloittaneen ja Hälvälään päätyneen koulun opettajattarina olivat neidit Mari Eriksson ja Adeline Gulin sekä vuodesta 1975 Lydia Lodman. 1906 Lodman siirtyi eläkkeelle¹¹ ja häneen jälkeensä aina vuoteen 1938 opettajattarena toimi Matilda Multamäki.

Hälvälän kansakoulu rakentui sekä liikenteellisesti että kyläkuvallisesti keskeiselle paikalle. 1880-luvulla koulutontin eteläpuolella kulki Ylinen Viipurintie, joka kulki Hämeenlinnasta Hollolan ja Lahden kautta Viipuriin. Koululta pohjoiseen kulki tie Hollolan kirkonkylälle. Kumpuilevaan peltomaisemaan oli rakentunut jo lukuisia tilakeskuksia kuten nykyiset Kinnari, Taka-Mattila, Ala-Jussila sekä Pelto-Sipilä.

Vuosisadan vaihde oli merkinnyt tuntuvaa mullistusta koulutusmahdollisuuksissa Hollolassa. Kansakoulu oli ulotettu yhä useamman tytön ja pohja saavutettavaksi ja jatko-opintoväylät kansanopistoon, oppikouluun ja ammattikouluun olivat avautuneet. Piirijakoasetus vuonna 1898 oli velvoittanut kunnat luomaan kansakouluverkoston, mutta sen sijaan kouluikäisille ei oltu asetettu vaatimusta kansakoulun oppimäärän suorittamisesta. Vasta 1921 annettiin laki oppivelvollisuudesta, joka teki 7–13-vuotiaat oppivelvollisiksi. Kaikille taattiin kuusivuotinen maksuton kansakoulu. Hollolan kunnanvaltuusto hyväksyi kansakoulupiirijaon ja oppivelvollisuuden täytäntöönpanosuunnitelman vuonna 1926. Sen mukaisesti kunnassa tuli olemaan 24 koulupiiriä. Hälvälän piiriin kuuluivat Hälvälän, Untilan, Vesalan, Jarvalan, Aikkalan, Utulan ja Nokkolan kylät sekä kolme Kankaantaan taloa. Lapsia piirissä oli 45 ylä- ja 18 alakouluiässä.¹²

Kuva 10. Hälvälän ensimmäinen koulutalo valmistui vuonna 1876 ja se sijoittui nykyisen puukoulun paikalle. Vehreää koulutonttia reunusti puuaita. (Kuva teoksesta Hollolan kotiseutukirja XXXIII. Alkuperäinen kuva Helmi Näsäkkälä os. Turva ja Oskar Näsäkkälän albumi)

¹⁰ Hollolan kotiseutukirja VIII, s. 34

¹¹ Hollolan historia III, s. 134–135, 249

¹² Hollolan historia III, s. 394–397

Kuva 11. Puukoulun taustalla näkyy vuonna 1942 valmistunut kivikoulu. (Kuva teoksesta Hollolan kotiseutukirja VIII. Alkuperäinen kuva Hälvälän koulun kokoelmat)

Kuva 12. Hälvälän kansakoulun oppilaan 1925. Kuvassa oikealla opettaja Matilda Multamäki. (Kuva teoksesta Hollolan kotiseutukirja VIII. Alkuperäinen kuva Hälvälän koulun kokoelmat)

3.2 Kouluarkkitehtuuri 1900-luvun alussa

1920-luvulla maaseutukoulut rakennettiin hirsistä ja lämmitettiin puu-uuneilla. Aikaisemmista mallikouluista poiketen rakennukset olivat kaksikerroksisia ja niissä oli mansardi-, auma- tai harjakatto. Ikkunat olivat moniruutuiset, ja julkisivut oli jaoteltu symmetrisesti erilevyisin listoin. Kaupunkikoulujen pääasiallinen rakennusmateriaali oli tiili ja julkisivut rapattiin sileiksi ja koristeltiin kipsiornamentein. Koristelu edusti ajalle tyyppillistä hienostunutta klassismia. Pohjaratkaisut olivat selkeitä ja perustuivat useimmiten sivu- tai keskikäytäväjärjestelmälle.¹³

1930-luvulta lähtien yleistyi koulutyyppi, jossa tilat oli sijoitettu eri siipiin. Erikorkuisilla osilla oli kullakin oma funktionsa. Voimistelusalit olivat yhdessä siivessä, juhlasali toisessa ja luokat kolmannessa. Funktionalistinen tyyli ilmeni selkeytenä, tarkoituksenmukaisuutena ja linjakkuutena. Sisätiloihin pyrittiin saamaan mahdollisimman paljon päivänvaloa. Tämä näkyi ikkunakoon kasvuna. Julkisivuja hallitsivat nyt suuret, suorissa riveissä olevat ikkunat. Käytävälle saatiin luonnonvaloa niiden päätyihin sijoitetuista suurista ikkunaseinistä.¹⁴

Luokkahuoneiden tuuletusta pidettiin ensiarvoisen tärkeänä, sillä tuberkuloosi aiheutti vakavia ongelmia 1920- ja 1930-luvulla. 1930-luvulla yleistyi ikkunamalli, jonka alaosassa oli sisäänpäin aukeava matala tuuletusikkuna. Se, että valaistukseen kiinnitettiin aikaisempaa enemmän huomiota, näkyi myös siinä, että arkkitehdit suunnittelivat kouluihin valaisimia.¹⁵

Sotien jälkeen pienet puiset tyyppikoulut valtasivat maaseudun. Kaupunkeihin ja taajamiin syntyi puolestaan suomalaisen koulutalon juureva perusmalli, monikerroksinen, satulakattoinen rakennus. Talo seisoi yleensä pihan tai urheilukentän laidalla. Luokkahuoneet olivat yhdessä ja voimistelusalit toisessa siivessä. Järjestely juonsi juurensa edellisen vuosikymmenen tilaratkaisuista. Funktionalismille tyyppillisiä pelkistettyjä muotoja pehmennettiin materiaalirunsaudella ja suorakulmaisuudesta poikkeavilla yksityiskohdilla. Ulkoseinissä sileäksi rapatun pinnan tilalle tuli punatiili tai useiden materiaalien yhdistelmä.¹⁶

1950-luvulla koulurakennukset alkoivat madaltua. Matalan koulun katsottiin olevan lähempänä lapsen mittakaavaa ja liittyvän hienovaraisemmin ympäristöönsä. Käytäviä laajennettiin ja niistä avattiin portaikkojen ja lasiseinien välityksellä näkymiä ulos ja muihin tiloihin. Luokkahuoneiden valaistusta kehitettiin paremmaksi. Tiloihin saatiin valoa kahdelta puolelta, kun käytävän puoleisille seinille tehtiin yläikkunat. Opettajien kateederit alkoivat madaltua ja hävisivät lopulta kokonaan 1960-luvulla. Julkisivumateriaalit muuttuivat yhä vaihtelevimmiksi.¹⁷

---

¹³ Arkkitehtuurimuseo. Koulurakentamisen historiaa.

¹⁴ Arkkitehtuurimuseo. Koulurakentamisen historiaa.

¹⁵ Arkkitehtuurimuseo. Koulurakentamisen historiaa.

¹⁶ Arkkitehtuurimuseo. Koulurakentamisen historiaa.

¹⁷ Arkkitehtuurimuseo. Koulurakentamisen historiaa.

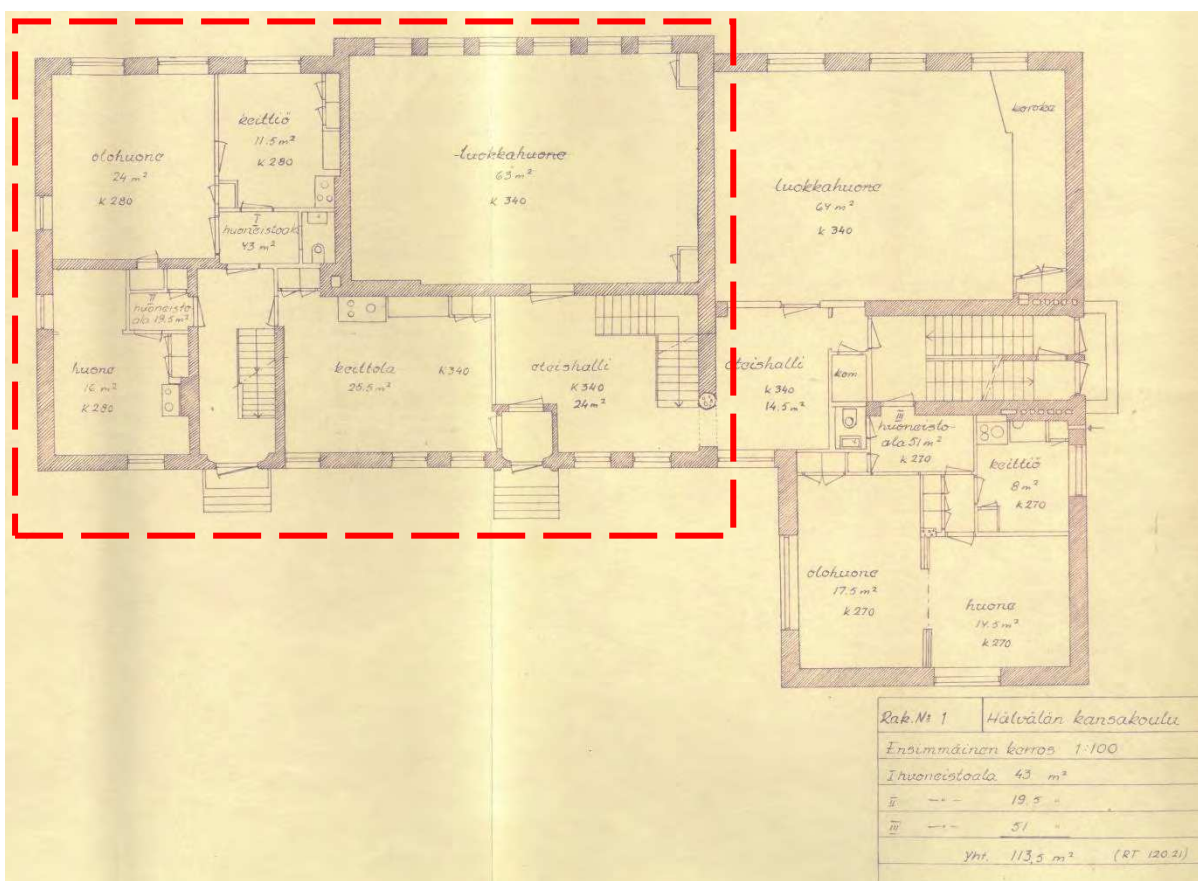
4. HÄLVÄLÄN KOULUN HISTORIA

4.1 Kivikoulun rakentaminen 1942

Hälvälän kivikoulun suunnittelu alkoi jo vuonna 1928, mutta monet vastoinkäymiset, joista talvisota ja sitten rakennustyön aikana syttynyt jatkosota, siirsivät suunnitelman toteuttamista. Sodasta johtuen ei esimerkiksi alkuperäinen kustannusarvio pitänyt paikkaansa. Rakennustarpeiden saanti myös vaikeutui ja paras työvoima oli turvaamassa isänmaamme vapautta. Uusi kivikoulu valmistui kuitenkin viimein vuonna 1942.¹⁸

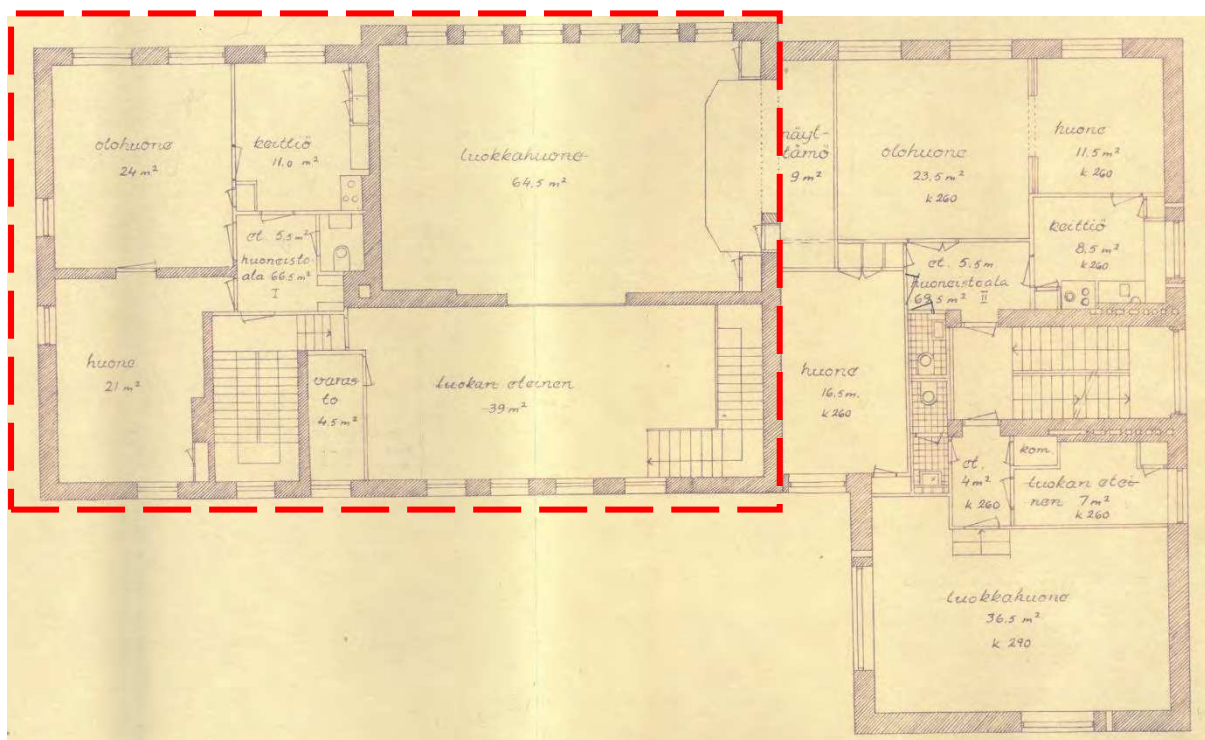
Uusi kivikoulu koostui kahdesta toisiinsa kohtisuoraan nähden olevasta rakennusosasta. Perustukset toteutettiin paikallaan valettuna betonisokkelina ja ulkoseinät massiivitiilirakenteisina. Julkisivut rapattiin ja maalattiin vaaleiksi. Rakennukseen tehtiin kaksi kerrosta sekä kellarikerros. Harjakaton katemateriaalina oli punainen sementtitiili. Lämmitystavasta johtuen rakennuksen ulkoasuun kuului myös tiilestä muuratut savupiiput. Alkuperäiset ikkunat ja ovet olivat puisia.

Koulun alkuperäisiä rakennuspiirustuksia ei ole löytynyt, joten sisätilatulkinta perustuu vuoden 1948 piirustuksiin. Koulun ensimmäisen kerroksen eteishallin yhteydessä oli keittola. Ruokailu tapahtui luokkahuoneissa. Länsiseinustalla oli luokkahuone. Eteläosassa oli kaksi huoneistoa. Näistä pienempi oli yhden huoneen käsittävä pieni 16 m²:n asunto ja toinen keittiön ja olohuoneen käsittävä 43 m²:n asunto. Toisessa kerroksessa oli myös yksi luokkahuone ja ensimmäistä kerrosta suurempi eteishalli. Kerroksen eteläosassa oli 66,5 m²:n suuruinen keittiön, olohuoneen ja makuuhuoneen käsittävä asunto. Kellarikerroksessa sijaitsi luokka, varasto- ja kellaritilat, pannuhuone sekä sauna. Kussakin asunnossa sekä keittolassa oli omat hellat.

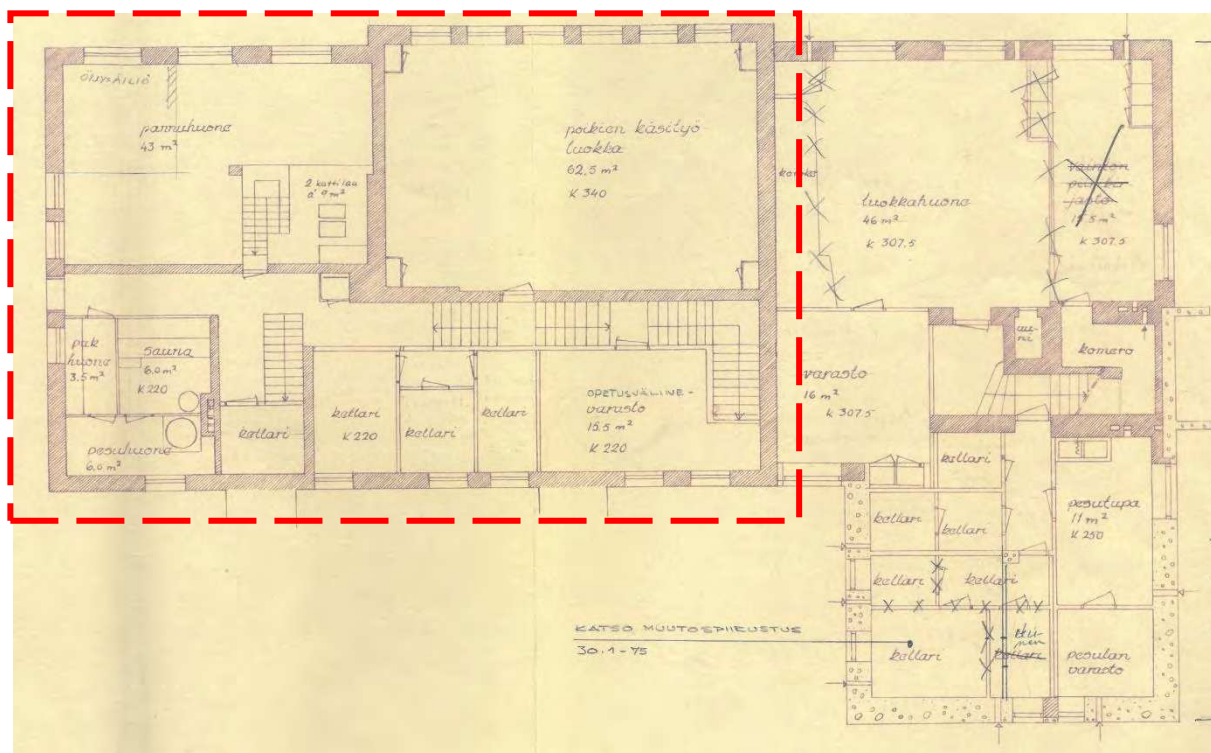

Kuva 13. Ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus vuodelta 1948. Koulun alkuperäinen rakennusosa näkyy kuvassa punaisella katkoviivalla rajattuna. (Hollolan rakennusvalvonta)

¹⁸ Hollolan kotiseutukirja VIII, s. 36

Kuva 14. Toisen kerroksen pohjapiirustus vuodelta 1948. Koulun alkuperäinen rakennusosa näkyy kuvassa punaisella katkoviivalla rajattuna. (Hollolan rakennusvalvonta)

Kuva 15. Pohjapiirustuksesta poiketen eteläsivulle kellarikerrokseen toteutettiin yhden sisäänkäynnin ja kolmen ikkunan sijaan kaksi sisäänkäyntiä ja kaksi ikkunaa. Kellarikerroksen pohjapiirustus vuodelta 1948. Koulun alkuperäinen rakennusosa näkyy kuvassa punaisella katkoviivalla rajattuna. (Hollolan rakennusvalvonta)

Kuva 16. Kuva alkuperäisestä koulusta. Taustalla näkyy vanha kansakoulurakennus. (Kuva teoksesta Hollolan kotiseutukirja VIII. Alkuperäinen kuva Hälvälän koulun kokoelmat)

4.2 Sota ja sen vaikutukset

Jatkosodan 1941–1944 jälkeen oli tiloista puutetta. Oman paineensa toi siirtoväki, jota Hollolaan asettui huomattavassa määrin. Monessa koulussa jouduttiin menemään vuorolukuun. Tarvittiin siis lisää luokkahuoneita ja muita tiloja, kuten keittiöitä, joiden tarve oli tullut ilmeiseksi kouluruokailun aloittamisen myötä. Rakentamisen aloittaminen oli kuitenkin varsin vaikeaa välittömästi sodan jälkeen, sillä esimerkiksi rakennusaineista oli pulaa. 1940-luvun lopulta lähtien Hollolassa kouluja korjattiin ja laajennettiin maltillisesti, sillä tulossa olleen esikaupunkiliitoksen tulevia rajoja ja ajankohtaa ei tiedetty, mikä varmasti vaikutti monella tavalla Hollolan kunnan päätöksentekoon.¹⁹

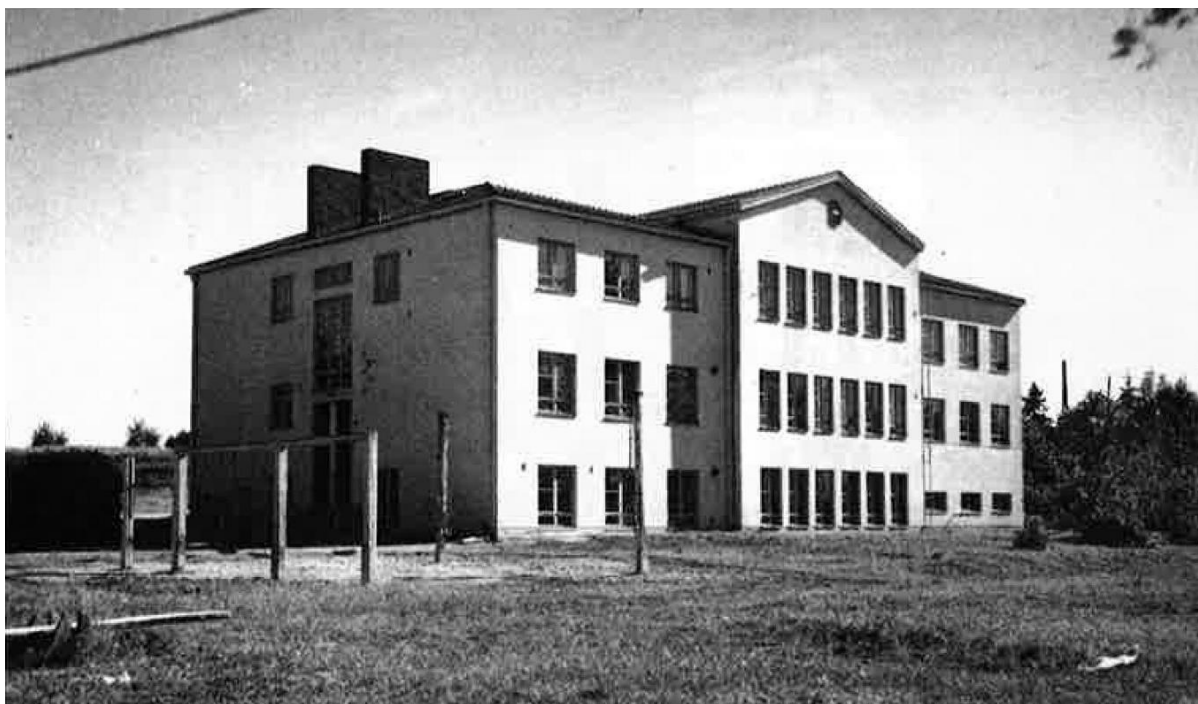
Kuva 17. Sotilaspoikia Hälvälän koululla harjoitustauolla keväällä 1944, kuvassa myös kouluttajat ja muonittajat. (Kuva teoksesta Hollolan kotiseutukirja XIV)

¹⁹ Hollolan historia IV, s. 423–424

Jo vuonna 1947 uusi koulu osoittautui pieneksi sodan jälkeen nopeasti lisääntyneen asutuksen takia. Suureen oppilasmäärään vaikutti sekin, että vuonna 1946 siirrettiin Petsamon, Pirttimäen ja Likolammen lapset Hälvälän kouluun. Lisäksi samana vuonna liitettiin koulun yhteyteen tyttöjen talouskoulu ja osa Okeroisten koulupiirin lapsista.²⁰

Kivikoulun laajennusosa valmistui vuonna 1950. Koulun laajennusosan suunnittelusta vastasi lahtelainen arkkitehti Unto Ojonen. Piirustukset valmistuivat kesällä 1948. Vanhan osan ulkoasua noudatteleva laajennusosa rakennettiin vanhan osan pohjoispuolelle. Ensimmäiseen kerrokseen sijoitettiin länsiseinustalle luokkahuone ja itäseinustalle 51 m²:n suuruinen asunto, johon kuului keittiö, olohuone ja makuuhuone. Ensimmäisestä kerroksesta puhkaistiin kulku uuden osan eteishalliin. Toisen kerroksen länsiseinustalle sijoitettiin oppilasasuntola, johon kuului keittiö, olohuone sekä kaksi makuuhuonetta. Itäseinustalle sijoitettiin luokkahuone.

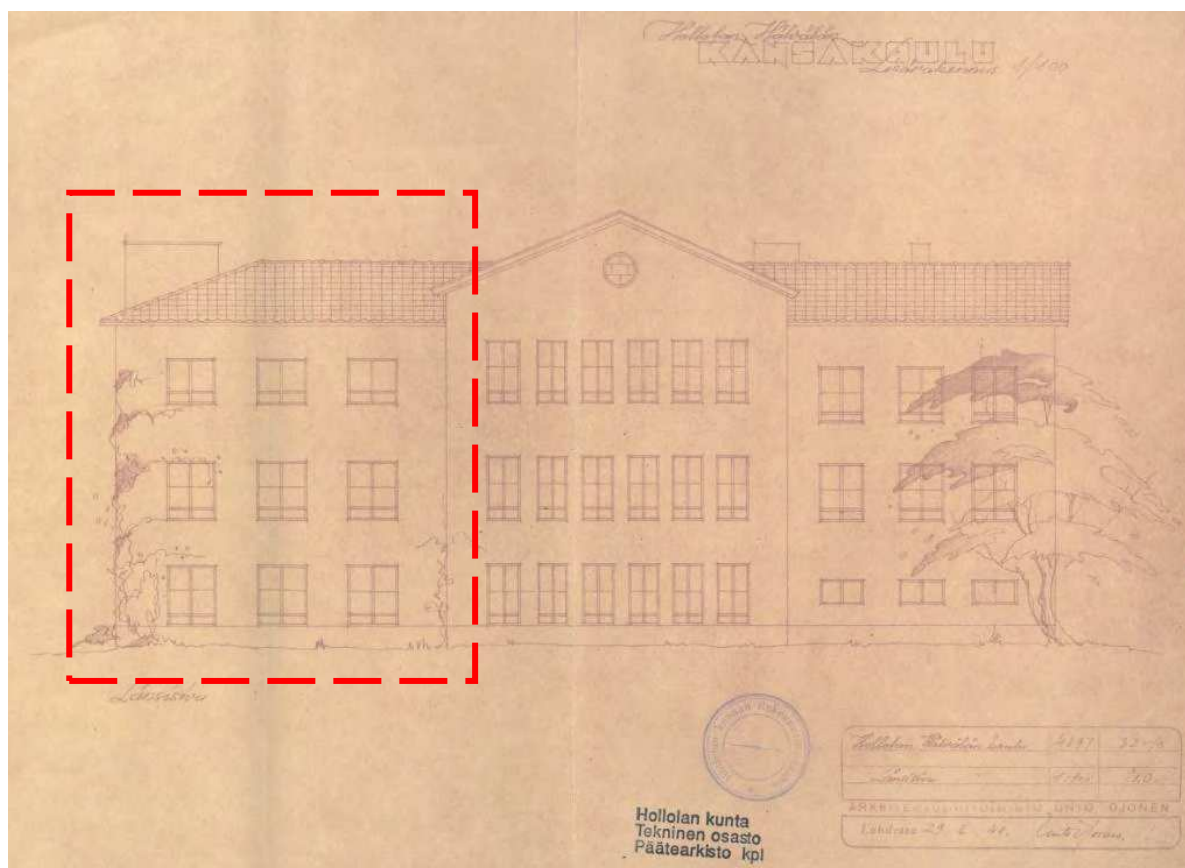
Sodan jälkeen 1940-luvulla kiinnitettiin entistä enemmän huomiota lasten ja nuorten jatko-opintomahdollisuuksiin. Niinpä Hälvälän koulun 1950 valmistuneeseen osaan tuli tyttöjen talouskoulu. Varsinaiset opetustilat olivat koulurakennuksen kellarikerroksen pohjoisosassa. Vuonna 1956 talouskoulu siirtyi Okeroisten Ylikartanoon ja talouskoulun käytössä ollut opetustila saneerattiin Hälvälän koulun opetustilaksi. Muistona tyttöjen talouskoulusta on paksun sisäseinän kätkössä iso paistouuni. Samaan opetustilaan sijoitettiin myös Hälvälän koululla toiminut Vainion sivukirjasto. Kauempaa tulleet talouskoulua käyvät tytöt asuivat Hälvälän koulun oppilasasuntolassa, joka sijaitsi koulun ylimmässä kerroksessa.²¹ Kellarikerroksessa sijaitsi tyttöjen talouskoulun lisäksi pesutupa sekä pieniä kellaritiloja.

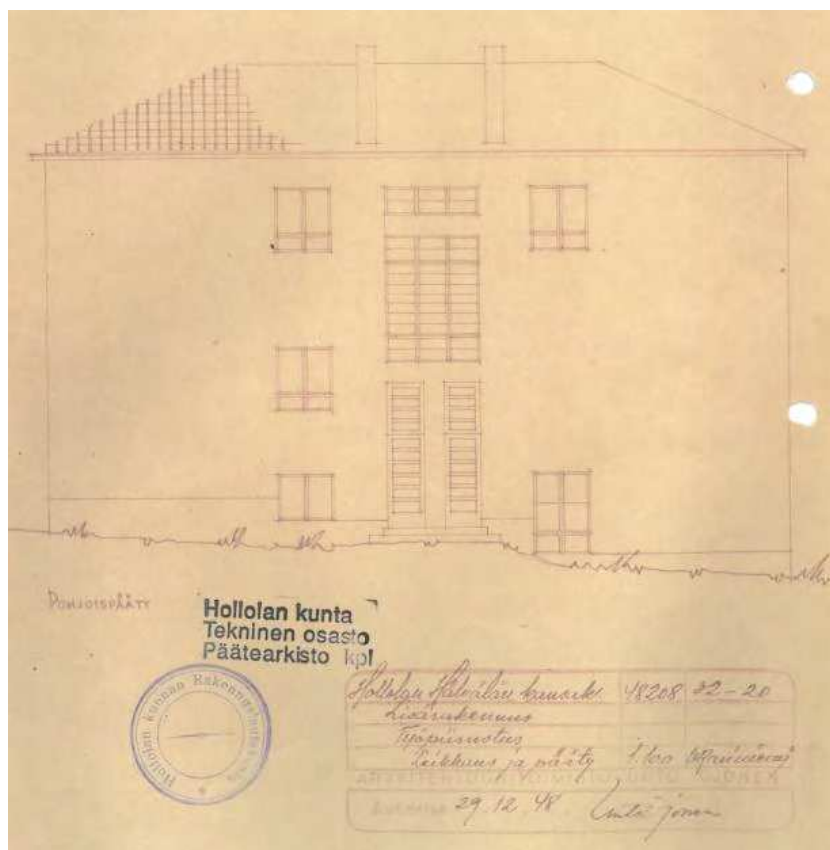
Kuva 18. Uusi laajennusosa valmistui vuonna 1950 vanhan koulun pohjoispuolelle. (Kuva teoksesta Hollolan kotiseutukirja VIII. Alkuperäinen kuva Hälvälän koulun kokoelmat)

²⁰ Hollolan kotiseutukirja VIII, s. 36

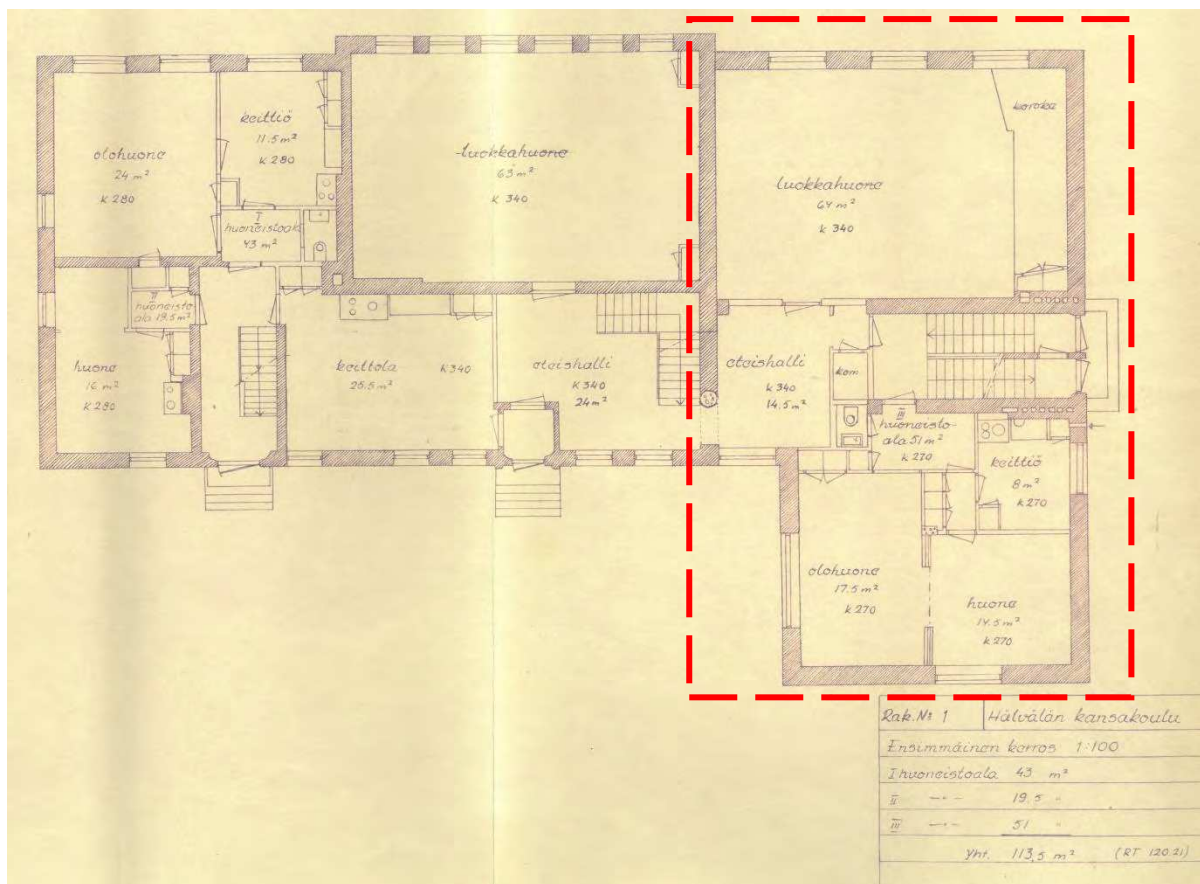
²¹ Hollolan kotiseutukirja VIII, s. 36

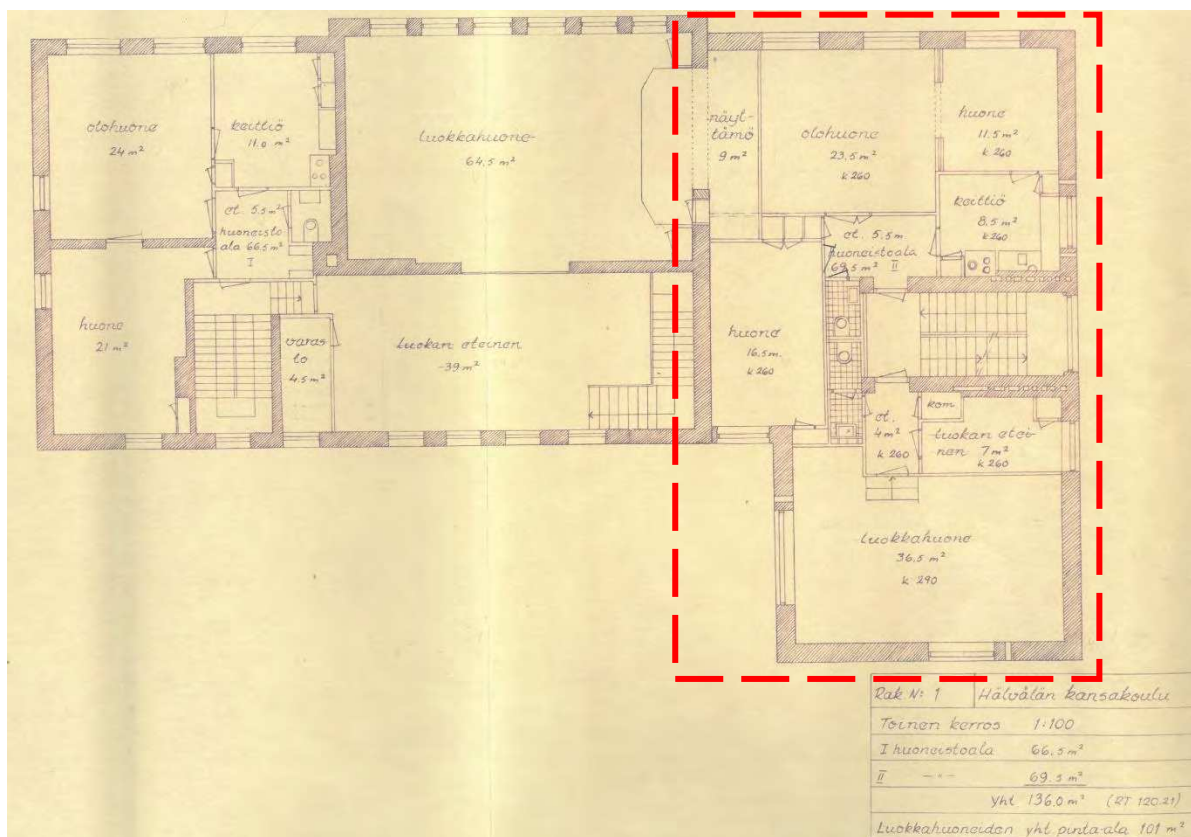
Kuva 19. Laajennusosa rakennettiin koulun pohjoispuolelle eli kuvassa vasempaan laitaan. Koulun julkisivupiirustus 29.6.1948 länteen. (Hollolan rakennusvalvonta)

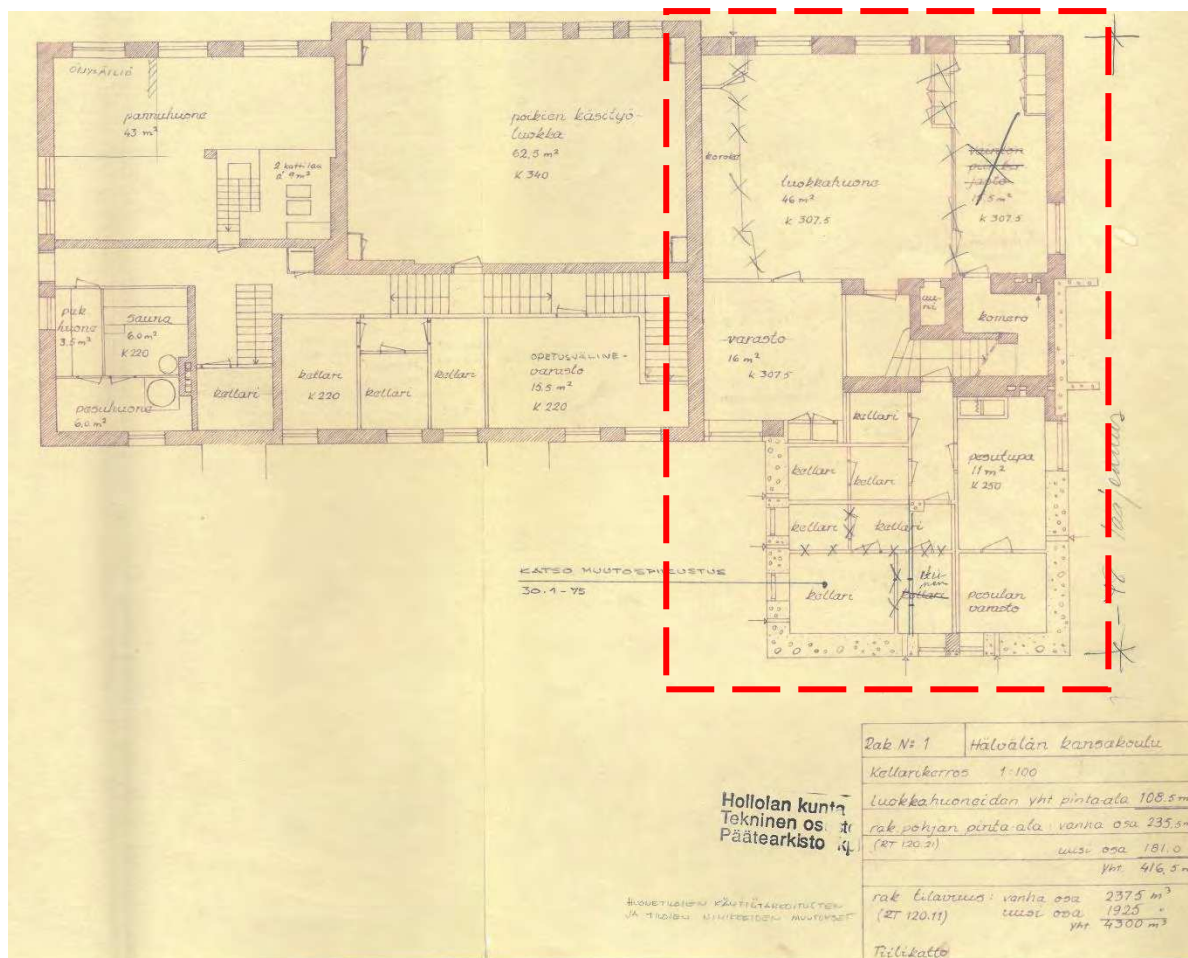
Kuva 20. Pohjoisen porrashuoneen kautta oli kulku tyttöjen talouskouluun sekä asuntolaan. Koulun julkisivupiirustus 29.12.1948 pohjoiseen. (Hollolan rakennusvalvonta)

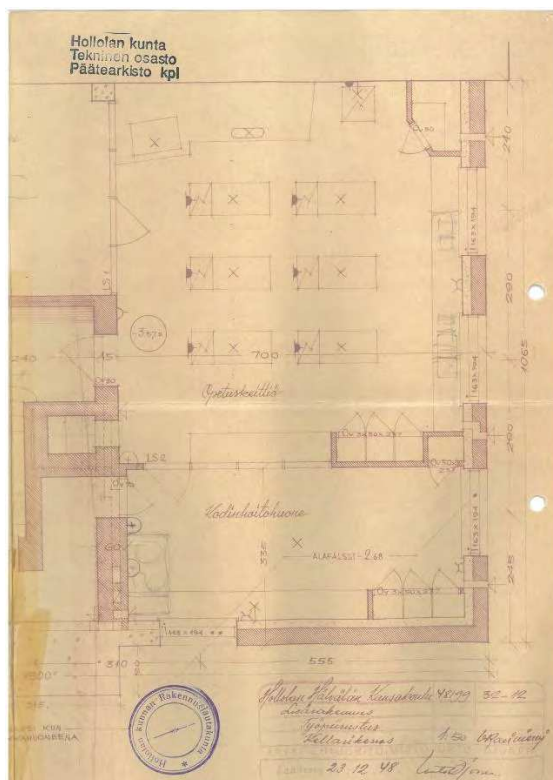
Kuva 21. Ensimmäiseen kerrokseen sijoitettiin luokkahuone sekä asunto. Laajennusosa näkyy kuvassa punaisella katkoviivalla rajattuna. (Hollolan rakennusvalvonta)

Kuva 22. Toiseen kerrokseen tuli tyttöjen talouskoulun asunto sekä luokkahuone. Laajennusosa näkyy kuvassa punaisella katkoviivalla rajattuna. (Hollolan rakennusvalvonta)

Kuva 23. Kellarikerroksen pohjoisosaan toteutettiin tilat tyttöjen talouskoululle, johon kuului opetuskeittiö sekä kodinhoituhuone. Laajennusosa näkyy kuvassa punaisella katkoviivalla rajattuna. (Hollolan rakennusvalvonta)

Kuva 24. Tyttöjen talouskoulun opetustilojen työpiirustus 23.12.1948. (Hollolan rakennusvalvonta)

Koulun tonttia laajennettiin vuonna 1953 ostamalla lisämaata Päiväsalon perikunnalta. Tälle lisämaalle rakennettiin vuonna 1954 koulun tarpeita vastaava halkovaja. Samoin koulun pihaa laajennettiin tehdyllä maaleikkauksella. Lisämaalla oleva asuinrakennus kunnostettiin keittäjän asunnoksi.²²

Varsinaisen kansakoulun ohella sota-ajan jälkeen jouduttiin kiinnittämään entistä enemmän huomiota jatko-opintomahdollisuuksien järjestämiseen. Hollolassa niin sanottujen jatkoluokkien opetus oli eriytetty tyttöjen ja poikien kouluksi. Tyttöjen kahdeksannen luokan opetus tapahtui 1950-luvulla pääasiassa Hälvälän kansakoululla ja vastaava poikien opetus Pyhäniemen koululla. Lain tasolla jatkoluokat muuttuivat kansalaiskouluiksi vuonna 1958, mutta Hollolassa se ei merkinnyt juuri mitään.²³

Kuva 25. Koulun oppilaita vuonna 1956. (Kuva teoksesta Hollolan kotiseutukirja VIII. Alkuperäinen kuva Hälvälän koulun kokoelmat)

Kuva 26. Koulun ympäristö 1950-luvulla. Vanha kansakoulurakennus kivikoulun länsipuolelta on purettu. Kivikoulun itäpuolella näkyy vuonna 1954 rakennettu halkovaja. (Kuva teoksesta Monikasvoinen Hollola. Alkuperäinen kuva Hollolan kunnan kuva-arkisto)

²² Hollolan kotiseutukirja VIII, s. 36

²³ Hollolan historia IV, s.426

Kuva 27. Vielä 1960-luvun alussa koulun ympäristö oli varsin peltovaltaista ja avaraa. Koulukiinteistö on rajattu kuvassa punaisella katkoviivalla. Ilmakuva vuodelta 1961. (Maanmittauslaitos)

1.1 Uusi koulurakennus ja kivikoulun peruskorjaus 1979

Oppilasmäärät vähentyivät 1960-luvulla hiljalleen Hollolan pienemmissä kylissä kuten Suomen maaseudulla yleensäkin. Samaan aikaan Salpakangas kasvoi nopeasti. Ensimmäinen koulupiiri Hollolassa lakkautettiin vuonna 1965 ja seuraavat viisi 1966–1967. Hälvälän koulupiiri yhdistettiin Salpakankaan piiriin. Vuonna 1970 jäljellä oli kymmenen kansakoulua. Koulujen lopettaminen nosti oppilasmäärää Hälvälän koulussa ja vuoden 1970 syksyllä oppilaita Hälvälässä oli 152.²⁴

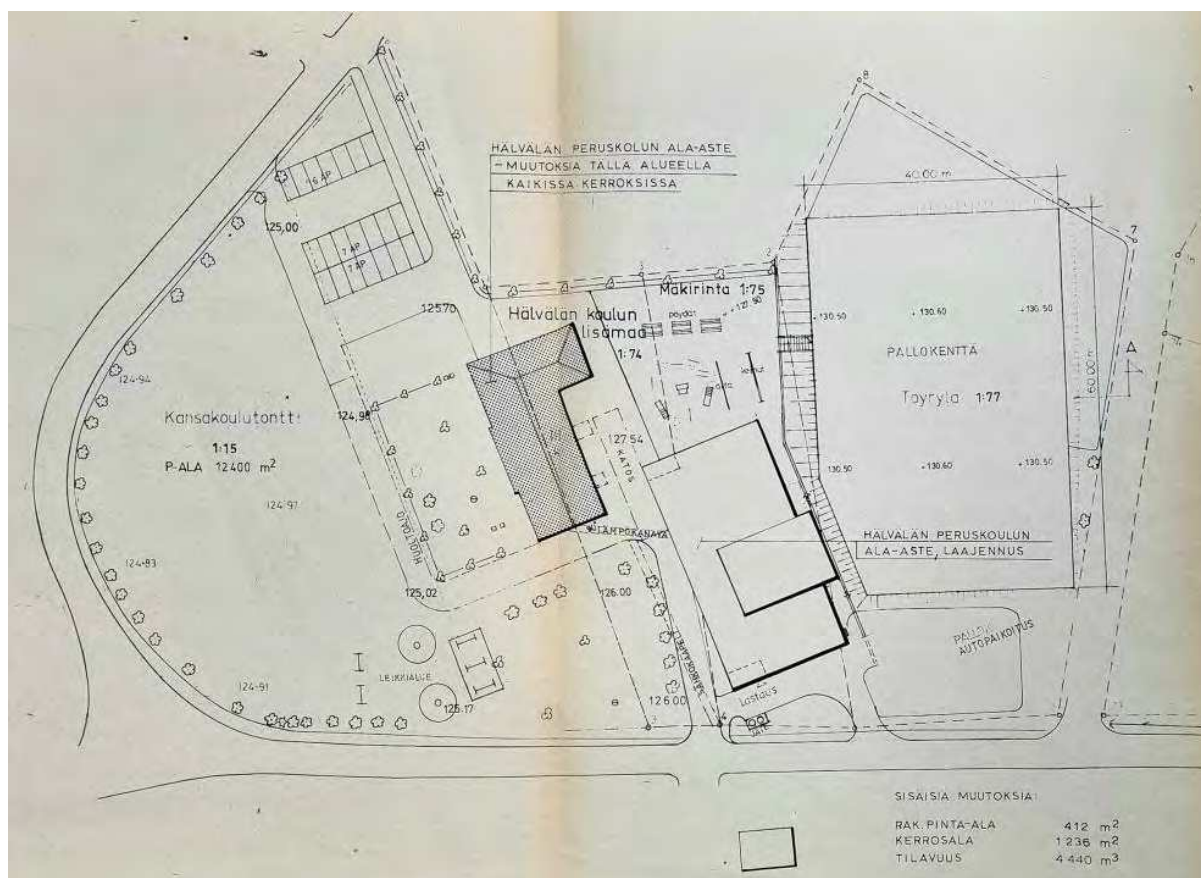
Maamme koululaitosta on viimeisten viiden vuosikymmenen ajan uudistettu voimakkaasti. Eräs suurimmista oli peruskouluun siirtyminen, joka alkoi Lapista ja saavutti Hollolan 1975. Peruskouluun myötä myös Hälvälän koulussa täytyi tehdä vanhan koulun perusteellinen saneeraus ja rakentaa uutta. Kun koulun lämpötalous toimi joko öljyllä tai sähköllä, voitiin suuri puuvaja purkaa ja siirtää Keskikankaantien varikolle. Puuvajan paikalle rakennettiin lisärakennus, johon sijoitettiin keittiö, ruokala, yhdistetty liikunta- ja juhlasali, poikien teknisen opetuksen tilat, kaksi varsinaista opetustilaa, oppilaiden suihkutilat ja henkilökunnan sosiaaliset tilat. Uuteen koulurakennukseen päästiin syksyllä 1979.²⁵

Kuva 28. Tiilikoulu purettiin 2018. (Etelä-Suomen sanomat. 25.10.2017. Kuvaaja Leila Mehto)

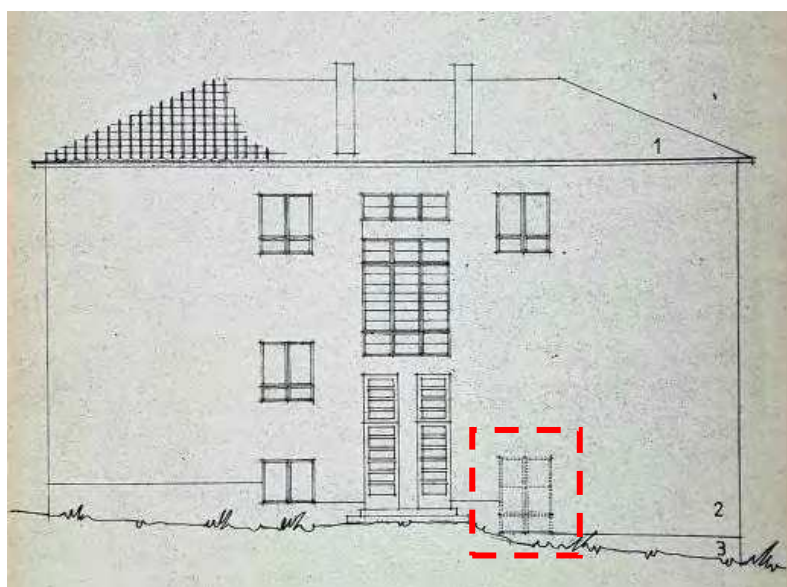
²⁴ Hollolan historia IV, s. 425

²⁵ Hollolan kotiseutukirja VIII, s. 37–39

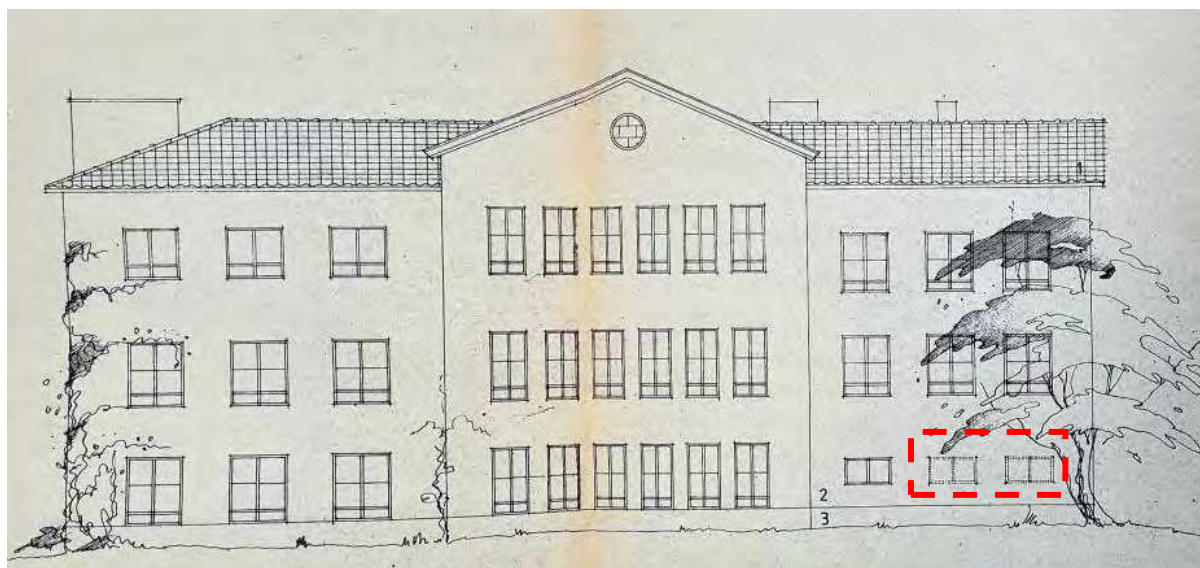

Kuva 29. Uusi tiilikoulu rakennettiin kivikoulun länsipuolelle. Entisen kansakoulurakennuksen paikalla oli nurmialue. Kivikoulun eteläpuolella oli leikkialue ja pohjoispuolella pysäköintialue. Tiilikoulun pohjoispuolella oli koulun toinen leikkialue ja koulutontin itäosassa pallokenttä ja sen pysäköintialue. Muutospiirustus 16.5.1979. (Hollolan rakennusvalvonta)

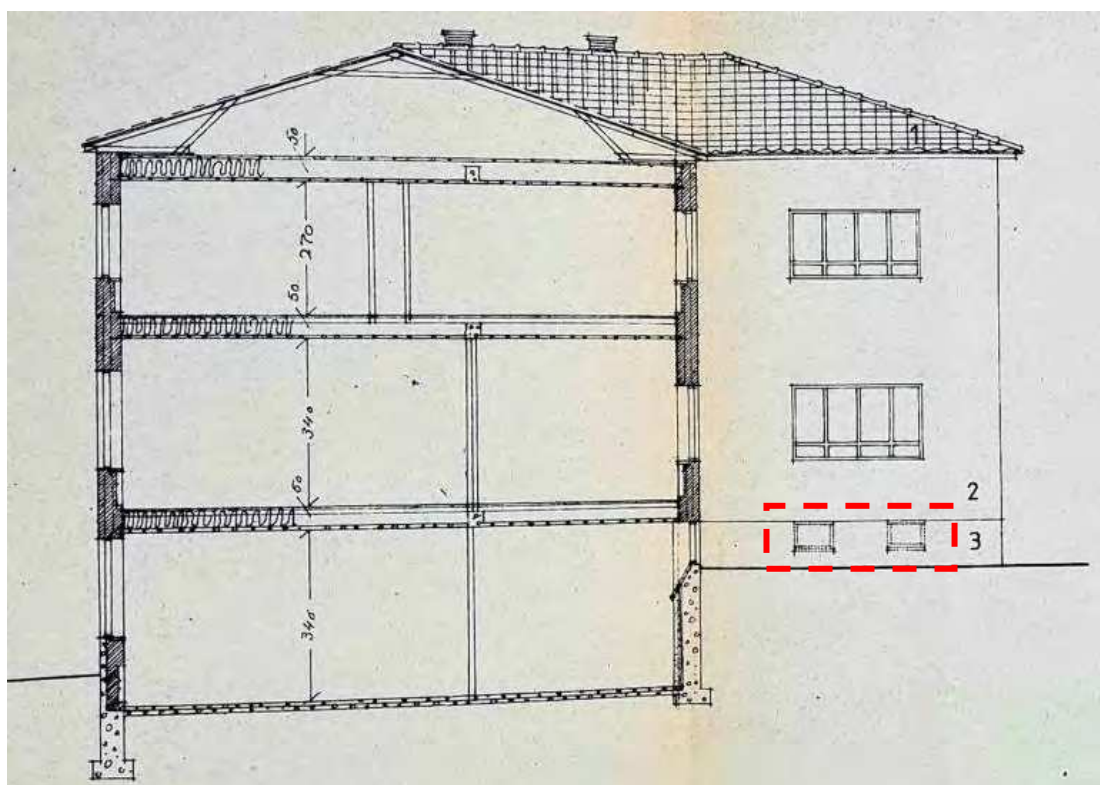
Kivikoulun julkisivuissa pohjoisen päädyn kellarikerroksen luokkahuoneen ikkuna sekä kellarikerroksen pannuhuoneen länsiseinustana kaksi ikkunaa poistettiin käytöstä. Julkisivupiirustusten perusteella ennen peruskorjausta laajennusosan kellarikerroksen kylmätilojen ikkunat oli jo poistettu käytöstä.

Kuva 30. Pohjoisen sisäänkäynnin yhteydessä ollut luokkahuoneen ikkuna poistettiin käytöstä. Ikkuna näkyy kuvassa punaisella katkoviivalla rajattuna. Muutospiirustus 16.5.1979. (Hollolan rakennusvalvonta)

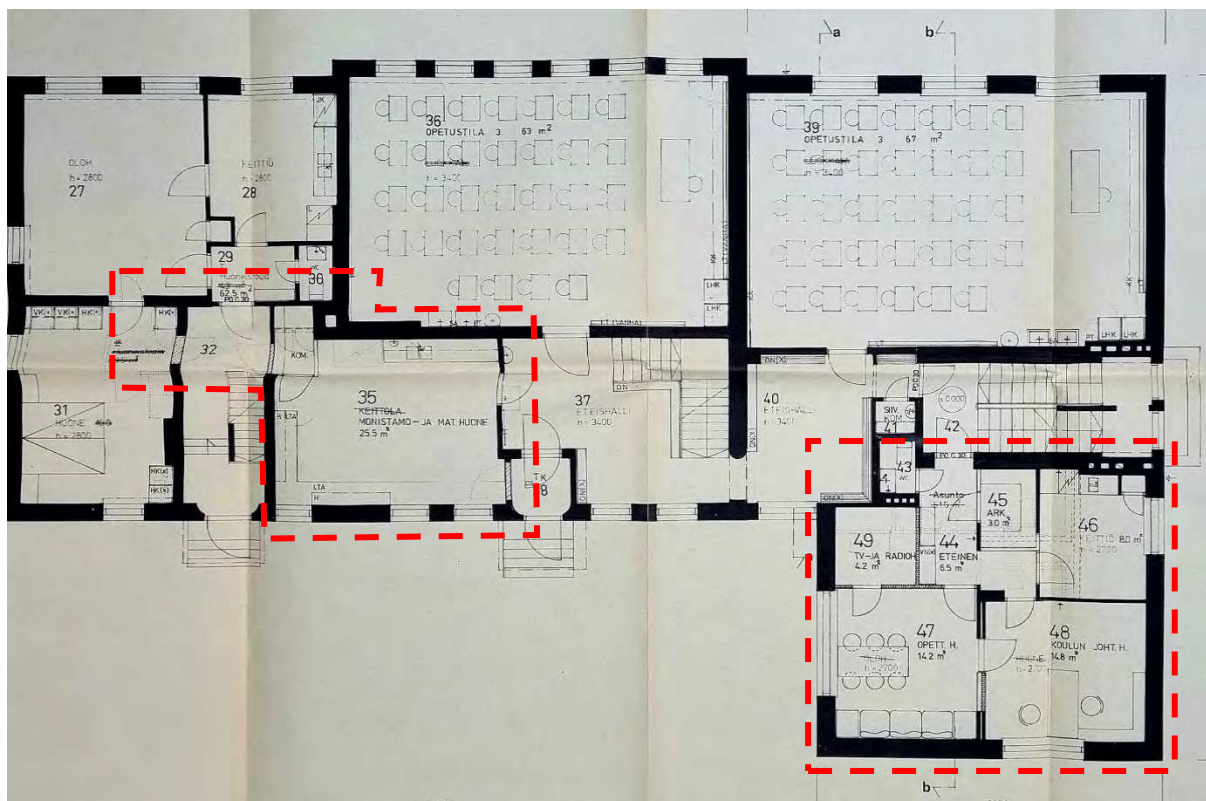

Kuva 31. Pannuhuoneen kaksi länsiseinustan ikkunaa poistettiin käytöstä. Ikkunat näkyvät kuvassa punaisella katkoviivalla rajattuna. Muutospiirustus 16.5.1979. (Hollolan rakennusvalvonta)

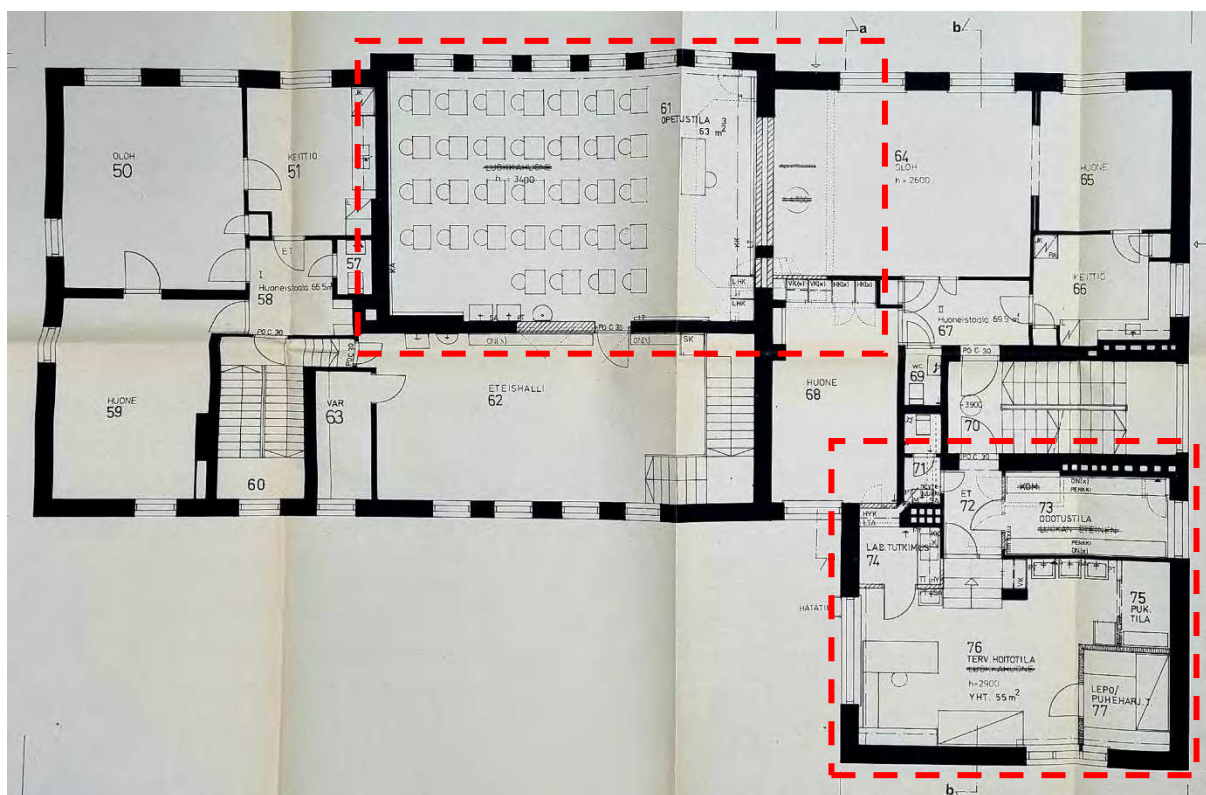

Kuva 32. Kuvassa punaisella katkoviivalla rajatut kellarin ikkunat, oli poistettu käytöstä jo ennen peruskorjausta. Muutospiirustus 16.5.1979. (Hollolan rakennusvalvonta)

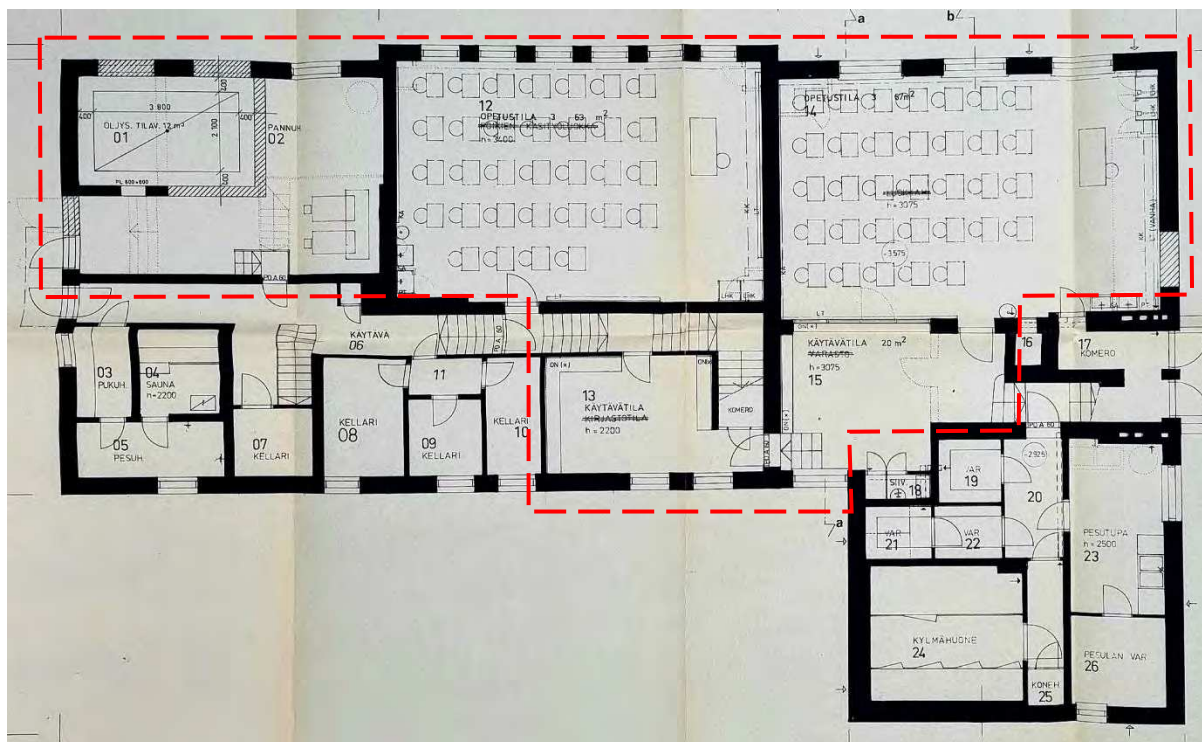
Kivikoulussa ensimmäisen kerroksen pohjoisosan asunto muutettiin koulun ensimmäiseksi opettajanhuoneeksi. Tiloihin kuului opettajanhuone, koulun johtajan huone, pieni keittiö, arkisto sekä tv- ja radiohuone. Keittola purettiin ja tilalle toteutettiin monistamo- ja materiaalihuone. Eteläosan asunnossa tehtiin vähäisiä väliseinämuutoksia. Toisen kerroksen laajennusosa luokkahuone muutettiin terveydenhoitajan tiloiksi, joihin kuului hoitotila, pukeutumistila, odotustila, laboratoriotutkimushuone sekä lepo/puheharjoitustila. Lisäksi länsiosan luokkahuoneeseen kuulunut näyttämö purettiin ja tila otettiin osaksi asuinhuoneistoa. Luokkahuoneen oviaukon paikkaa muutettiin pohjoisemmas. Kellarikerroksessa pannuhuoneeseen toteutettiin tila öljysäiliölle. Poikien käsityöluokka muutettiin tavalliseksi opetustilaksi. Tässä sekä toisessa luokkahuoneessa kiintokalusteet uusittiin. Porrashuoneen yhteydessä ollut kirjastotila muutettiin käytävätilaksi ja varastotila käytäväksi. Peruskorjauksen yhteydessä pintamateriaaleja uusittiin sekä opettajien korokkeet, uunit ja kiinteät seinäkaapit purettiin. Muutostyön suunnittelusta vastasi lahtelainen Arkkitehtuuritoimisto ky Veikko Gröhn.

Kuva 33. Ensimmäisessä kerroksessa laajennusosan asunto muutettiin opettajanhuoneeksi, keittola muutettiin monistamo- ja materiaalihuoneeksi sekä eteläosan asunnossa tehtiin vähäisiä väliseinämuutoksia. Ensimmäisen kerroksen muutospiirustus 2.2.1979, jossa muutosalueet on rajattu punaisella katkoviivalla. (Hollolan rakennusvalvonta)

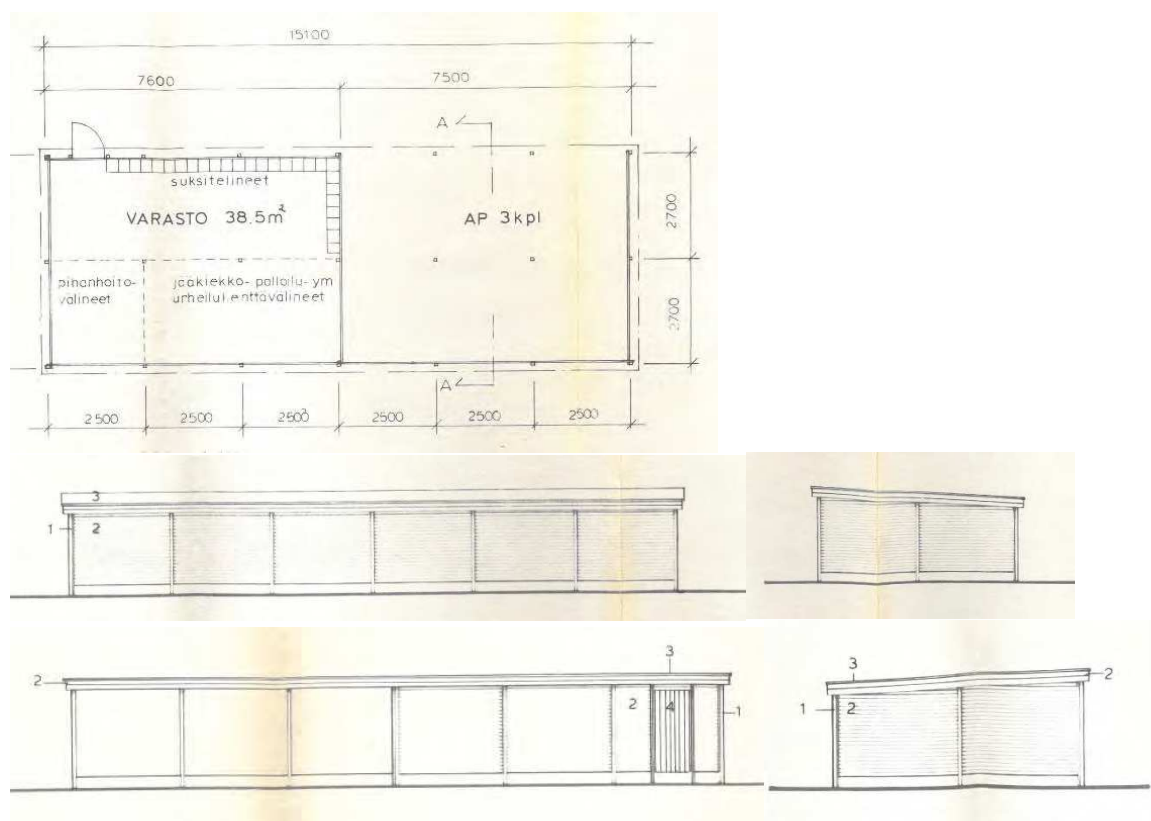

Kuva 34. Toisessa kerroksessa laajennusosan luokkahuone muutettiin terveydenhoitajan tiloiksi, luokkahuoneen näyttämö purettiin ja tila muutettiin osaksi asuinhuoneistoja sekä luokkahuoneen oviaukon paikkaa muutettiin pohjoisemmas. Toisen kerroksen muutospiirustus 2.2.1979, jossa muutosalueet on rajattu punaisella katkoviivalla. (Hollolan rakennusvalvonta)

Kuva 35. Kellarikerroksessa olleeseen pannuhuoneeseen toteutettiin tila öljysäiliölle. Kellarikerroksen muutospirustus 2.2.1979, jossa muutosalueet on rajattu punaisella katkoviivalla. (Hollolan rakennusvalvonta)

Koulun pihan pohjoisosaan pysäköintialueen yhteyteen rakennettiin yhdistetty varasto ja kolmen auton autokatos. Lapekattoinen ulkorakennus verhoiltiin vaakapaneelilla ja se oli avoin sisäpihan puolelle autokatoksen osalta. Katemateriaaliksi valittiin profiloitu kuumasinkitty teräslevy. Suunnittelijasta ei ole tietoa.

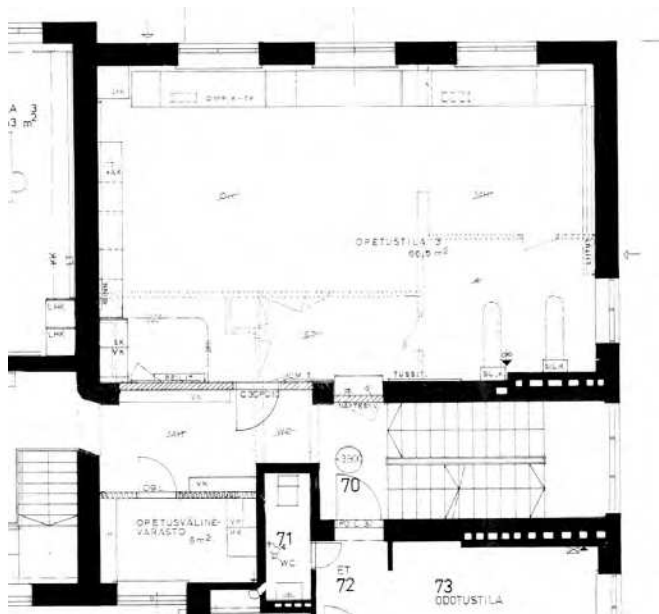

Kuva 36. Yhdistetyn varaston ja autokatoksen pohjapiirustus sekä julkisivupiirustukset. (Hollolan rakennusvalvonta)

4.3 1980-luvun muutostyöt

Kivikoulun saneeraustyöt jatkuivat 1980-luvun puolelle. Vanha Päiväsalon tontilla ollut "Keittäjän mökki" purettiin sekä tontilla ollut pelto tasattiin ja näin saatiin liikuntatuntien sekä välituntien käyttöön uusi niin sanottu yläkenttä. Alakenttä kunnostettiin myös ja välituntialueelle rakennettiin lasten leikkeihin sopivia keinoja ja telineitä.²⁷

Vuonna 1988 muutettiin laajennusosan toisen kerroksen pohjoisosassa olevan asunto tekstiilitöiden opetustiloiksi. Muutostyö yhteydessä purettiin asunnon sisäisiä väliseiniä ja muutettiin kulku luokkahuoneeseen porrashuoneesta etelämmäs uuteen käytävätilaan. Laajennusosasta puhkaistiin kulku vanhan osan eteishalliin. Makuuhuoneen paikalle rakennettiin opetusvälinevarasto. Muutostyön suunnittelusta vastasi Hollolan kunnan tekninen osasto.

Kuva 37. Laajennusosan toisen kerroksen asunto muutettiin käsityöluokaksi. Ote muutospirustuksesta 14.12.1987. (Hollolan rakennusvalvonta)

4.4 Sisäänkäyntikatos ja ulkomaalaus 1991

Vuonna 1991 on saatu rakennuslupa (98-1991-172) koulun ulkomaalaukselle sekä katoksen rakentamiselle sisäänkäynnin yhteyteen. Tasakattoinen katos on tiettävästi toteutettu pohjoisen sisäänkäynnin yhteyteen tämän jälkeen.

Kuva 38. Pohjoisen sisäänkäynnin yhteyteen rakennettiin katos.

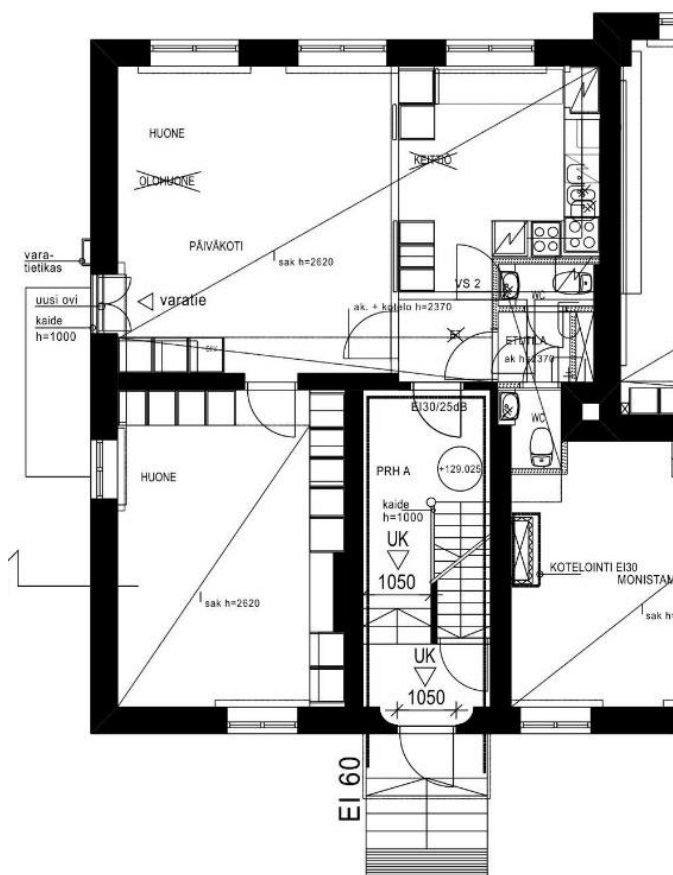
²⁷ Hollolan kotiseutukirja VIII, s. 39

4.5 Kivikoulun peruskorjaus 2001

Vuonna 2001 toteutettiin koulussa merkittävä koko rakennuksen käsittävä peruskorjaus. Tähän sisältyi kaikkien pintamateriaalien, sisäovien sekä kalusteiden uusiminen. Sisätiloissa kaikki seinäpinnat kunnostettiin ja pintakäsiteltiin uudelleen. Kaikki rakennuksen alakatot uusittiin puu-kipsilevyrakenteisiksi ja maalattiin. Listoitukset uusittiin kauttaaltaan. Luokka- ja päiväkotitilojen kalusteet uusittiin kokonaan. Porrashuoneiden mosaiikkibetonilattiat säilytettiin. Lisäksi toteutettiin väliseinä- ja käyttötarkoituksmuutoksia kaikissa kerroksissa. Suunnittelusta vastasi Studio Oy Arkkitehdit Lappalainen.

Ensimmäisen kerroksen eteläosaan toteutettiin tilat päiväkodille. Tähän sisältyi keittiön sekä kahden uuden wc-tilan rakentaminen. Ensimmäisen kerroksen pohjoisosassa opettajienhuoneen yhteydessä olleen tv- ja radiohuoneen tilalle rakennettiin wc-tilat. Toisen kerroksen eteläosan entinen asuinhuoneisto muutettiin esikoululuokaksi sekä puheterapiatilaksi. Pohjoisosan terveydenhoitajan tilat muutettiin luokahuoneeksi ja terveydenhoitajan odotustila säilyi terveydenhoitajan käytössä. Kellarikerroksessa eteläosan sauna-, pesuhuone- ja pukuhuonetilat purettiin ja muutettiin päiväkodin eteis- ja vaatesäilytystilaksi. Sisäänkäynnin yhteyteen rakennettiin kuravaatteiden huuhtelu. Keskikäytävän varrella sijainneet tekniset- ja wc-tilat uusittiin. Pohjoisosan pesutupa, kuivaushuone, kylmähuone ja varastotilat muutettiin lepo- ja työhuoneeksi, materiaalihuoneeksi sekä koulun henkilökunnan sosiaalitiloiksi. Ullakkotilaan rakennettiin uusi IV-konehuone, johon asennettiin ilmastointikoneisto ja -järjestelmä.

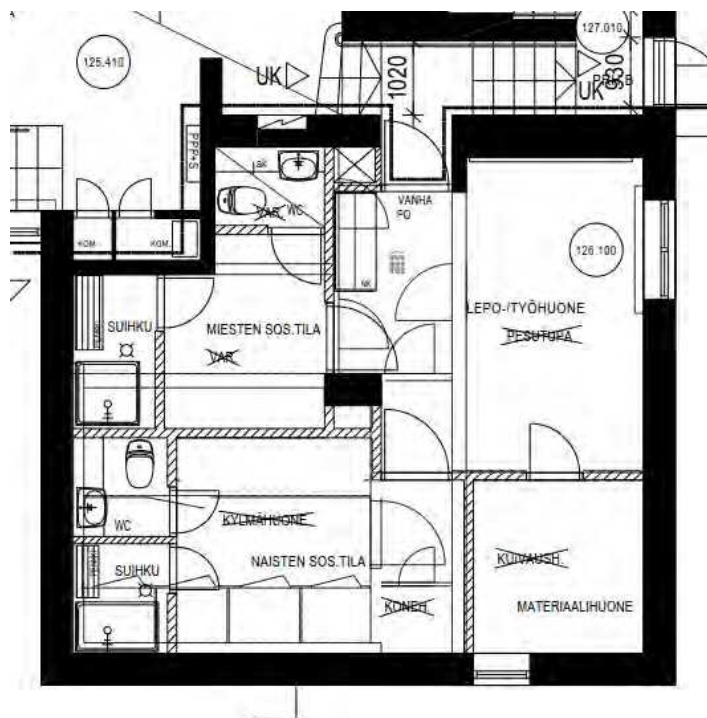
Julkisivuissa ulkoseinää purettiin ensimmäiseen kerrokseen eteläosasta ranskalaista parvekettä (varatie) varten. Parvekkeen yhteyteen asennettiin uusi puurakenteinen ikkunaovi sekä kellarin päiväkodin pukutilan yhteydessä olevan ulko-oven kohdalle asennettiin uusi ikkuna. Pannuhuoneeseen avattiin uusi teräsrakenteinen ulko-ovi länsiseinustalle entisiä ikkuna-aukkoja suurentamalla.

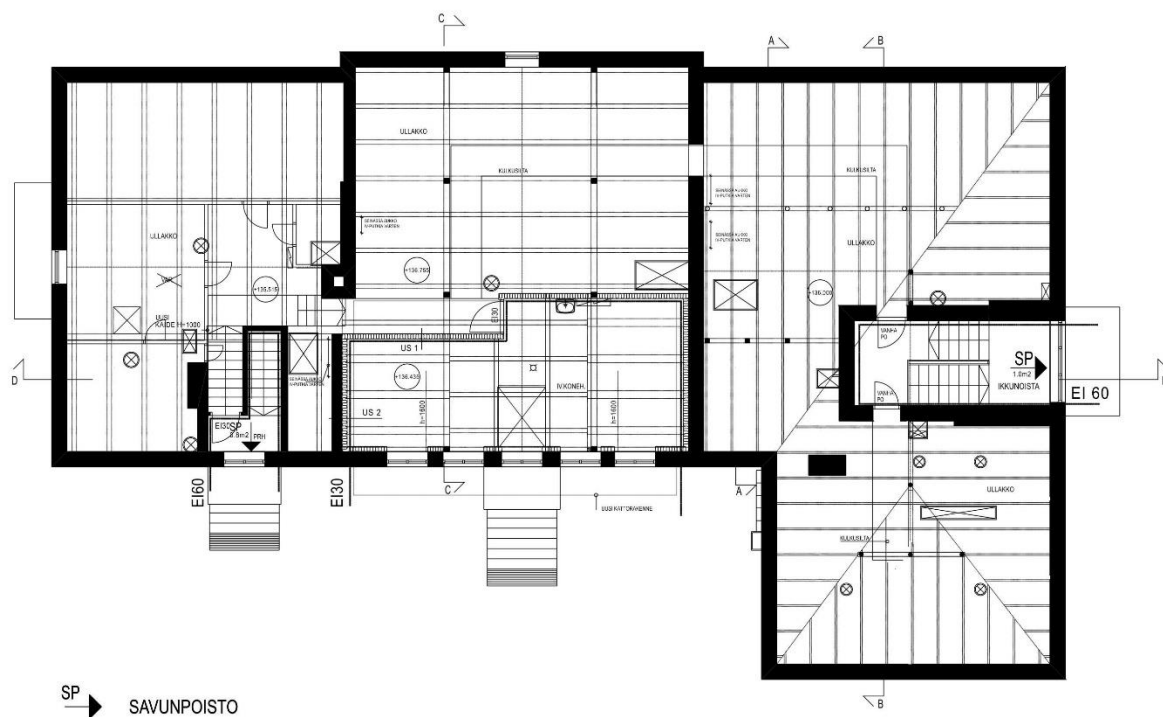
Kuva 39. Ensimmäisen kerroksen eteläosaan toteutettiin tilat päiväkodille. Tähän sisältyi keittiön sekä kahden uuden wc-tilan rakentaminen. Ote muutospirustuksesta 28.11.2001. (Hollolan rakennusvalvonta)

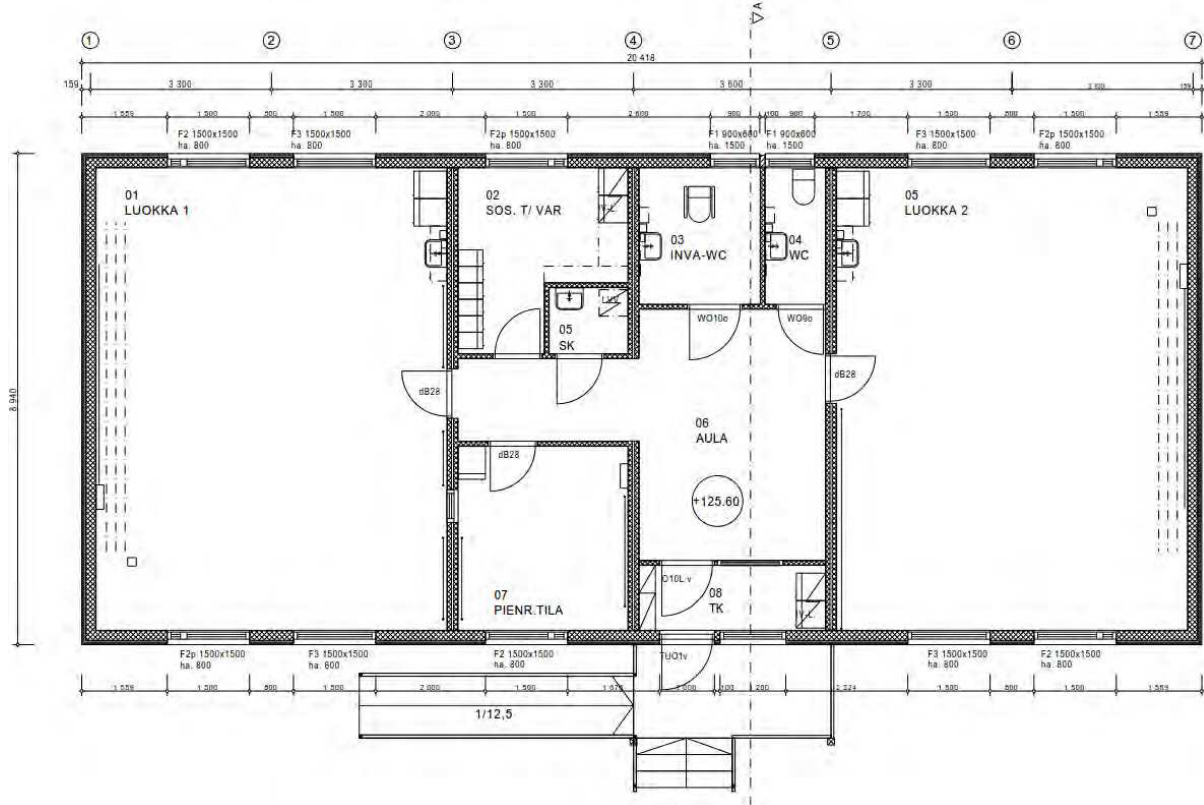
Kuva 44. Pohjoisosan pesutupa, kuivaushuone, kylmähuone ja varastotilat muutettiin lepo- ja työhuoneeksi, materiaalihuoneeksi sekä koulun henkilökunnan sosiaalityloiksi. Ote muutospöytäkirjasta 28.11.2001. (Hollolan rakennusvalvonta)

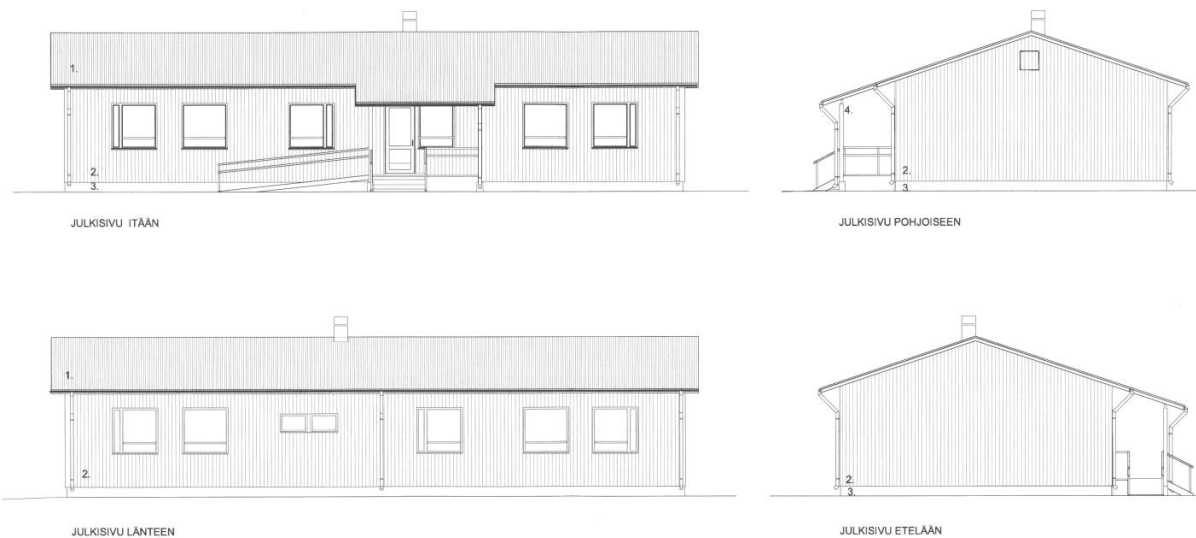
Kuva 45. Ullakkotilaan rakennettiin uusi IV-konehuone. Ote muutospöytäkirjasta 28.11.2001. (Hollolan rakennusvalvonta)

4.6 Puukoulun rakentaminen 2001

Uusi puukoulu valmistui vuonna 2001 suurin piirtein entisen kansakoulun paikalle. Koulun suunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Jari Holopainen. Tilat käsittivät rakennuksen etelä- ja pohjoispäätyihin sijoittuvat kaksi luokkahuonetta sekä näiden väliin sijoittuvat pienryhmätilan, aula-, varasto- ja sosiaalitilat. Puukoulun mitat olivat 20,4 m x 8,9 m ja kerrosala 183 m².

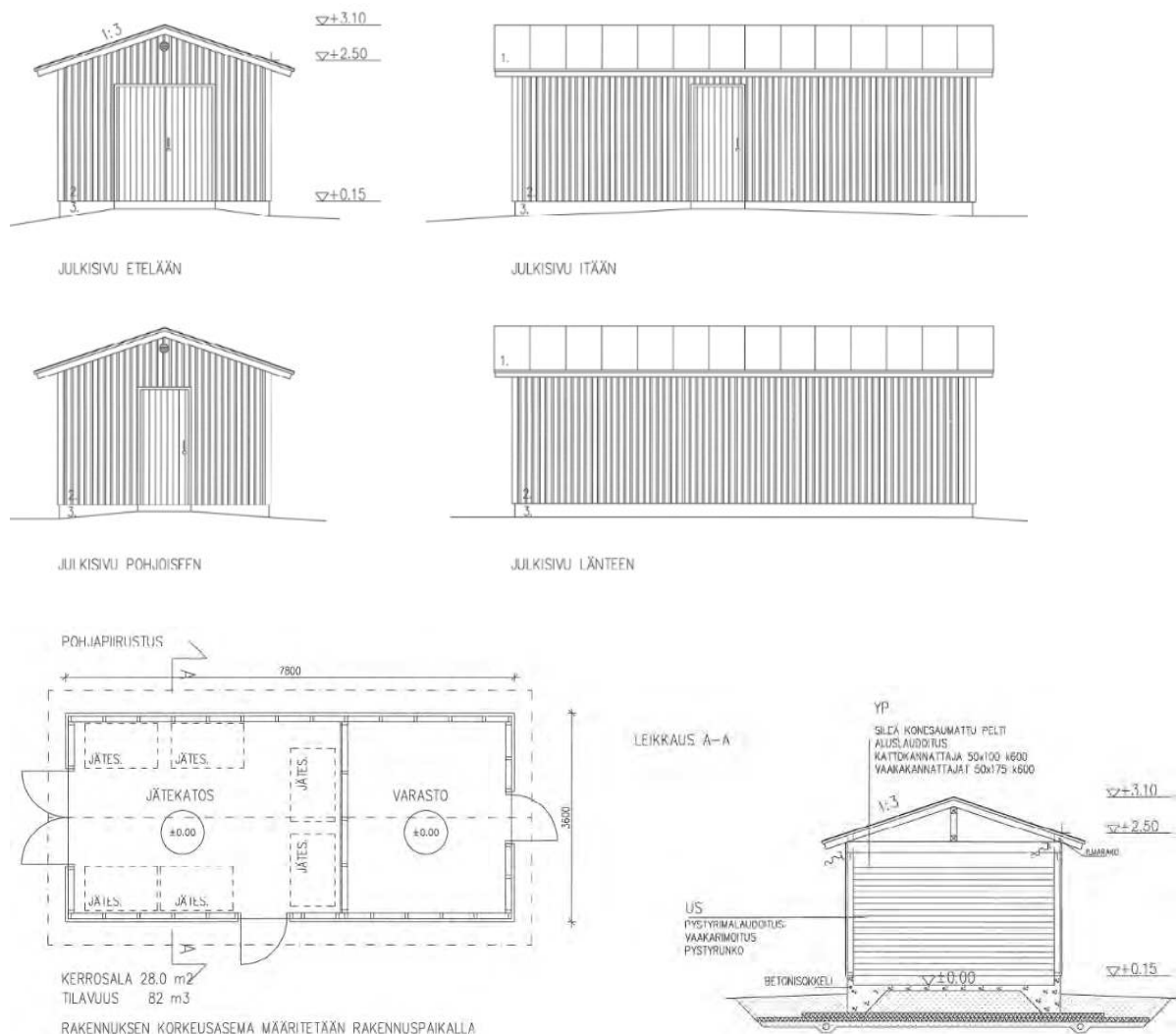
Kuva 46. Uuteen puukouluun sijoitettiin kaksi luokkahuonetta. Rakennuspiirustus 9.3.2001. (Hollolan rakennusvalvonta)

Kuva 47. Uuden puukoulun julkisivupiirustukset. (Hollolan rakennusvalvonta)

4.7 Jätekatoksen rakentaminen 2001

Koulun peruskorjauksen ja uuden puukoulun rakentamisen yhteydessä rakennettiin koulutontin eteläosaan uusi jätekatos, jonka suunnittelusta vastasi Studio Oy Arkkitehdit Lappalainen. Jätekatoksen mitat ovat 3,6 m x 7,8 m, kerrosala 28 m² ja tilavuus 82 m³. Rakennuksen pohjoisosaan sijoitettiin varasto-osa ja eteläosaan jätekatos. Julkisivut verhoiltiin punaisella pystyrimalaudoituksella ja harjakaton katemateriaaliksi valittiin punainen konesaumattu sileä pelti.

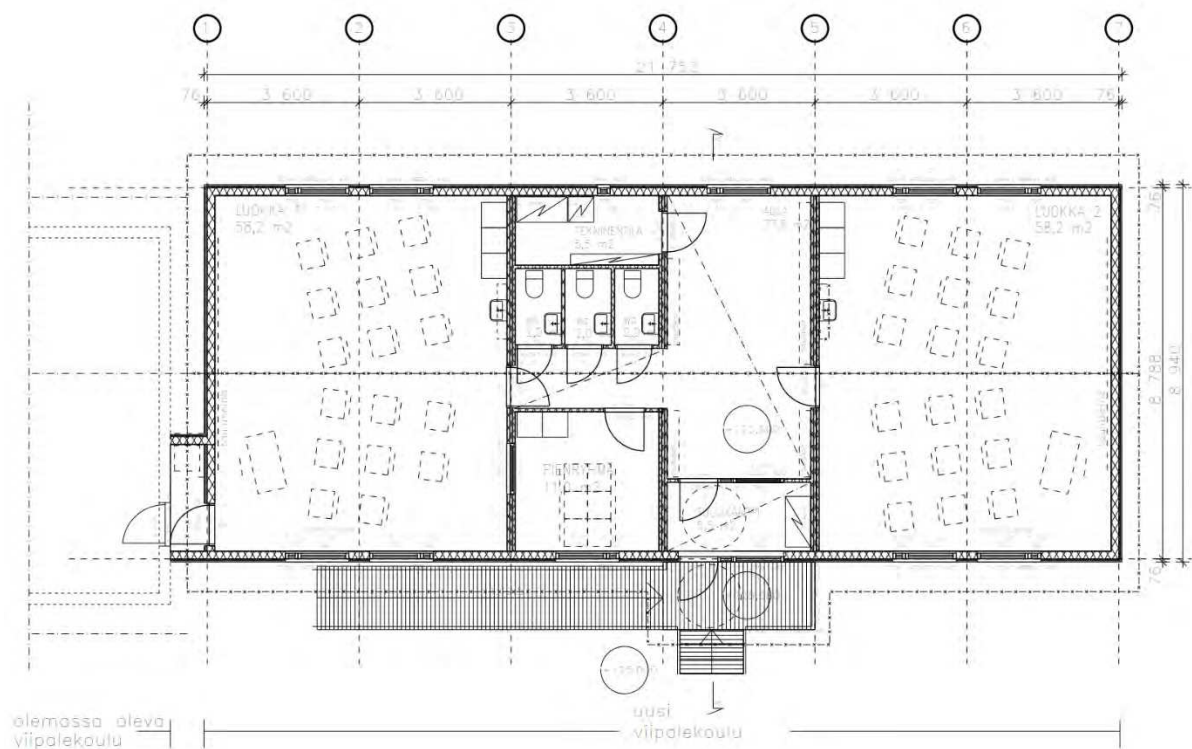
Kuva 48. Uusi jätekatos rakennettiin koulutontin eteläosaan. Rakennuspiirustukset 12.1.2001. (Hollolan rakennusvalvonta)

4.8 Puukoulun laajennus 2007

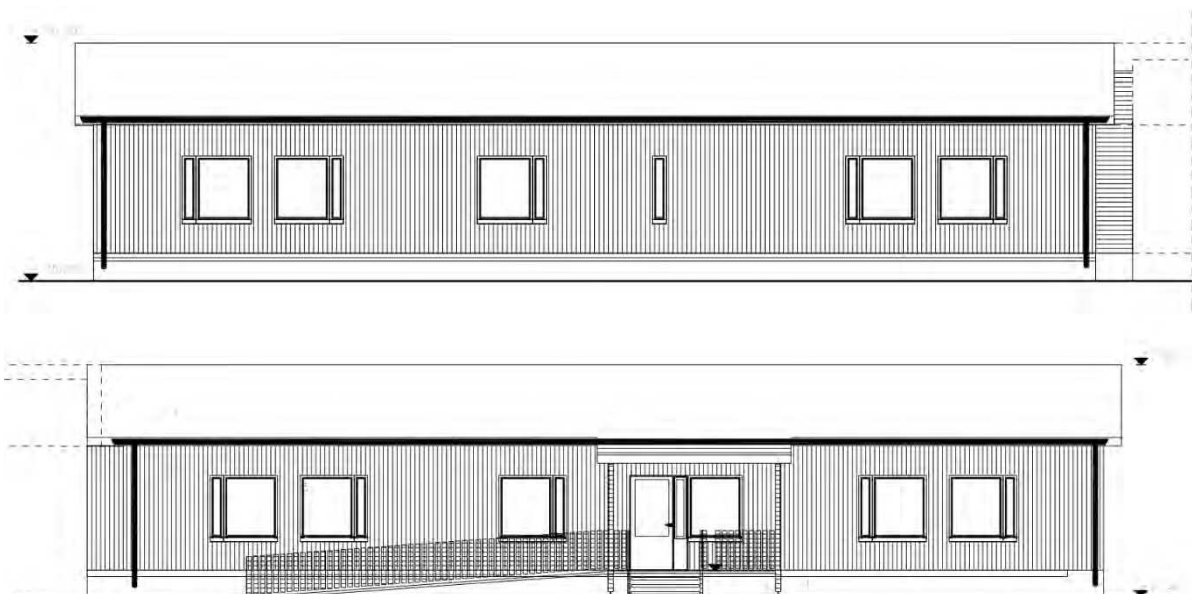
Länsi-Hollolan Kastarin 32 oppilaan koulun toiminta loppui lukuvuoden 2005–2006 keväällä. Koulun toiminnan loppuminen merkitsi Hälvälän koulun oppilasmäärän kasvua. Enimmillään Hälvälässä oli 205 oppilasta lukuvuonna 2008–2009.²⁸ Tämä on osaltaan aiheuttanut sen, että Hälvälän koululle tarvittiin lisätiloja.

Vuonna 2007 saatiin rakennuslupa (2007–150) puukoulun kokonaisalaltaan 195 m²:n suuruiselle laajennukselle. Koulua laajennettiin pohjoiseen ja tiloihin sijoitettiin kaksi noin 58 m²:n luokkahuonetta, pienryhmätila, wc-tilat sekä aula omalla sisäänkäynnillä. Laajennusosasta puhkaistiin kulkuyhteys koulun vanhaan osaan. Tästä laajennuksesta käytettiin myös nimeä ”viipalekoulu”. Suunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Lassila. Laajennusosan mitat olivat 21,8 m x 8,9 m.

²⁸ Hollolan historia IV, s. 432

Kuva 49. Puukoulun laajennusosaan sijoitettiin kaksi luokkahuonetta sekä pienryhmätila. Pohjapiirustus 8.6.2007. (Hollolan rakennusvalvonta)

Kuva 50. Puukoulun sisäpihan puoleiselle julkisivulle rakennettiin pitkä luiska. Julkisivupiirustukset 7.5.2007. (Hollolan rakennusvalvonta)

5. HÄLVÄLÄN KOULUN NYKYTILA

5.1 Lähiympäristö

Hälvälän koulu sijoittuu Hälvälän kylän peltomaisemaan, jota halkovat itä-länsisuuntaisesti kulkevat koulun eteläpuolella Valtatie 12 ja pohjoispuolella Vanha Tampereentie/Soramäentie. Peltomaisemassa vuorottelevat pienet metsäalueet sekä vanhat tilakeskukset, joista maisemassa merkittävän kokonaisuuden muodostaa koulun itäpuolelle sijoittuva Kinnarin tila vuodelta 1667. Koululle kuljetaan Vanhan Tampereentien kautta Jarvalantielle ja edelleen koulun eteläpuolella kulkevalle 1800-luvulta peräisin olevalle Aikkalantielle. Läpiajo Aikkalantielta suoraan Vanhalle Tampereentielle poistettiin käytöstä 2010-luvun alussa. Vanha kivikoulu on säilyttänyt maisemassa hallitsevan asemansa lähiympäristöön tulleesta rakentamisesta ja kasvillisuudesta huolimatta.

Kuva 52. Koulun ympäristöä hallitsevat peltoalueet ja tilakeskukset. Ortoilmakuva vuodelta 2021. (Ortoilmakuva: Hollolan kunta)

Kuva 53. Koulun pohjoispuolella kulkee Vanha Tampereentie/Soramäentie, jonka varrelle koulun pohjoispuolelle on muodostunut pienimuotoista asumista.

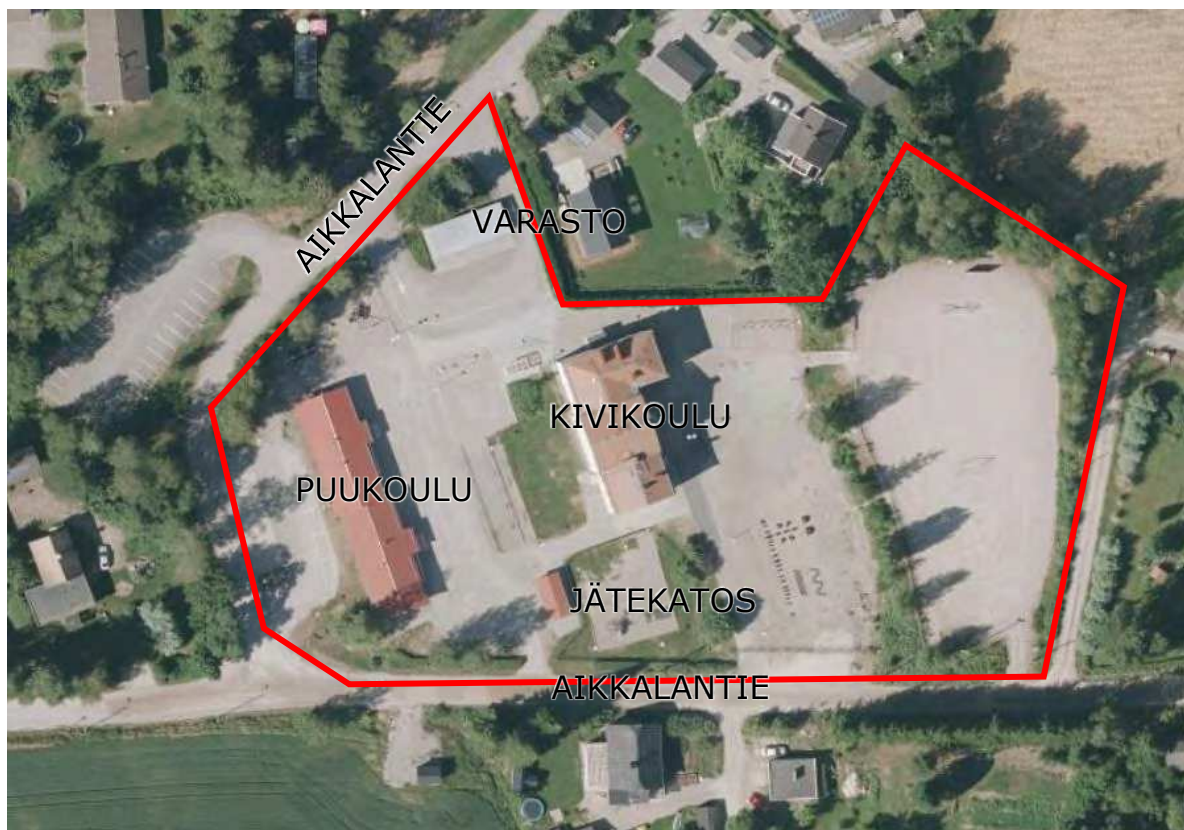
Kuva 54. Jarvalantie ylittää Valtatie 12:n koulun eteläpuolella. Inventointihetken sumuisesta säästä huolimatta koulu erottuu hyvin kaukomaisemassa.

Kuva 55. Kuvassa oikealla kulkee 1800-luvulta peräisin oleva Aikkalantie. Koululle saavuttaessa kivikoulu jää hieman puukoulun varjoon.

5.2 Pihapiiri

Hälvälän koulukiinteistöä rajaavat etelä- ja länsipuolella Aikkalantie. Aikkalantien toiselle puolelle sijoittuu koulun henkilökunnan ja vierailijoiden asfaltoitu pysäköintialue. Itä- ja pohjoisosistaan koulukiinteistö rajautuu asuinpihoihin. Koululle saavuttaessa Aikkalantieltä ensimmäisenä puukoulun länsipuolella on pieni saattopiha. Toinen saattopiha sijoittuu kiinteistön pohjoisosaan varaston eteläpuolelle. Puukoulun pohjoispuolella sekä kivikoulun eteläpuolella on kaksi pientä leikkialuetta. Pyöräpysäköinti sijoittuu koulujen väliselle osin sora ja osin nurmipintaiselle kentälle. Kivikoulun länsipuolella niin sanotulla alapihalla on vanhan tiilikoulun paikalla vanhoista renkaista rakennettu tasapainoilurata. Tämän pohjoispuolella on koripalloteline sekä keinut. Aivan kiinteistön itäosassa niin sanotulla yläpihalla hiekkapintainen pelikenttä.

Kuva 56. Koulupiha jakautuu kivikoulun länsi- ja itäpuoleisiin pihoihin. Ortoilmakuva vuodelta 2021. (Ortoilmakuva: Hollolan kunta)

Kuva 57. Koulun länsipuoleinen piha-alue pohjoisesta kuvattuna.

Kuva 58. Kivikoulun itäpuoleinen piha-alue yläkentältä kuvattuna.

Kuva 59. Koulun kahdesta leikkialueesta eteläisempi on rajattu metalliaidalla.

Kuva 60. Varastorakennuksen pohjoispuolella kasvaa kaksi komeaa pihlakuusta.

Kuva 61. Kuusten juurella on kiveen asennettu Keski-Hollolan Marttojen 1930–1990 muistolaatta.

Kuva 62. Yläkentällä on talviaikaan jää. Koulun piha jää kuvassa oikealle.

Kuva 63. Yläkentän kaakkoiskulmassa on kiveen asennettu muistolaatta.

5.3 Kivikoulun ulkoasu

Koulurakennuksen punatiilirakenteiset ulkoseinät on rapattu ja maalattu keltaiseksi. Betonisokkeli erottuu muusta julkisivusta noin 10 cm leveän uran sekä harmaan värityksen ansiosta. Julkisivujen sommittelu ja värimaailma on säilynyt alkuperäisenä. Julkisivut on viimeksi maalattu 1990-luvun alussa.

Sekä julkisivuihin että sokkeliin on vuosien saatossa tehty vähäisiä muutoksia. Peruskorjauksen 1979 yhteydessä eteläseinustalle ja länsiseinustalle avautuvat pannuhuoneen kolme ikkunaa poistettiin käytöstä. Samassa yhteydessä poistettiin myös pohjoisen julkisivun kellarikerroksen ikkuna. Laajennusosan kellarikerroksessa olleiden varastotilojen kolme ikkunaa eteläisellä ja itäisellä sivulla poistettiin käytöstä oletettavasti jo ennen peruskorjausta 1979. Peruskorjauksen 2001 yhteydessä länsiseinustalle puhkaistiin uusi oviaukko pannuhuoneeseen ja eteläseinustan toinen oviaukoista muutettiin ikkuna-aukoksi.

Vesikatto on puurakenteinen. Vuoden 1942 rakennusosan kattomuotona on harjakatto ja vuoden 1950 laajennusosassa on aumakatto. Rakennuksen vesikatemateriaalina on punertava konesaumattu pelti. Katolla on lumiesteet, räystäskourut, hormit sekä ullakon tuuletusventtiileitä. Alkuperäinen katemateriaali on ollut punatiili ja se on uusittu tiittävästi peruskorjauksen 1979 yhteydessä. Lumiesteet ja kattosillat ovat 2001 peruskorjauksen ajalta.

Kuva 64. Koulun kattomuoto on säilynyt alkuperäisenä. Katemateriaali on nykyisin pelti.

Rakennuksen ikkunajaotus on sääntillinen. Vuoden 1942 rakennusosassa ikkunat ovat suorakaiteen muotoisia ja neliruutuisia siten, että alaruutu on yläruutua pienempi. Vuoden 1950 rakennusosassa vastaavalla ruutujaolla olevat ikkunat on sijoitettu nauhamaisiin riveihin. Ikkunat ovat valkoiseksi maalattuja muovi-ikkunoita Ullakkokerroksessa on muita kerroksia pienemmät ikkunat. Etelä- ja länsiseinustalla on kaksi pyöreää ikkunaa, joiden keskimmäiseen ruutuun on tehty ilmanvaihtokanava. Ikkunat ullakkokerrosta lukuun ottamatta on uusittu tiittävästi vuoden 2001 peruskorjauksen yhteydessä. Alkuperäiset ikkunat ovat olleet 6-ruutuiset ja puitejakoa on tästä hieman yksinkertaistettu.

Kuva 65. Koulun ikkunat ovat neliruutuiset ja puitejako on epäsymmetrinen.

Kuva 66. Ullakkokerroksessa on säilynyt alkuperäiset ikkunat.

Koulun pääsisäänkäynti sijoittuu rakennuksen itäseinustan keskiosaan. Sisäänkäyntiä kattaa kevyt tasakattoinen lapekatto. Harmaita graniittikiviportaita reunustaa mustaksi maalatut yksinkertaiset putkikaiteet. Alumiinirunkoisessa ja ruskeaksi maalatussa ulko-ovessa on vaakasuuntaiset ikkunat. Vertikaalisuutta korostaa oven korkea muoto sekä sitä reunustavat uritettu ja tumman harmaaksi maalattu betoniuritus. Pääsisäänkäynnin kanssa samalla seinustalla, mutta etelämpänä on entisen asuinosan sisäänkäynti. Sisäänkäynti on pääsisäänkäyntiä hieman vaatimattomampi, mutta muutoin ulkoasultaan samanlainen.

Kuva 67. Itäseinustan entisen asuinosan sisäänkäynti.

Kuva 68. Koulun pääsisäänkäynti on muita sisäänkäyntejä korkeampi.

Koulun eteläseinustalla on kellarikerroksen sisäänkäynti. Myös tämä sisäänkäynti on katettu edellisten sisäänkäyntien tapaan yksinkertaisella tasakattoisella lappeella. Ulko-ovi on ruskea alumiini-ovi, jossa on kaksi pientä vaakasuuntaista lasi-ikkunaa oven yläosassa. Alun perin ulko-ovia on sisäänkäynnin yhteydessä ollut kaksi. Näistä toinen on muutettu myöhemmin ikkunaksi.

Koulun pohjoisseinustalla on vuoden 1950 rakennusosan porrashuoneen sisäänkäynti. Kahden ulko-oven käsittävän sisäänkäynnin edustalla on mosaiikkibetonilaatalla päällystetyt portaat. Sisäänkäynnin yhteyteen on rakennettu 1990-luvun alussa tasakattoinen katos.

Koulun ulko-ovet on uusittu tiettävästi 1979 peruskorjauksen yhteydessä. Ulko-ovien ikkunajaossa on pyritty mukailemaan alkuperäisten puuovien mukaista jakoa. Itä- ja eteläseinustan sisäänkäyntien katokset ovat säilyneet alkuperäisinä.

Kuva 69. Eteläseinustan sisäänkäynneistä toinen on muutettu ikkunaksi.

Kuva 70. Pohjoisseinustan sisäänkäynnin yhteyteen on myöhemmin rakennettu katos.

5.4 Kivikoulun sisätilat

Tilahahmo

Pääsisäänkäynnistä saavutaan ensimmäisen kerroksen pieneen eteishalliin, josta on kulkuyhteys toiseen kerrokseen sekä pohjoisosan laajennusosaan. Eteishallin yhteydessä on monistamo ja materiaalihuone. Kerroksen eteläosassa on entisen päiväkodin käytössä olleet tilat. Länsiseinustalla on kaksi suurta luokkahuonetta ja laajennusosan pohjoispäässä opettajienhuone sekä kanslia.

Toisen kerroksen tilahahmo jäljittelee ensimmäisen kerroksen muotoa. Toisen kerroksen eteishalli on kuitenkin ensimmäisen kerroksen tilaa laajempi. Kerroksen eteläosassa on esikoulun ja erityisopetuksen tilat. Länsiseinustalla on kaksi luokkahuonetta. Pohjoisosassa on luokkahuone sekä terveydenhoitajan huone.

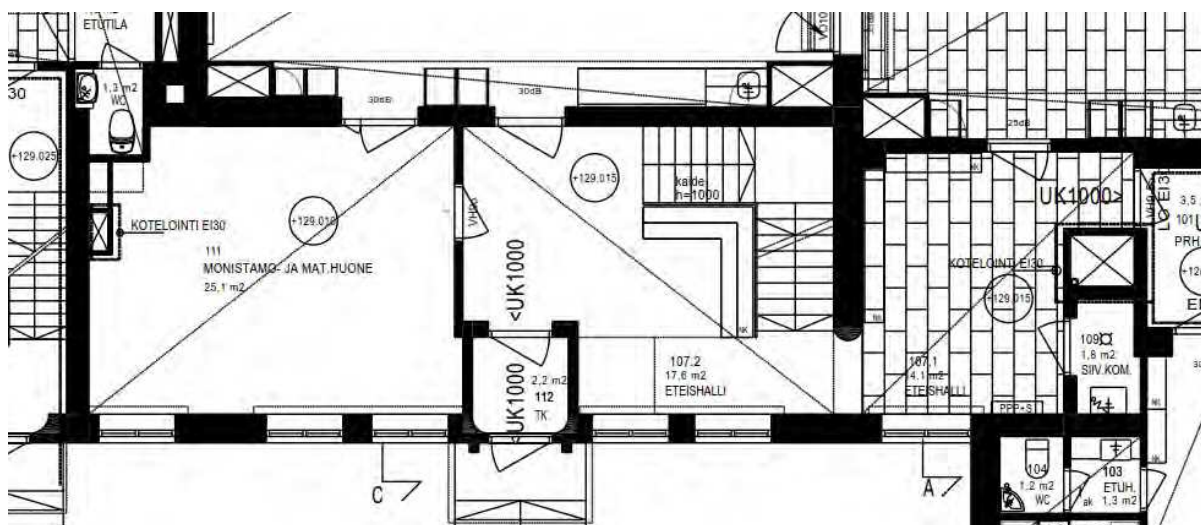
Kellarikerroksen eteläosaan sijoittuu sisäänkäynnin yhteyteen kuravaatteiden huuhtelutila sekä pukuhuone. Länsiseinustalla on muiden kerrosten tapaan kaksi luokkahuonetta. Pohjoisosassa on kirjasto sekä henkilökunnan sosiaalityilat.

Tilahahmon osalta merkittävimmät muutokset liittyvät peruskorjauksen 1979 ja 2001 aikana tehtyihin muutostäihin. Kaikissa kerroksissa alkuperäisen tilahahmonsa ja käyttönsä ovat säilyttäneet ainoastaan länsiseinustan luokkahuoneet sekä porras- ja eteistilat.

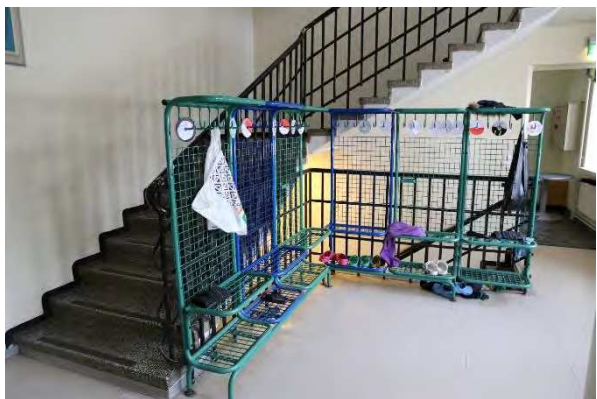
Aulatilat

Ensimmäisen kerroksen pääaula on varsin pieni tila, ainoastaan 17,6 m². Pääaulasta on kulku monistamo- ja materiaalihuoneeseen, luokkahuoneeseen, sekä vuoden 1950 laajennusosan eteishalliin 14,1 m². Pääaulan sisäseinustalla on portaat toiseen kerrokseen. Toisen kerroksen pääaula on ensimmäistä kerrosta laajempi, 51 m². Toisen kerroksen eteishallista puhkaistiin kulkuyhteys koulun vanhaan osaan vuonna 1988, kun uuden osan asuintilat muutettiin opetuskäyttöön. Uuden osan eteistilaan toteutettiin 2001 peruskorjauksen yhteydessä opetusvälinevaraston paikalle pieni opetustila. Kellarikerroksessa ei varsinaisia avaria aulatilajoja ole. Kahteen avaraan käytävätilaan on toteutettu pieni työskentelytila 23,5 m² sekä vaatesäilytystila 27 m².

Aulatiloiissa lattiamateriaalina on pääosin vaalea muovilaatta tai muovimatto. Maalattujen seinäpintojen väreiksi on valittu vaalean roosan, vihreän ja sinisen sävyt. Alakatot on verhoiltu suorakaiteen muotoisilla ja vaaleilla akustiikkalevyillä. Katossa on upotetut loisteputkivalaisimet. Aulatilojen vihreäksi ja siniseksi maalatu metalliset naulakot ovat mallia Monena 3161. Pintamateriaalit ja kalusteet ovat pääosin 2001 peruskorjauksen ajalta eikä alkuperäisiä materiaaleja tai kalusteita ole havaittavissa. Kellarikerroksen komerotilasta 013 löytyi koko rakennuksen ainut alkuperäinen puuvi.

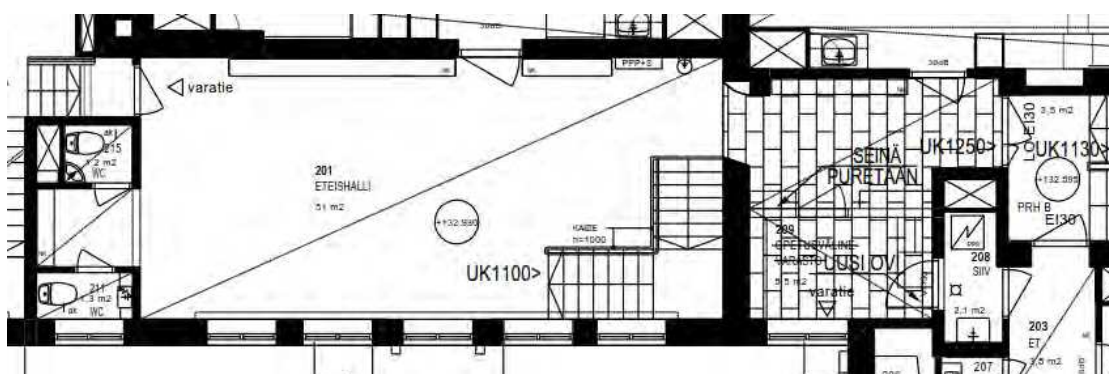
Kuva 71. Ensimmäisen kerroksen pääaula. Monistamo- ja materiaalihuoneen paikalla oli alun perin koulun keittola. Ote pohjapiirustuksesta 10.4.2019. (Hollolan rakennusvalvonta)

Kuva 72. Pääaulan portaikko toiseen kerrokseen.

Kuva 73. Monistamo- ja materiaalihuone rakennettiin aulan eteläosaan keittolan paikalle peruskorjauksen 1979 yhteydessä.

Kuva 74. Toisen kerroksen eteishallista puhkaistiin kulku koulun uuteen osaan vuonna 1988. Ote pohjapiirustuksesta 10.4.2019. (Hollolan rakennusvalvonta)

Kuva 75. Toisen kerroksen eteishalli kuvattuna etelästä pohjoiseen.

Kuva 81. Toisen kerroksen pohjoisosan eteistila, josta kulku terveydenhoitajan huoneeseen sekä luokkatilaan.

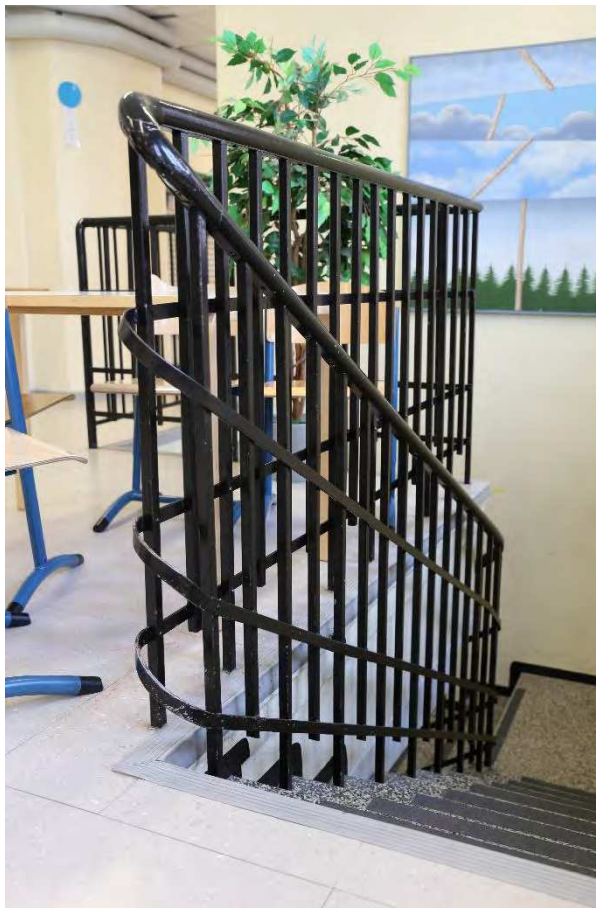
Kuva 82. Koko koulurakennuksen ainut alkuperäisen puuovi löytyi kellarikerroksen käytävätilan yhteydessä olleesta komerosta.

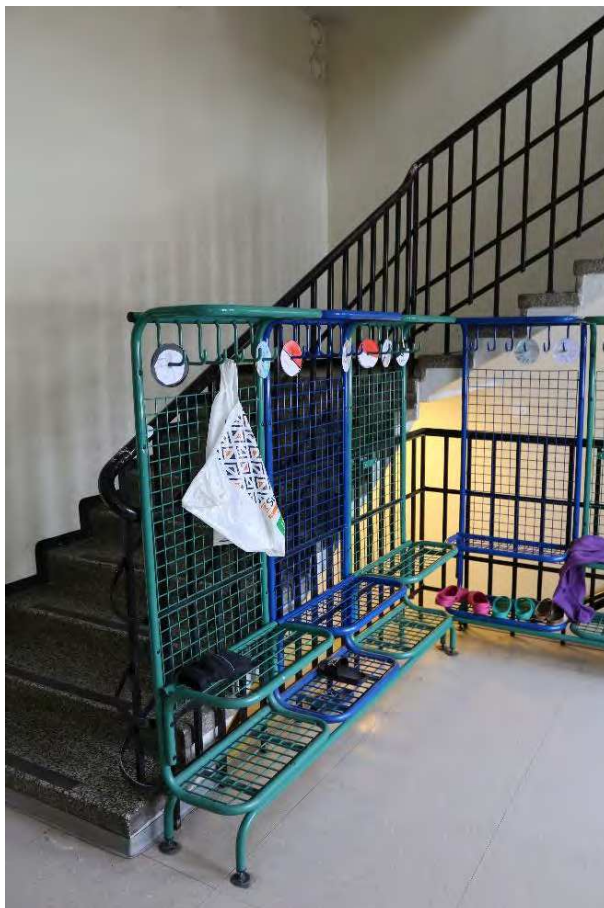
Kuva 83. Kellarikerroksen käytävätilaa kuvattuna etelästä pohjoiseen.

Porrashuoneet

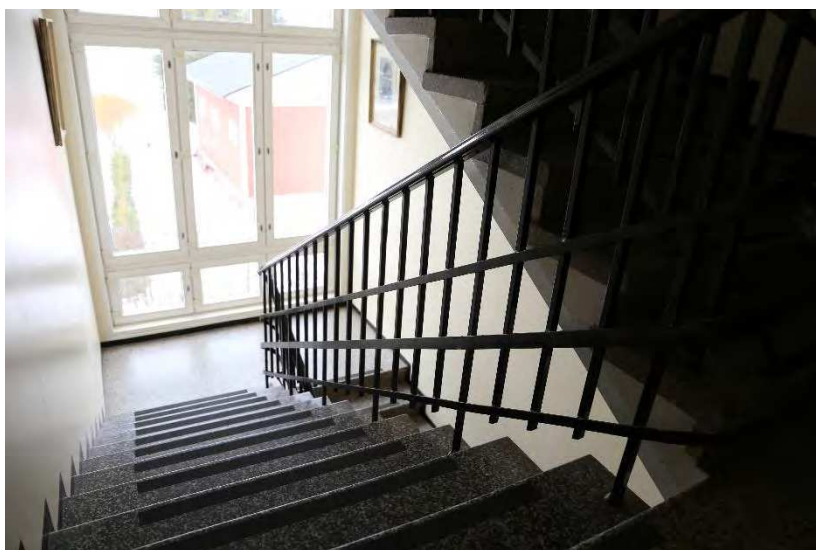
Eteläosan sekä pohjoisosan porrashuoneet ovat pieniä ja olleet alun perin koulun henkilökunnan ja oppilainen asuinkäytössä. Pääporras koulun keskiosassa on sivuporrashuoneita leveämpi. Kaikissa porrashuoneissa on mustaksi maalatut teräsrakenteiset kaiteet sekä mosaiikkibetoniportaat. Porrashuoneet ovat kaiteineen ja mosaiikkibetoniportaineen säilyttäneet alkuperäisen asunsa.

Kuva 84. Portaissa on alkuperäiset teräsrakenteiset kaiteet sekä mosaiikkibetoniportaat. Kuva toisen kerroksen aulatilan portaista.

Kuva 85. Pääaulan portaat toiseen kerrokseen.

Kuva 86. Vanhan osan porrashuone.

Kuva 87. Laajennusosan porrashuone.

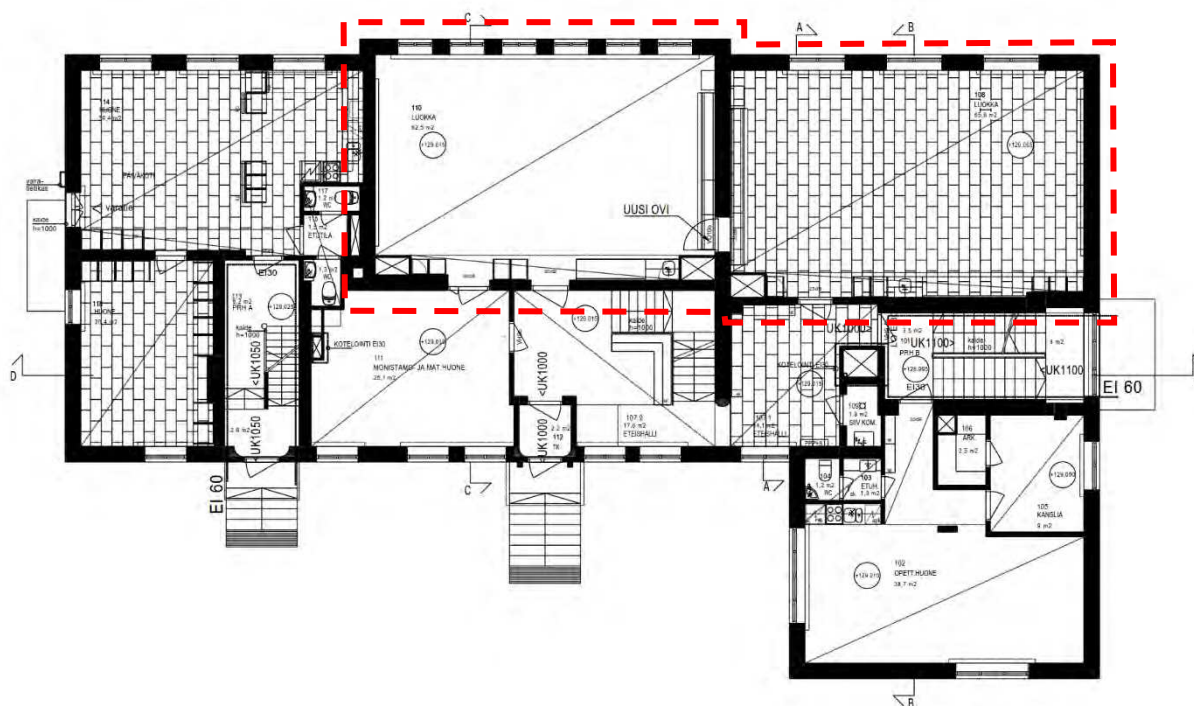
Kuva 88. Hälvälän kansakoulun pitkäaikaisten opettajien valokuvat ovat ripustettuina koulun laajennusosan porrashuoneessa. Kuvassa vasemmalla Lydia Lodman, joka toimi Hälvälän koulun opettajana vuosina 1875–1906 ja oikealla Matilda Multamäki, joka toimi opettajana vuosina 1906–1938.

Luokkahuoneet

Koulurakennuksen ensimmäisen kerroksen länsiseinustalla on kaksi luokkahuonetta, 62,5 m² ja 65,8 m². Toisessa kerroksessa on vastaavan kokoiset luokkahuoneet 62,3 m² ja 65,8 m² sekä itäseinustalla pieni luokkahuone 36,5 m². Kellarikerroksen länsiseinustalla on kaksi luokkahuonetta 63,5 m² ja 66,5 m². Alkuperäisessä käytössä luokkatiloista ovat säilyneet kellarikerroksen eteläinen luokka, ensimmäisen kerroksen kaksi luokkahuonetta sekä toisen kerroksen eteläinen luokkahuone. Toisen kerroksen laajennusosan länsiseinustan luokkahuone oli alun perin asuinkäytössä ja itäseinustan luokkahuone välillä terveydenhoitajan tiloina. Kellarikerroksen pohjoisosan luokkahuone oli alun perin tyttöjen talouskoulun käytössä.

Luokkien lattioiden olemassa olevat pintarakenteet ovat pääosin vaaleaa Finnflex-muovilaattaa tai muovimattoa. Maalattujen seinäpintojen väreiksi on valittu vaalean roosan, vihreän ja sinisen sävyt. Alakatot on verhoiltu suorakaiteen muotoisilla ja vaaleilla akustiikkalevyillä. Katossa on upotetut loisteputkivalaisimet. Luokkahuoneiden pintamateriaalit ja kalusteet ovat pääosin 2001 peruskorjauksen ajalta eikä alkuperäisiä materiaaleja tai kalusteita ole havaittavissa.

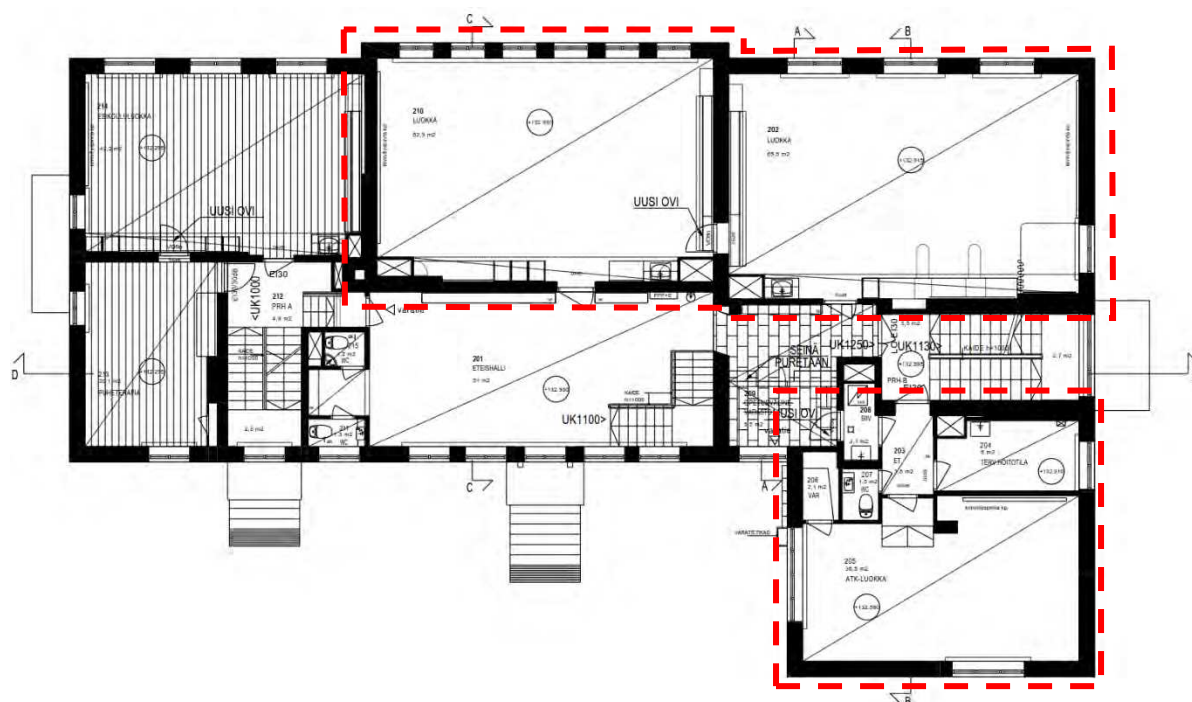
Luokkahuoneiden sisäovet ovat pääosin puurakenteisia, huullettuja ja valkoiseksi maalattuja massiivipeiliovia. Ovet ovat Wirebo Oy:n mallia "Hertta". Kaikki sisäovet on uusittu vuoden 2001 peruskorjauksen yhteydessä.

Kuva 89. Ensimmäisessä kerroksessa on kaksi luokkahuonetta. Luokkahuoneet näkyvät piirustuksessa punaisella katkoviivalla rajattuna. Pohjapiirustus 10.4.2019. (Hollolan rakennusvalvonta)

Kuva 90. Ensimmäisen kerroksen luokkahuone 110 on aina ollut opetuskäytössä.

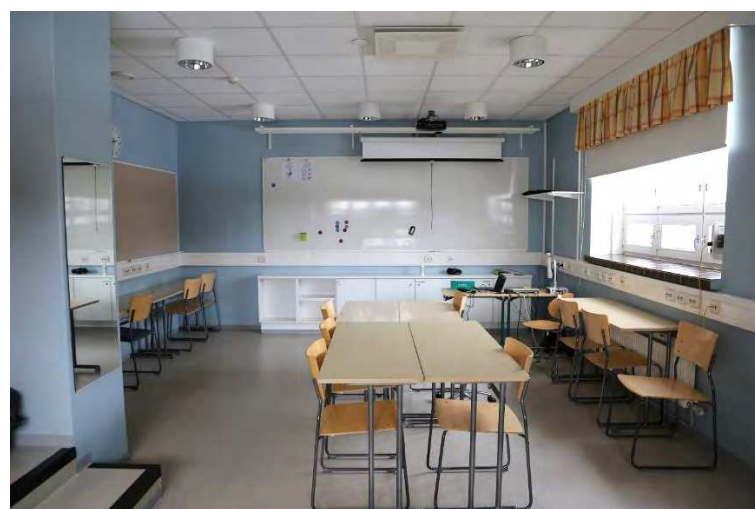
Kuva 91. Toisessa kerroksessa on kolme luokkahuonetta. Luokkahuoneet näkyvät piirustuksessa punaisella katkoviivalla rajattuna. Pohjapiirustus 10.4.2019. (Hollolan rakennusvalvonta)

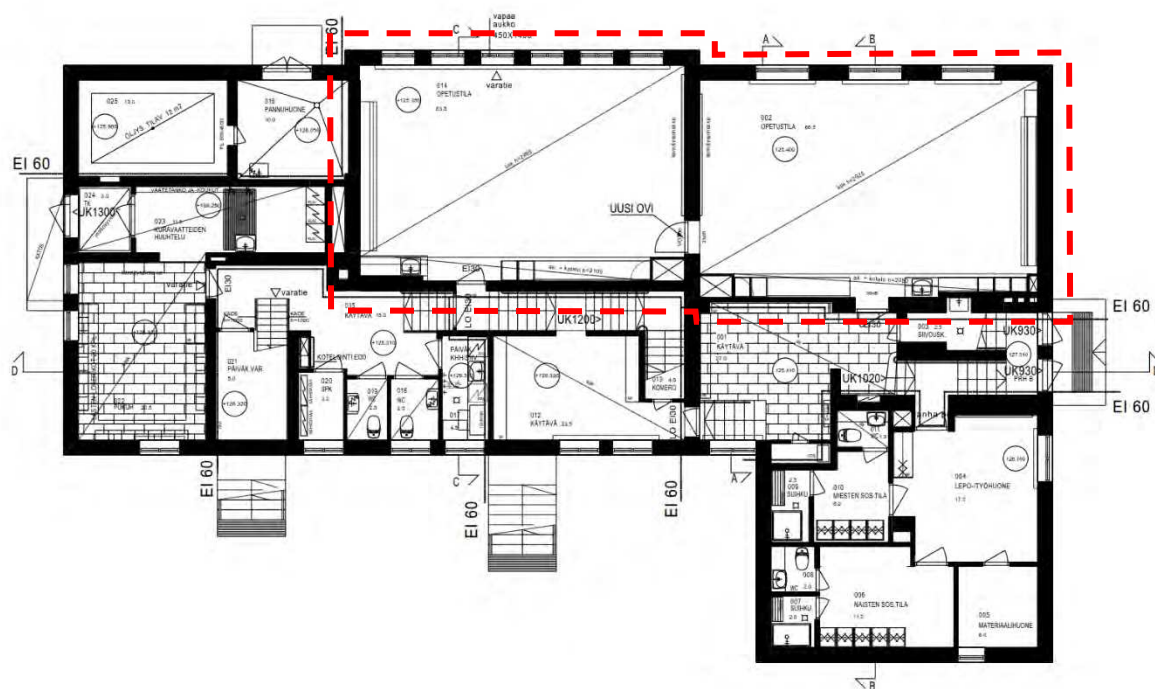
Kuva 92. Toisen kerroksen eteläinen luokkahuone 210 on ollut aina opetusikässä.

Kuva 93. Toisen kerroksen luokkahuone 202 oli alun perin asuinkäytössä.

Kuva 94. Toisen kerroksen pohjoisosan itseinustan luokkahuoneessa 205 on ollut aikoinaan terveydenhoitajan käytössä.

Kuva 95. Kellarikerroksessa on kaksi luokkahuonetta. Luokkahuoneet näkyvät piirustuksessa punaisella katkoviivalla rajattuna. Pohjapiirustus 10.4.2019. (Hollolan rakennusvalvonta)

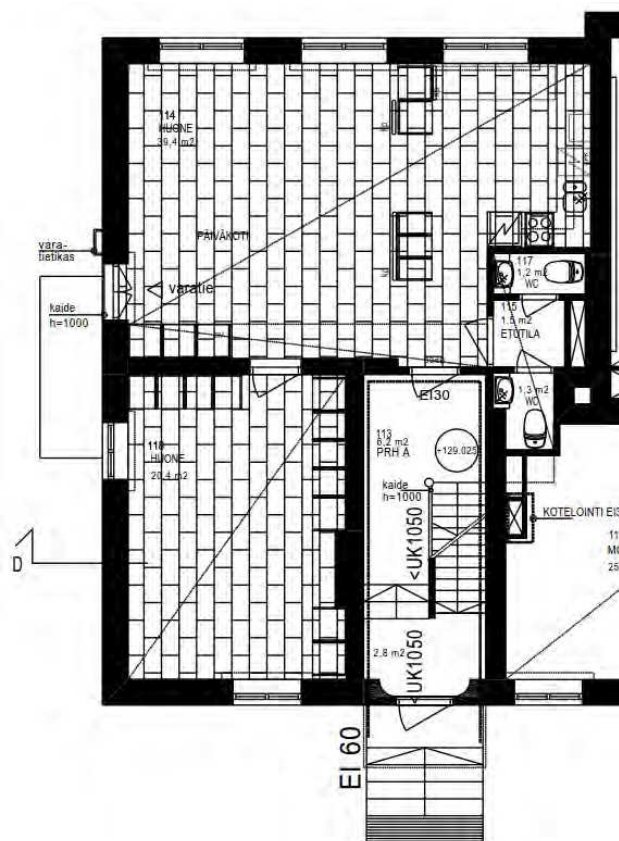

Kuva 96. Kellarikerroksen luokkahuone 014, joka alun perin toimi poikien käsityöluokkana. 2020-luvulla luokkahuoneesta on puhkaistu kulku laajennusosan luokkahuoneeseen 002.

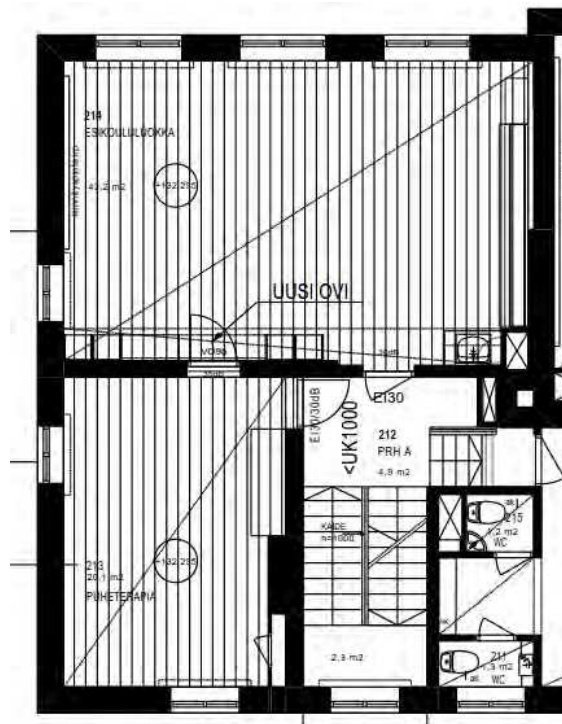
Päiväkodin, esikoulun ja erityisopetuksen tilat

Erityisopetukset tilat sekä entisen päiväkodin tilat sijoittuvat koulun eteläosaan. Tilat muutettiin asuinkäytöstä opetuskäyttöön peruskorjauksen 2001 yhteydessä. Nyt ensimmäisessä kerroksessa on päiväkodin tilat, joihin kuuluu kaksi erillistä huonetta sekä keittiö. Toisessa kerroksessa on esikoulu ja erityisopetuksen tilat.

Luokkahuoneiden tapaan lattioiden olemassa olevat pintarakenteet ovat pääosin vaaleaa Finnflex-muovilaattaa tai muovimattoa. Maalattujen seinäpintojen väreiksi on valittu vaalean roosan, vihreän ja sinisen sävyt. Alakatot on verhoiltu suorakaiteen muotoisilla ja vaaleilla akustiikkalevyillä. Katossa on upotetut loisteputkivalaisimet. Tilojen pintamateriaalit ja kalusteet ovat pääosin 2001 peruskorjauksen ajalta eikä alkuperäisiä materiaaleja tai kalusteita ole havaittavissa.

Kuva 97. Ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus. Ote pohjapiirustuksesta 10.4.2019. (Hollolan rakennusvalvonta)

Kuva 98. Toisen kerroksen pohjapiirustus. Ote pohjapiirustuksesta 10.4.2019. (Hollolan rakennusvalvonta)

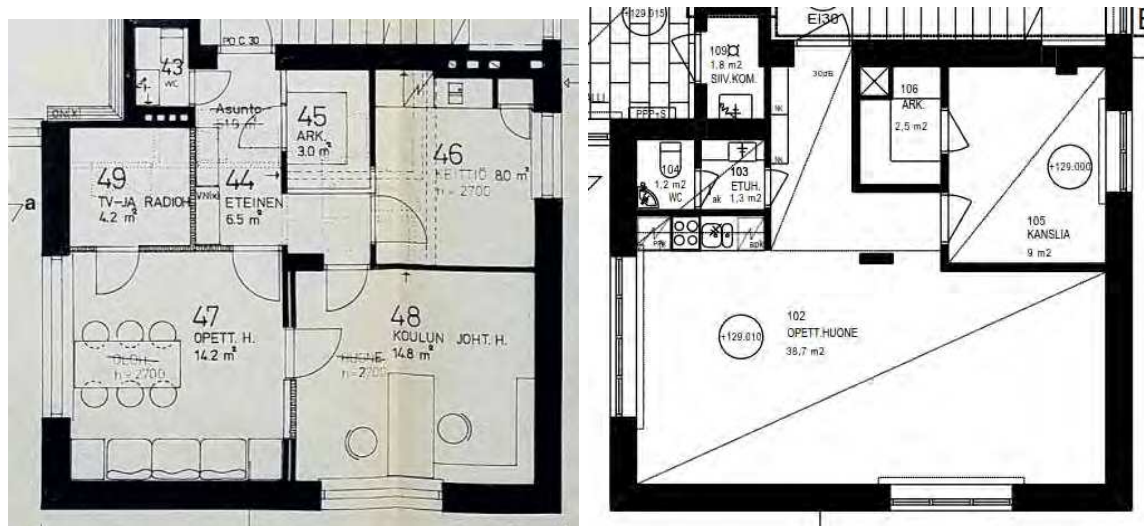
Kuva 99. Toisen kerroksen erityisopetustila 213 rakennuksen eteläpäässä.

Kuva 100. Toisen kerroksen esikoulun käytössä oleva tila 214 rakennuksen eteläosassa.

Opettajienhuone

Opettajienhuone 38,7 m² sijoittuu laajennusosan ensimmäisen kerroksen pohjoisosaan. Opettajanhuoneen lisäksi tiloihin kuuluu kanslia 9 m², arkisto sekä wc-tilat. Opettajanhuoneen seinustalla on pieni keittosyvennys. Opettajien huoneen paikalla oli alun perin asunto, joka muutettiin nykyiseen muotoon peruskorjauksen 1979 yhteydessä.

Kuva 101. Asuinkäytössä ollut tila muutettiin opettajienhuoneeksi peruskorjauksen 1979 yhteydessä. Kuvassa vasemmalla ote muutospiirustuksesta 2.2.1979 ja oikealla ote pohjapiirustuksesta 10.4.2019. (Hollolan rakennusvalvonta)

Opettajanhuoneen lattiamateriaalina on vaaleaa Finnflex-muovilaattaa. Seinäpinnat on maalattu vaalean keltaiseksi. Alakatto on verhoiltu suorakaiteen muotoisilla ja vaaleilla akustiikkalevyillä. Katossa on upotetut loisteputkivalaisimet. Pintamateriaalit ja kalusteet ovat pääosin 2001 peruskorjauksen ajalta eikä alkuperäisiä materiaaleja tai kalusteita ole havaittavissa. Peruskorjauksen 2001 yhteydessä opettajienhuoneen yhteydessä ollut tv- ja radiohuone purettiin ja paikalle rakennettiin wc-tilat.

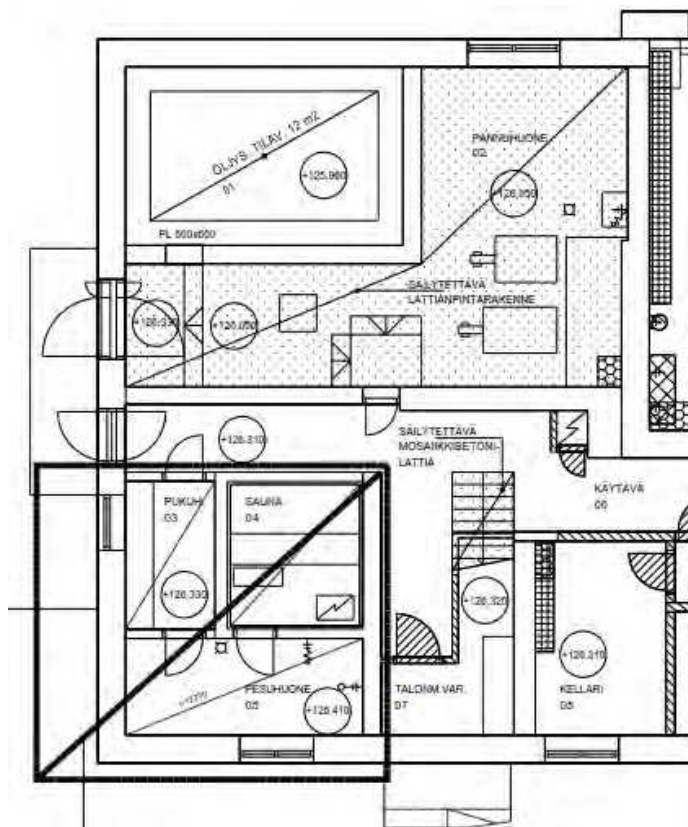
Kuva 102. Opettajienhuone 102 pohjoiseen kuvattuna.

Kuva 103. Kanslia.

Kellarikerroksen muut tilat

Kellarikerroksen eteläpäässä on rakennuksen länsiseinustalla pannuhuone sekä öljysäiliön huone. Itäseinustalla on sisäänkäynnin yhteydessä kuravaatteiden huuhtelutila 023 sekä ulkovaatteiden säilytys ja pukeutumistila 022. Eteläisen sisäänkäynnin yhteydessä on alun perin ollut kaksi ulko-ovea, joista toinen vei pannuhuoneeseen ja toinen kellarikerroksen käytävään ja edelleen nykyisen pukuhuoneen paikalla olleeseen saunatilaan. Pannuhuoneelle toteutettiin oma sisäänkäynti peruskorjauksen 2001 yhteydessä länsijulkisivulle ja toinen ulko-ovi poistettiin käytöstä. Tilat on peruskorjattu kokonaisuudessaan koululaisten huoltotiloiksi. Tilojen pintamateriaalit ja kalusteet ovat peruskorjauksen 2001 ajalta, eikä alkuperäisiä materiaaleja tai kalusteita ole nähtävissä.

Kuva 104. Kellarikerroksen eteläosassa oli ennen peruskorjausta 2001 sauna. Ote purkupiiirustuksesta 2.12.1999. (Hollolan rakennusvalvonta)

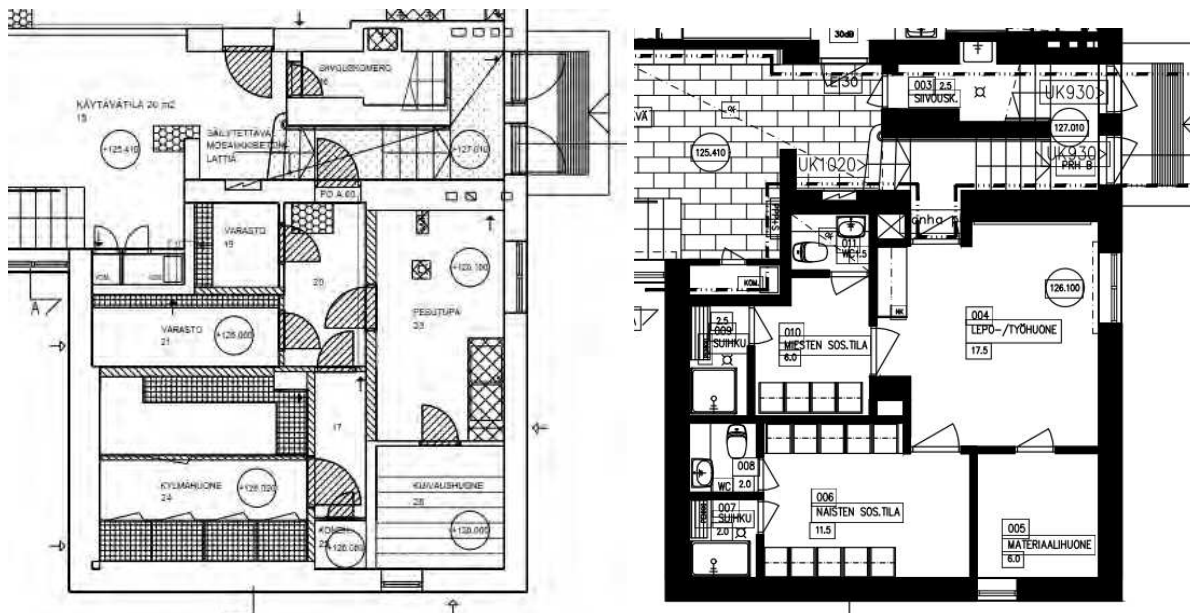

Kuva 105. Saunan paikalle toteutettiin peruskorjauksen 2001 yhteydessä pukeutumistila.

Kuva 106. Kellarikerroksen kurasteinen oli alun perin osa pannuhuonetta.

Kellarikerroksen pohjoisosassa on koulun kirjasto 17,5 m² sekä henkilökunnan sosiaalitilat. Tilat on saneerattu 2001 peruskorjauksen yhteydessä, jolloin tiloissa tehtiin merkittäviä väliseinämuitoksia. Tätä ennen tiloissa toimi pesutupa, kuivaushuone, kylmähuone sekä varastotiloja. Tilojen pintamateriaalit ja kalusteet ovat peruskorjauksen 2001 ajalta, eikä alkuperäisiä materiaaleja tai kalusteita ole nähtävissä.

Kuva 107. Kellarikerroksen pohjoisosa on kokenut vuosien saatossa merkittäviä muutoksia. Vasemmalla ote purkupiirustuksesta 2.12.1999 ja oikealla ote pohjapiirustuksesta 10.4.2019.(Hollolan rakennusvalvonta)

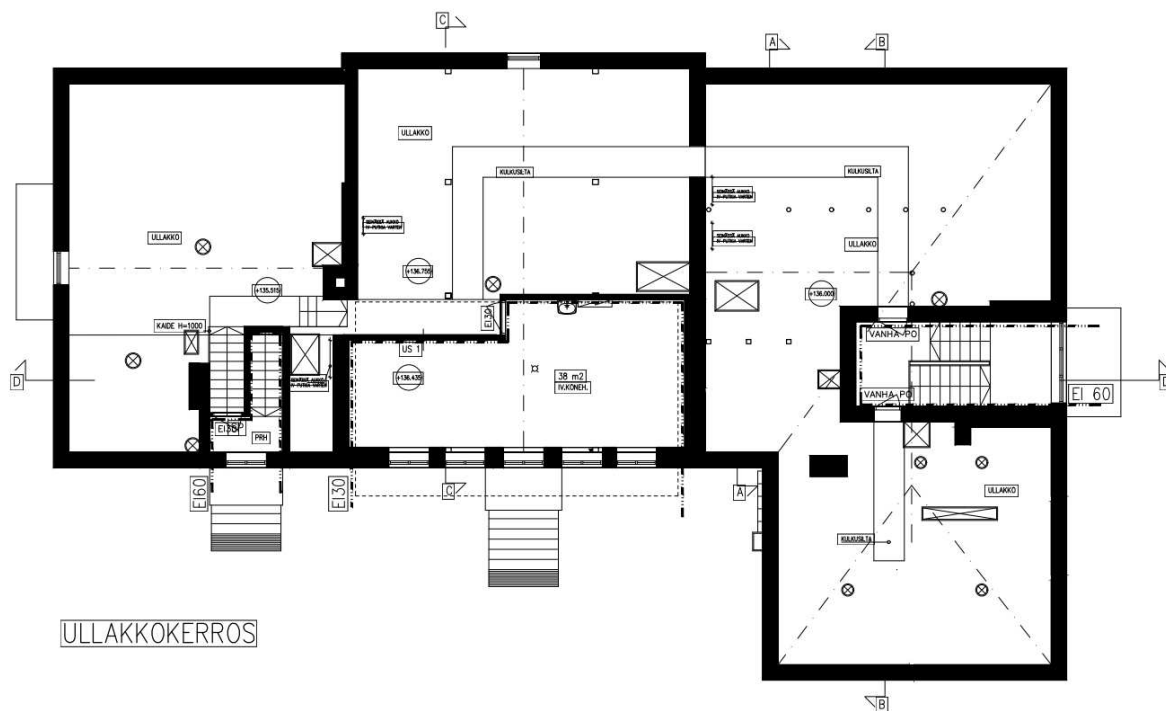
Kuva 108. Lepo- ja työhuone 004 toimii koulun kirjastona.

Kuva 109. Naisten sosiaalitila 006.

Ullakko

Vesikatto on puurakenteinen ja vesikaton alapuolinen tila on kylmä ullakkotila. Yläpohja on betonirakenteinen palopermanto. Ullakolle on kulku kummankin porrashuoneen kautta. Ullakolla on nähtävissä, että koulun kantavat seinät on rakennettu punaisesta savitiilestä. Tilassa on runsaasti myöhemmin toteutettuja ilmastointikanavia ynnä muita teknisiä laitteita. Ullakon itäseinustalle on rakennettu peruskorjauksen 2001 yhteydessä 51 m²:n suuruinen iv-konehuone.

Kuva 110. Ullakkokerroksen pohjapiirustus. Ote pohjapiirustuksesta 10.4.2019. (Hollolan rakennusvalvonta)

Kuva 111. Koulun rakennusmateriaalina on punainen tiili, joka on selvästi nähtävissä ullakolla.

Kuva 112. IV-konehuone rakennettiin vuonna 2001.

5.5 Puukoulun ulkoasu

Hälvälän puukoulu koostuu kahdesta suorakaiteen muotoisesta ja toisiinsa loivasti nivoutuvasta rakennusosasta. Eteläinen eli vanha osa on vuodelta 2001 ja pohjoinen eli uusi osa vuodelta 2017. Julkisivumateriaalina on keltaiseksi maalattu pystylauditus. Harjakaton katemateriaalina on punainen aaltopelti. Puukoulun ikkunat ovat kaksijakoisia tuuletusikkunoita. Vanhassa osassa ikkunoiden alaosa on vielä jaettu vaakasuunnassa pienempään ruutuun. Vanhassa osassa ikkunapuitteet ovat ruskeat ja uudessa osassa valkoiset. Kussakin rakennusosassa on omat sisäänkäynnit, jotka avautuvat itäiselle sivulle eli kivikoulun puoleen. Lisäksi vanhan osan eteläisivulla on pienempi sisäänkäynti, jota ei alkuperäisissä rakennuspiirustuksissa näy.

Kuva 113. Puukoulun itäjulkisivu. Vanhassa osassa on ruskeat ikkunapuitteet ja uudessa osassa valkoiset.

Kuva 114. Takajulkisivulle ei sijoitu sisäänkäyntejä.

Kuva 115. Vanhan osan sisäänkäynti.

Kuva 116. Uuden osan sisäänkäynti.

Kuva 117. Rakennuksen eteläpääty.

Kuva 118. Rakennuksen pohjoispääty.

Kuva 119. Uuden ja vanhan osan liittymäkohta.

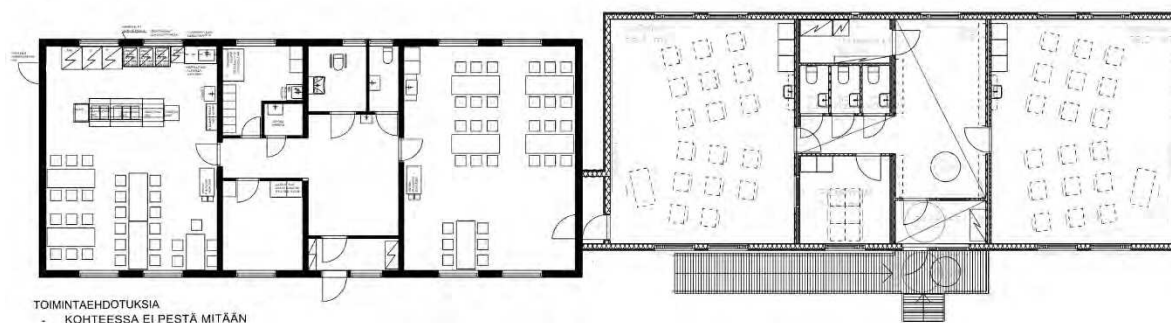

Kuva 120. Puukoulun takaa kurkistaa vanha kivikoulu.

5.6 Puukoulun sisätilat

Puukoulussa on kolme suurta luokkahuonetta, keittiö ja ruokailutila, kaksi pientä työskentelytilaa sekä henkilökunnan sosiaalitila. Kummassakin rakennusosassa on omat eteiset sekä wc-tilat. Rakennuksen vanhan osan yksi luokkahuoneista muutettiin vuonna 2017 keittiöksi. Inventointihetkellä vanhan osan pieni työskentelytila toimi keittiön varastona ja uuden osan pohjoisempi luokkahuoneista liikuntatilana. Muutoin tilahahmo ja niiden käyttö on säilynyt alkuperäisenä.

Vanhan osan lattiamateriaalina on eteisessä keltainen muovimatto. Keittiössä ja ruokailutilassa, pienessä työskentelytilassa sekä luokkahuoneessa muovimatto on vihreä. Uudessa osassa lattiamateriaalina on harmaa muovimatto. Seinäpinnat ovat valkoiseksi maalatut. Pintamateriaalit ja kalusteet ovat alkuperäiset.

Kuva 121. Kuvassa vasemmalla rakennuksen vanha osa ja oikealla uusi osa. Rakennuspiirustus 9.8.2017. (Hollolan rakennusvalvonta)

Kuva 122. Vanhan osan pääaula.

Kuva 123. Vanhan osan yhdistetty keittiö ja ruokailutila.

Kuva 124. Vanhan osan luokkahuone.

Kuva 125. Vanhan osan pieni työskentelytila on keittiön varastokäytössä.

Kuva 126. Vanhan osan ja uuden osan välillä on pieni yhdyskäytävä. Kuvassa etualalla vanhaa osaa.

Kuva 127. Uuden osan eteinen.

Kuva 128. Uuden osan eteläisempi luokkahuone.

5.7 Varastorakennus

Koulutontin pohjoisosassa oleva varastorakennus on valmistunut vuonna 1979. Rakennuksen paikalla näkyy olleen vuoden 1951 ilmakuvan perusteella hieman vastaavankokoinen harjakattoinen rakennus.

Varastorakennuksen julkisivut ovat punaiseksi maalattua rimalautaa. Lapekattoisen rakennuksen katemateriaalina on aaltopelti. Ikkunattoman rakennuksen eteläsivulla on kaksi harmaata metalliovea. Rakennuksen mitat ovat 15,1 m x 5,4 m. Korkeus katon harjalla on 5,2 m ja harjan alaosassa 4,6 m. Alun perin rakennuksen itäosa on toiminut autotallina, mutta myöhemmin myös tämä osa on muutettu varastokäyttöön. Muutoksen yhteydessä autotallin avoin eteläseinusta laudoitettiin umpeen ja rakennuksen ovet uusittiin ja vaihdettiin metallisiin. Maalaus on uusittu viimeksi vuoden 2001 koulun peruskorjauksen yhteydessä.

Kuva 129. Varastorakennus on valmistunut vuonna 1979.

Kuva 130. Rakennuksessa ei ole ikkunoita.

5.8 Jätekatos

Koulutontin eteläosassa sijaitsee vuonna 2001 valmistunut ja Studio Oy Arkkitehdit Lappalaisen suunnittelema jätekatos. 28 m²:n suuruisen rakennuksen pohjoisosassa on varasto ja eteläosassa jätekatos. Julkisivut on verhoiltu punaiseksi maalatulla pystypeiterimoituksella ja harjakaton katemateriaalina on punainen konesaumattu sileä pelti. Rakennuksen julkisivuissa ei ole tehty muutoksia sen valmistumisen jälkeen.

Kuva 131. Jätekatoksen pohjoisosassa on pieni varasto.

Kuva 132. Eteläosassa on tilat jätteille.

6. SÄILYNEISYYS SEKÄ ARVOJEN JA MERKITTÄVYYDEN ARVIOINTI

6.1 Arvojen ja merkittävyyden arviointi

Arvoa määriteltäessä on tarkasteltu rakennuksen rakennustaiteellisia, historiallisia ja taajamakuullisia arvoja säilyneisyyden, harvinaisuuden, tyypillisyyden, kerroksellisuuden ja kertovuuden näkökulmasta. Rakennustaiteellisiin arvoihin sisältyvät arkkitehtoniset arvot, yksityiskohdat, rakentamistapa ja materiaalit. Historiallisiin arvoihin sisältyvät yhteiskunnalliset ilmiöt ja käyttö. Taajamakuullisia ja maisemallisia arvoja arvioitaessa on huomioitu alueen ja rakennuksen merkitys taajamarakenteessa ja -näkymissä.

Rakennustaiteellinen merkitys

Kohde edustaa ansiokkaasti aikakautensa rakentamista, tiettyä arkkitehtonista tyyliä tai rakennustapaa. Arkkitehtonisen laadun lisäksi suunnittelijan tunnettavuus, kohteen innovatiivisuus ja kaupunkirakennustaiteellinen laatu sisältyvät kriteeriin. Rakennushistoriallisiin arvoihin sisältyvät arkkitehtoniset arvot, yksityiskohdat, rakentamistapa ja materiaalit.

Historiallinen merkitys

Kohteella on merkitystä historian tai kulttuurihistorian tulkinnassa tai havainnollistamisessa. Se on ollut vaikutuksiltaan heijastava tai välittänyt innovaatiota. Historiallisiin arvoihin sisältyvät yhteiskunnalliset ilmiöt ja käyttö.

Taajamakuullinen merkitys

Kohde luo tai siihen sisältyy voimakkaita elämyksiä esimerkiksi luonnonmaiseman ja ihmisen vaikutuksen vastakkaisuuden tai tietyn kaupunkikuvallisesti hallitsevan tai toistuvan tekijän takia. Taajamakuullisia arvoja arvioitaessa on huomioitu alueen ja rakennusten merkitys taajamarakenteessa ja -näkymissä.

Kohteen tai alueen arvojen merkittävyys arvioidaan rakennussuojelua koskevassa laissa esitetyn perusteiden (Laki rakennusperinnön suojelemisesta 4.6.2010/498):

- harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus);
- historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus);
- aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus);
- alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys);
- merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus); tai
- näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

Rakennus voidaan suojella, jos se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävä.

6.2 Säilyneisyyden arviointi

Säilyneisyys perustuu maastokäynnin yhteydessä suoritettuun rakennuksen ulko- ja sisätilojen katselmukseen. Säilyneisyyttä on arvioitu seuraavin kriteerein:

Hyvin säilynyt

- käyttö on alkuperäinen
- tilajako on säilynyt
- julkisivumateriaalit ovat alkuperäiset tai alkuperäisen kaltaisia
- alkuperäiset yksityiskohdat hyvin säilyneitä
- ovet ja ikkunat ovat alkuperäiset
- rakennuksessa on ajallista kerroksellisuutta

Kohtalaisesti säilynyt

- käyttötarkoitus on muuttunut
- rakennusta on osittain muutettu, mutta sen perushahmo on säilynyt
- julkisivumateriaalit ovat alkuperäiset tai alkuperäisen kaltaisia
- alkuperäisiä detaljeja on osittain muutettu
- oviin ja ikkunoihin on tehty muutoksia, mutta uudet ovat lähes alkuperäisen kaltaiset ja muutokset ovat luettavissa

Oleellisesti muuttunut

- rakennuksen käyttötarkoitus on muuttunut
- rakennusta on muutettu niin, ettei alkuperäistä tilannetta pysty hahmottamaan
- julkisivumateriaaleja on osittain tai kokonaan muutettu
- alkuperäisiä detaljeja on muutettu
- ovia ja ikkunoita on muutettu
- muutokset ovat kokonaisuuden luonnetta häiritseviä ja niitä on vaikea havaita

7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Johtopäätökset ja suositukset kohdistuvat koulutontilla sijaitsevaan vuonna 1942 valmistuneeseen kivikouluun ja sen vuonna 1950 valmistuneeseen laajennusosaan. Vuonna 2001 valmistuneilla puukoululla ja jätekatoksella sekä 1979 valmistuneella varastorakennuksella ei todeta olevan erityisiä rakennustaiteellisia, historiallisia tai taajamakuullisia arvoja.

7.1 Säilyneisyys

Hälvälän koulu on kokonaisuutena kohtalaisen hyvin säilynyt.

Ulkoasultaan Hälvälän koulu on säilynyt kohtalaisesti. Vuonna 1950 toteutettu laajennusosa on luonteva jatkumo koulun alkuperäiselle rakennusosalle. Tilahahmo, julkisivumateriaalit, sisäänkäynnit, portaikot, kaiteet ja kiinteät katokset ovat pääosin säilyneet. Suurimmat muutokset ulkoasussa ovat uuden katoksen rakentaminen pohjoiselle julkisivulle sekä ovi- ja ikkunamuutokset eteläisellä ja läntisellä julkisivulla. Uusitut ikkunat ovat aukotukseltaan alkuperäisten kaltaiset. Uudet ulko-ovet poikkeavat alkuperäisistä. Vesikatteen materiaalin vaihto on havaittavissa. Rakentamisajankohdalle tyypilliset piirteet ja perushahmo ovat kuitenkin edelleen hyvin tunnistettavissa eivätkä tehdyt muutokset ole ristiriidassa alkuperäisen ilmeen kanssa.

Sisätilojen osalta Hälvälän koulu on muuttunut olennaisesti. Merkittävimmät muutokset sisätiloissa liittyvät peruskorjausten 1979 ja 2001 yhteyteen, jolloin tiloissa tehtiin huomattavia väliseinä- ja käyttötarkoituksmuutoksia. Pintamateriaalit ja kiintokalusteet ovat peruskorjauksen 2001 ajalta. Alkuperäisellä paikallaan säilyneitä tiloja ovat länsiseinustalle sijoittuvat luokkahuoneet, porrashuoneet sekä ensimmäisen ja toisen kerroksen pääaulat. Alkuperäisiä pintamateriaaleja ovat ainoastaan porrashuoneiden mosaiikkibetoniportaat ja teräskaitteet.

7.2 Rakennustaiteelliset arvot

Hälvälän koululla on **erityisiä rakennustaiteellisia arvoja** ja se on säilyttänyt hyvin 1940-luvun alkuun ajoittuvan rakentamisajankohdan tyypilliset piirteet. Hälvälän koulu edustaa aikansa niukkaeleistä ja selkeälinjaista tyyliä. Kompakti muotokieli ja vaalea sileä rappauspinta ovat tyypillisiä 1930-luvulla Suomessa valtasuuntana ollutta funktionalismin arkkitehtuuria. 1940-luvun alussa ja vuonna 1950 valmistunut laajennusosa muodostavat edustavan rakennuskokonaisuuden, joka on ulkoiselta ilmeeltään säilynyt lähes alkuperäisenä. 1930-luvun kouluarkkitehtuurin tapaan Hälvälän koulussa tilat on sijoitettu eri osiin; luokkaosaan ja asunto-osaan. Funktionalistinen tyyli ilmenee niissä selkeytenä, tarkoituksenmukaisuutena ja linjakkuutena. Sisätiloihin pyrittiin saamaan mahdollisimman paljon päivänvaloa ja julkisivuja hallitsevat suorissa riveissä olevat kookkaat ikkunat.

Sotien jälkeen maaseudun koulut rakennettiin pääosin puusta. Hirsirakentamisesta irtautuminen ja siihen aikaan nykyaikaisen Hälvälän kylän kivikoulua voidaan pitää omassa luokkassaan harvinaisuutena ja se edustaa harvinaista koulutyyppeä Hollolassa.

Hälvälän kivikoulun alkuperäinen suunnittelija ei ole tiedossa. Koulun laajennuksen on kuitenkin suunnitellut tunnettu lahtelainen arkkitehti Unto Ojonen, joka vaikutti erityisesti Lahden kaupunkikuvaan. Ojosen ura kesti noin neljäkymmentä vuotta ja hänen päätuotantonsa on 1950- ja 1960-luvuilta.

7.3 Historialliset arvot

Hälvälän koululla on **erityisiä paikallishistoriallisia arvoja** ja se liittyy Hollolan koulutoiminnan ensivaiheisiin. Koululla on erittäin pitkä 1800-luvun loppupuolelle ulottuva historia ja koulu on Hollolan vanhin käytössä oleva koulukiinteistö. Koulurakennuksen paikallishistoriallinen merkitys lähes sata vuotta samassa paikassa toimineena kouluna on merkittävä.

Hälvälän koulun pitkän historian aikana rakennuksessa on tehty lukuisia muutoksia. Nämä muutokset ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta. Historiallinen kerroksisuus on nähtävissä erityisesti sisätiloissa.

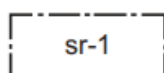
Laajemmin Hälvälän koulun historialliset arvot liittyvät koulun historialliseen taustaan osana maamme kansakoulujen rakentamista sekä 1940- ja 1950-lukujen jälleenrakennuskauteen, kun kasvavan väestön tarpeisiin suunniteltiin uusia kouluja.

7.4 Taajamakuvalliset arvot

Hälvälän kivikoululla on **taajamakuvallista arvoa**. Taajamakuvallassa Hälvälän kivikoulun vähäeleinen ja arvokas pääjulkisivu on tärkeä etenkin lännen suuntaan. Lisäksi koulukiinteistö sijoittuu Vesalan, Nokkolan, Untilan ja Utulan maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöön. Tämä arvo on tunnustettu myös voimassa olevassa maakunta- ja yleiskaavassa.

7.5 Suositukset jatkosuunnitteluun

Hälvälän koululla on erityistä rakennustaiteellista ja historiallista sekä taajamakuvallista arvoa. Rakennus edustaa oman aikakautensa arvostettua näkemystä hyvästä koulurakennuksesta. Koulun arvot huomioiden suositellaan rakennus suojeltavaksi asemakaavassa esimerkiksi seuraavalla suojelumerkinnällä:

Rakennustaiteellisesti, kulttuurihistoriallisesti ja ympäristön kannalta arvokas rakennus, jota ei saa purkaa. Rakennuksessa tehtävät muutos- ja korjaustyöt tulee tehdä rakennuksen alkuperäistä arkkitehtuuria kunnioittaen. Muutossuunnitelmista tulee pyytää museoviranomaisen lausunto.

Hälvälän koulun tärkeimmät ulkoiset ominaispiirteet sekä asema taajamakuvallassa tulisi säilyttää. Rakennuksessa on tunnustettu useita sellaisia suunnitteluperiaatteita, joiden vaaliminen on suositeltavaa mahdollisessa myöhemmässä jatkosuunnittelussa ja kehittämisessä. Kompakti muotokieli, vaalea sileä rappauspinta sekä säntillinen ikkuna- ja puitejako tulisi säilyttää. Ulko-ovien mahdollisen uusinnan yhteydessä suositellaan palauttamaan alkuperäinen ulkoasu. Mahdolliset muutokset ja laajennukset suositellaan sovittava alkuperäiseen rakennukseen erityisellä huolella. Uusia laajennuksia ei sijoiteta koulun itä- ja länsijulkisivuille. Sisätiloissa toiminnot ja tilatarpeet ovat vuosien saatossa muuttuneet. Sisätiloissa suositellaan säilytettäväksi alkuperäisenä säilyneet porrashuoneet mosaiikkibetoniportaineen ja kaiteineen. Myös alkuperäisten luokkahuoneiden tilahahmo tulisi pyrkiä säilyttämään.

8. LÄHTEET

Arkistolähteet

- Hollolan rakennusvalvonnan arkisto
- Hollolan Tilapalvelu Oy:n arkisto
- Maanmittauslaitoksen vanhat kartat 1967, 1980, 1988
- Maanmittauslaitoksen historialliset ilmakuvat 1955, 1959, 1960

Painetut lähteet

- Hollolan historia III. Taloudellisen ja kunnallishallinnollisen murroksen vuosista 1860-luvulta toiseen maailmansotaan sekä katsaus Hollolan historiaan 1940–1970. Antero Heikkinen. 1975
- Hollolan historia IV. Monikasvoinen Hollola. Maalaiskylistä jälkiteolliseen yhteyskuntaan 1939–2010. Jarmo Peltola. 2013.
- Päijät-Hämeen rakennettu kulttuuriympäristö. Päijät-Hämeen liitto. Henrik Wager. 2006.
- ”Pannaav voihampaat naulaa” Hollolan kotiseutukirja VII. Hollolan kotiseutuyhdistys r.y. 1993.
- ”Ei ol luulo toelov viärtti” Hollolan kotiseutukirja VIII. Hollolan kotiseutuyhdistys r.y. 1994.
- ”Ei se oh häläs ollu, joka ei toista auta” Hollolan kotiseutukirja XXXIII. Hollolan kotiseutuyhdistys r.y. 2019.
- ”Kyl se käy kun uskuo vaa” Hollolan kotiseutukirja XIV. Hollolan kotiseutuyhdistys r.y. 2000.

Painamattomat lähteet

- Hollolan kulttuuriympäristöselvitys. Ramboll. 04/2020.
- Rakennusinventointi Hollola, 2006. Hämeen ympäristökeskuksen moniste 110/2006. Teija Ahola.
- Päijät-Hämeen rakennettu kulttuuriympäristö. Päijät-Hämeen liitto. Henrik Wager. 2006.

Sähköiset lähteet

- Hollolan karttapalvelu. <https://hollola.asiointi.fi/IMSHollola>
- Museovirasto. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. Viitattu 8.3.2023. http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4897
- Arkkitehtuurimuseo. Koulurakentamisen historiaa. Viitattu 14.3.2023. <https://www.mfa.fi/kokoelmat/tietopakettit/koulurakentamisen-historiaa/>
- Kansallisarkiston asiointipalvelu ASTIA. <https://astia.narc.fi/uusiastia/>

LIITE 2 Kivikoulun julkisivupiirustus länteen 12.1.2001

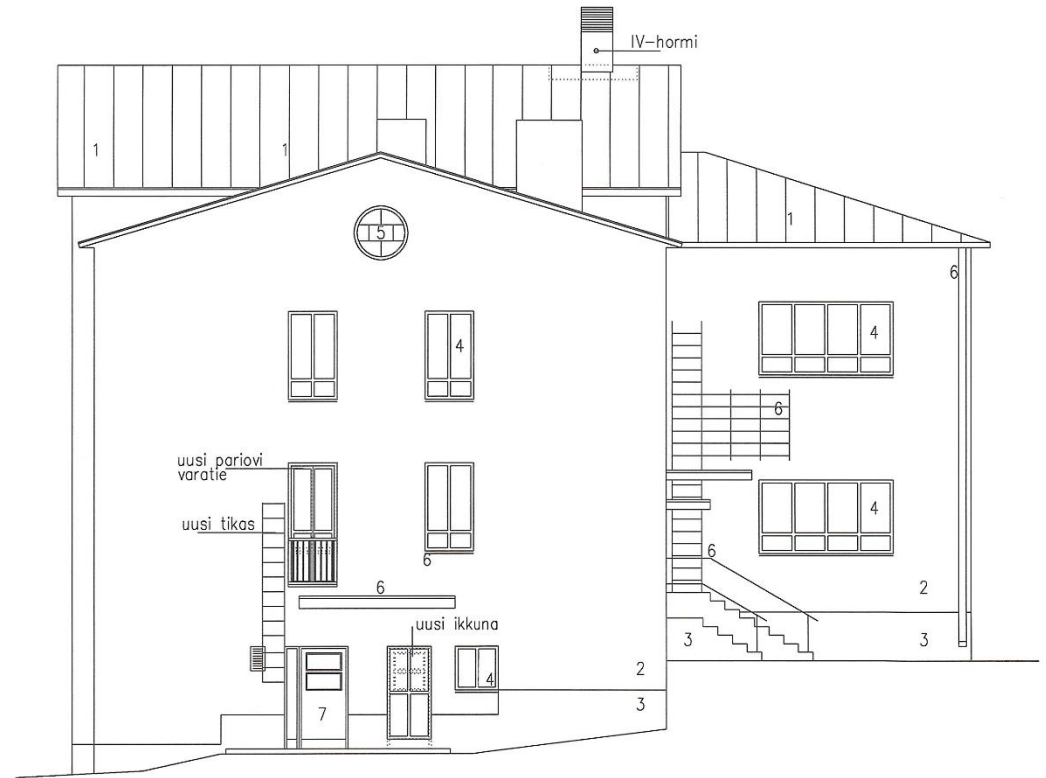
Ei mittakaavassa

- 1.konesaumattu pelti
- 2.rapattu tiiliseinä
- 3.betonisokkeli
- 4.muovi-ikkunat
- 5.puuikkuna
- 6.teräs
- 7.teräsikkuna / ovi

LIITE 3 Kivikoulun julkisivupiirustus etelään ja pohjoiseen 12.1.2001

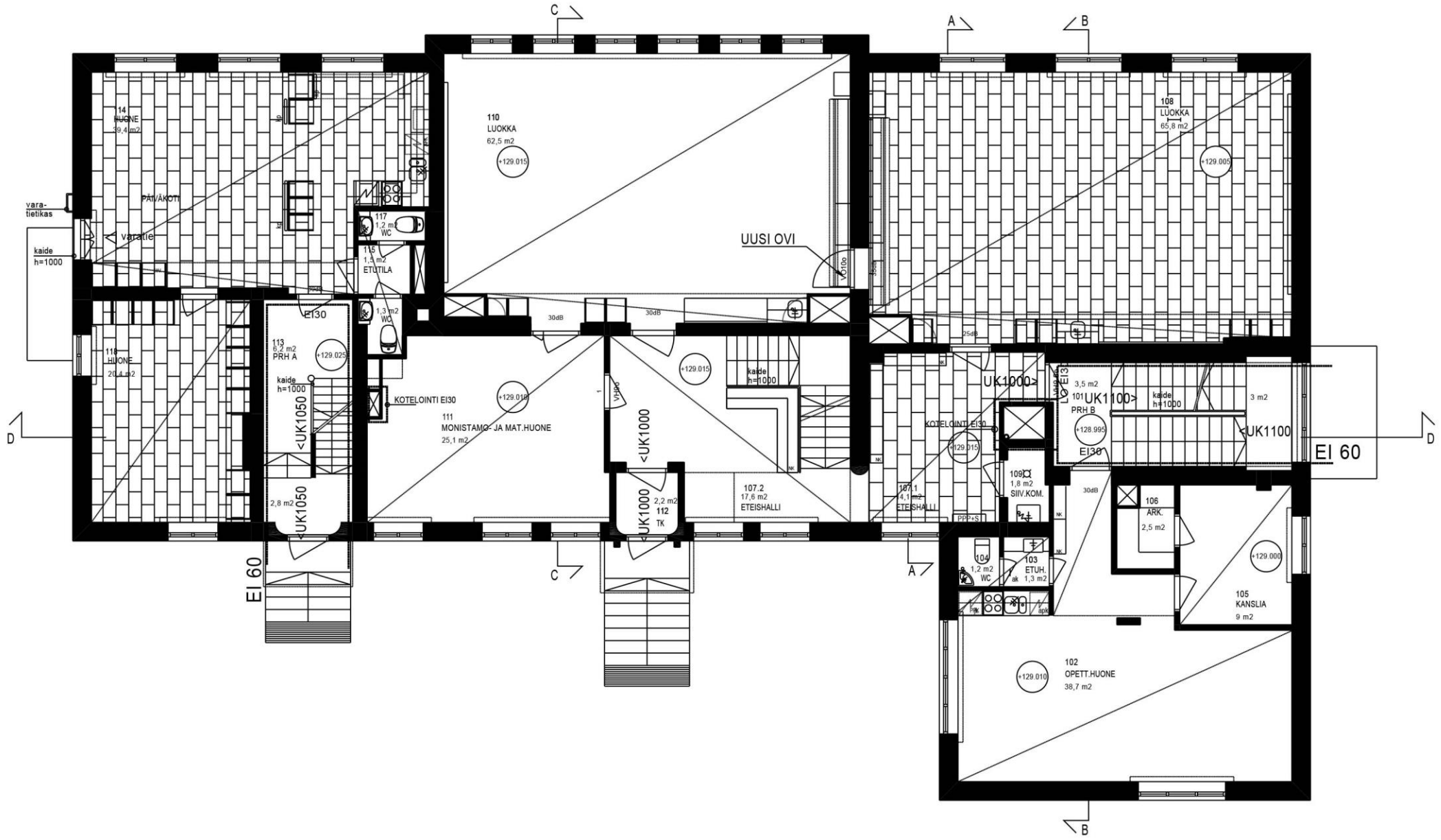
Ei mittakaavassa

- 1.konesaumattu pelti
- 2.rapattu tiiliseinä
- 3.betonisokkeli
- 4.muovi-ikkunat
- 5.puuikkuna
- 6.teräs
- 7.teräsikkuna / ovi

LIITE 4 Kivikoulun ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus 10.4.2019

Ei mittakaavassa

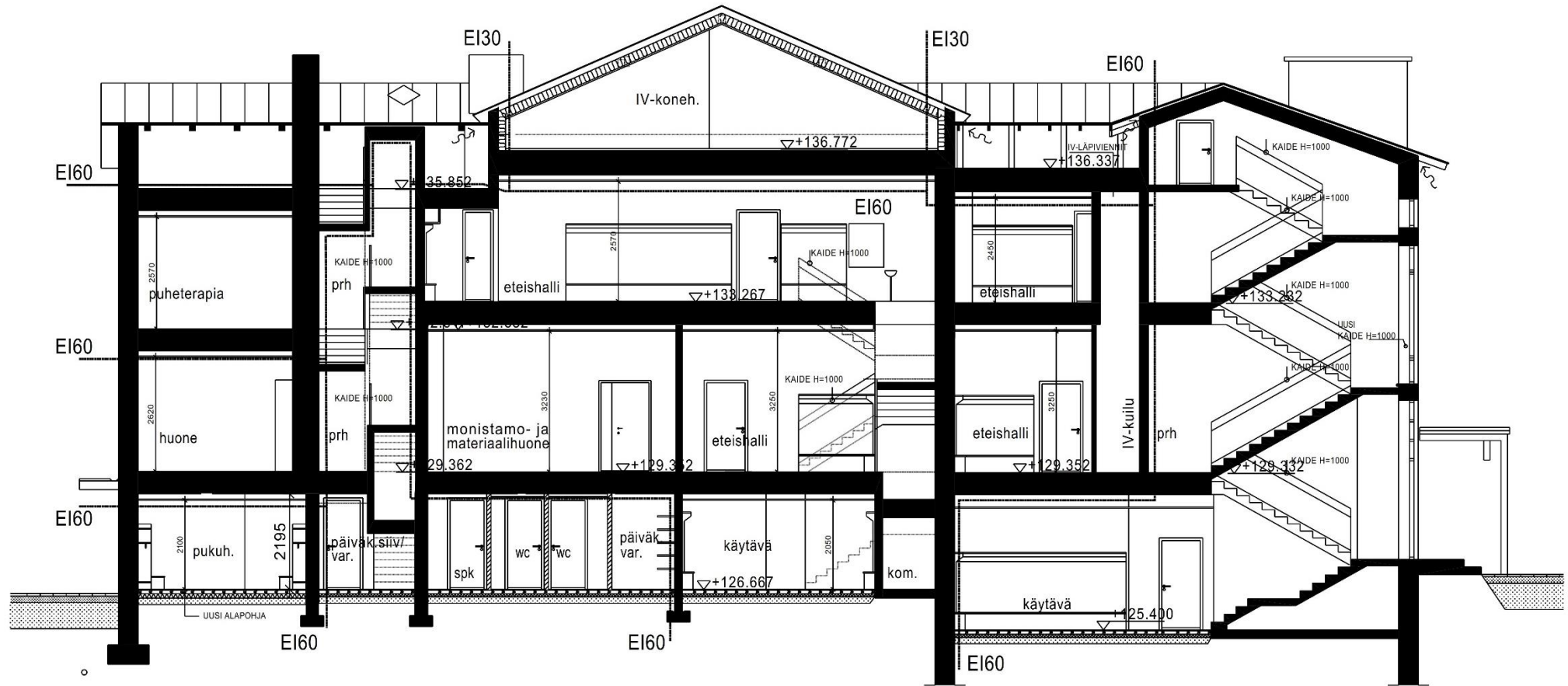

LIITE 8 Kivikoulun leikkauspiirustus 10.4.2019

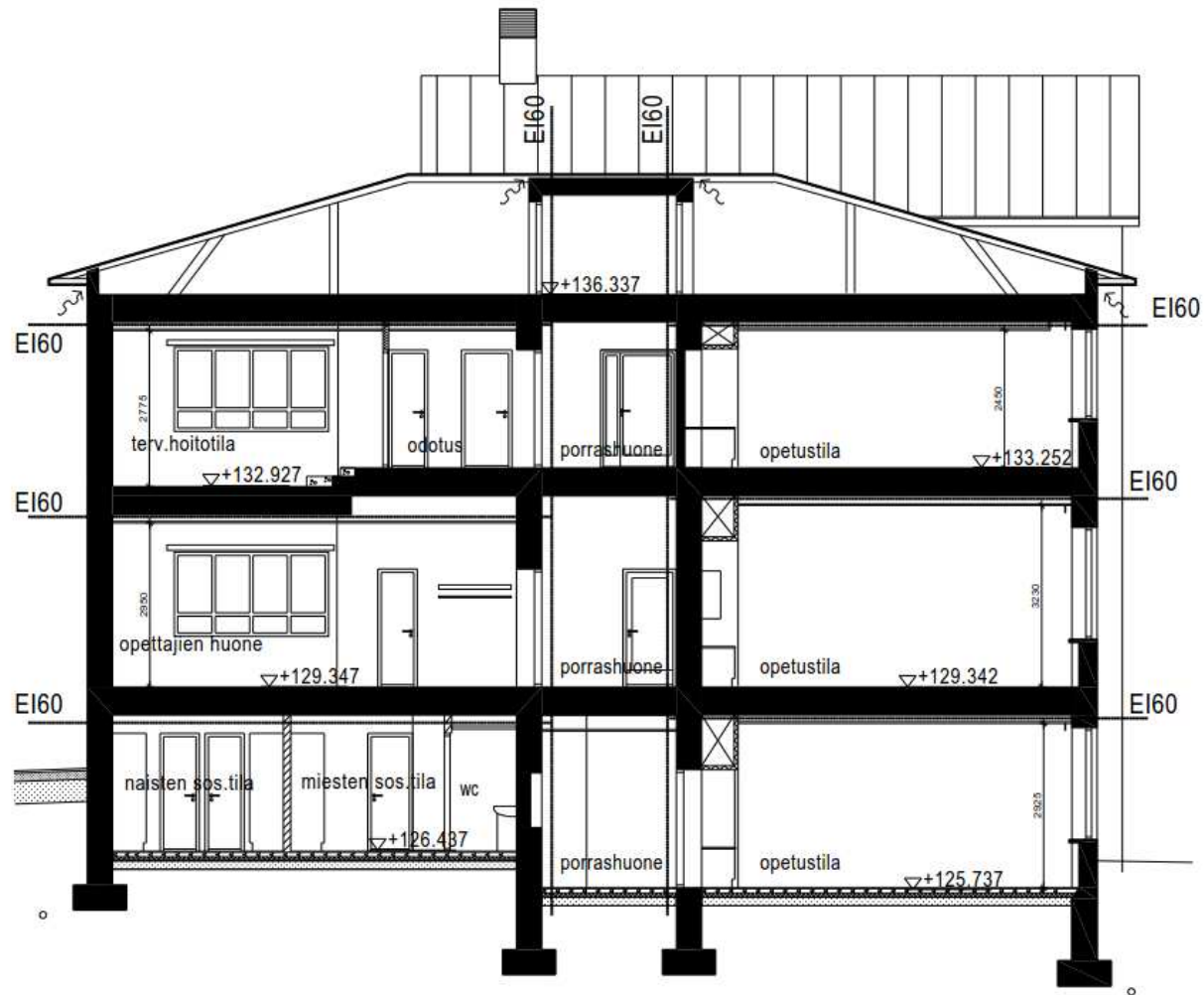
Ei mittakaavassa

LEIKKAUS D-D

LIITE 9 Kivikoulun leikkauspiirustus 10.4.2019

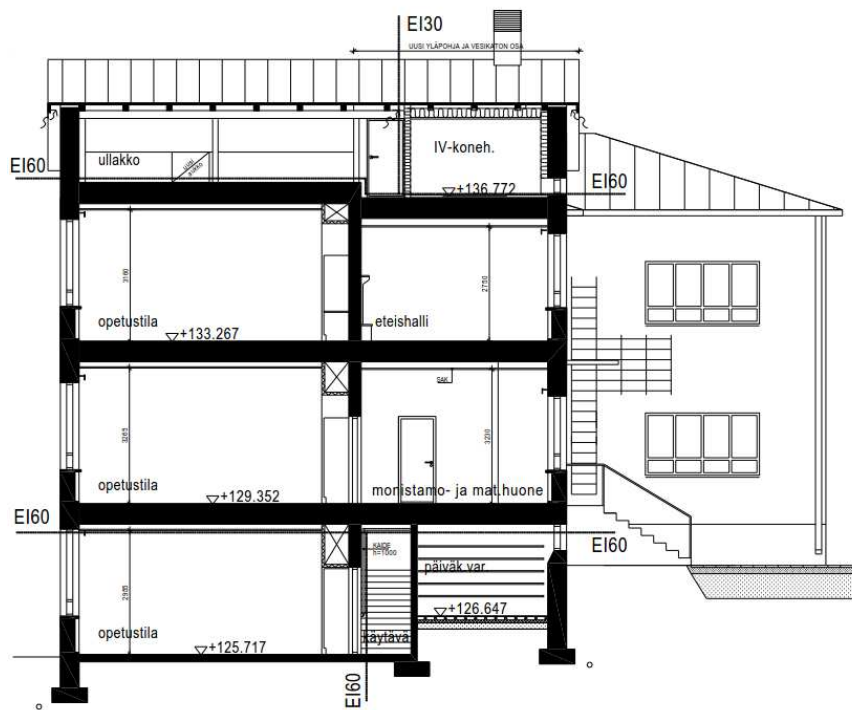
Ei mittakaavassa

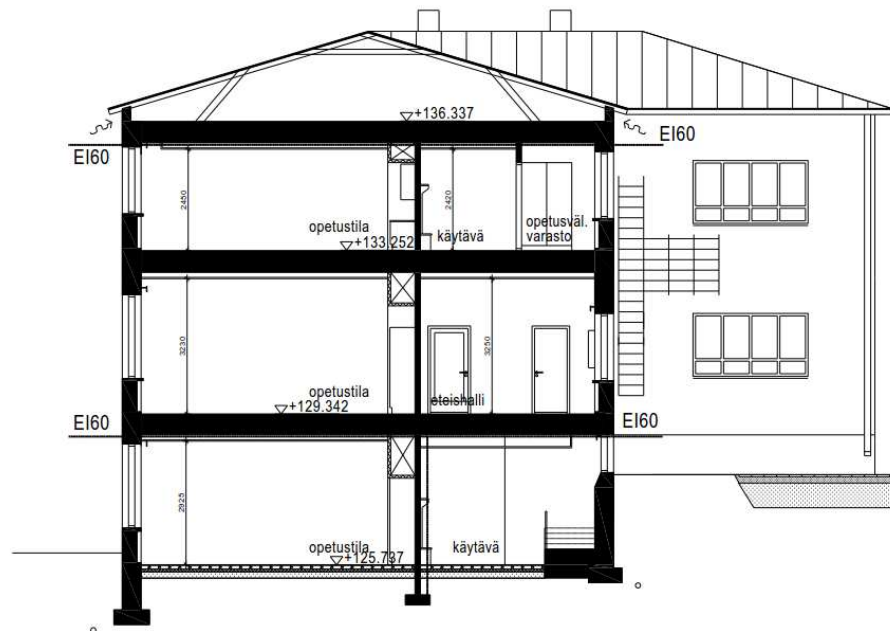
LEIKKAUS B-B

LIITE 10 Kivikoulun leikkauspiirustus 10.4.2019

Ei mittakaavassa

Leikkaus C-C

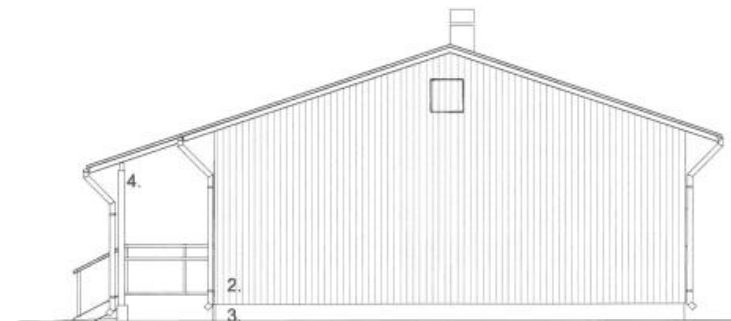
Leikkaus A-A

LIITE 11 Puukoulun vanhan osan julkisivupiirustukset

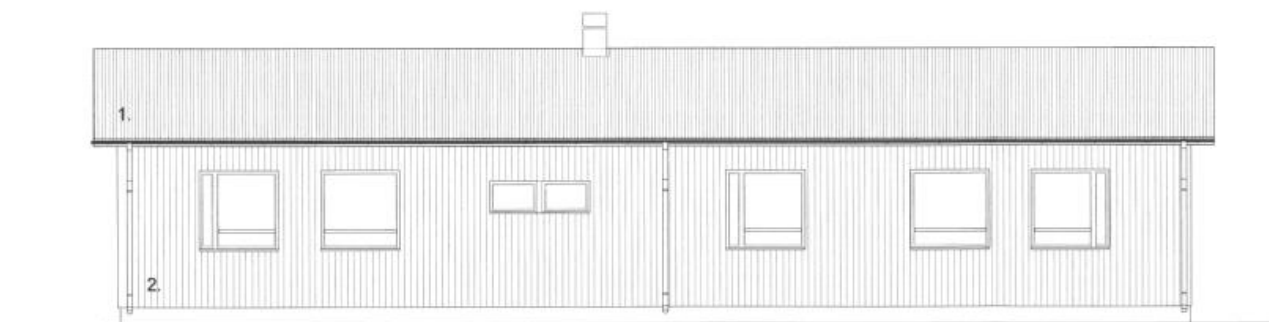
Ei mittakaavassa

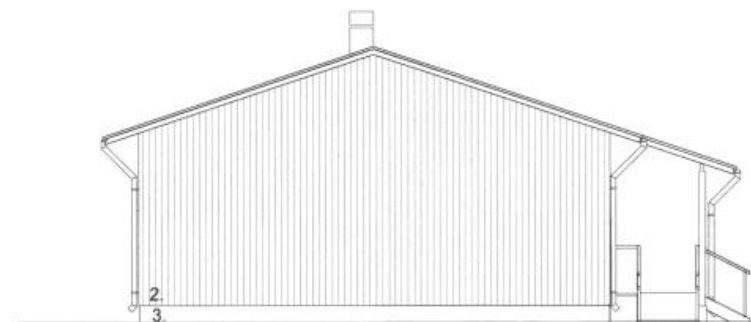
JULKISIVU ITÄÄN

JULKISIVU POHJOISEEN

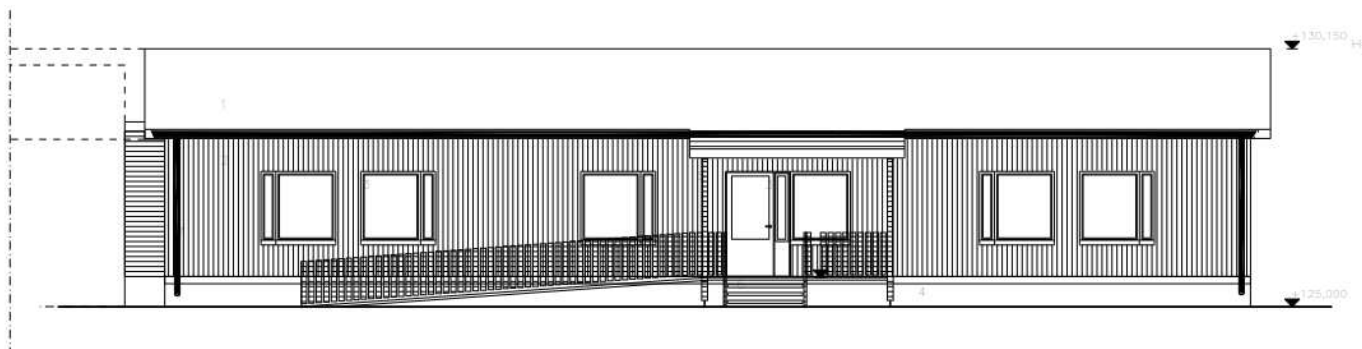
JULKISIVU LÄNTEEN

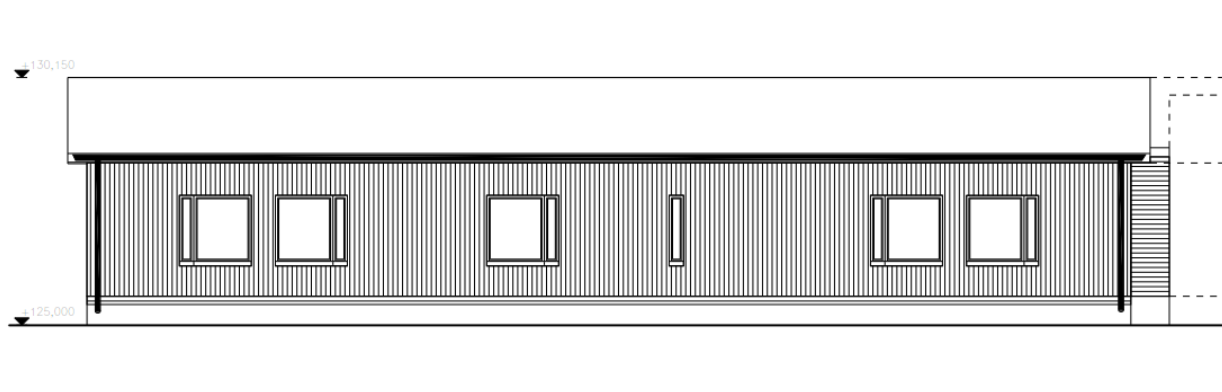
JULKISIVU ETELÄÄN

LIITE 12 Puukoulun uuden osan julkisivupiirustukset 7.5.2007

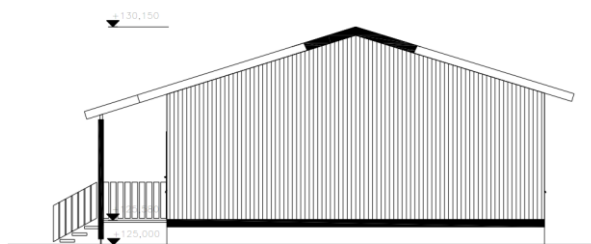
Ei mittakaavassa

Julkisivu itään

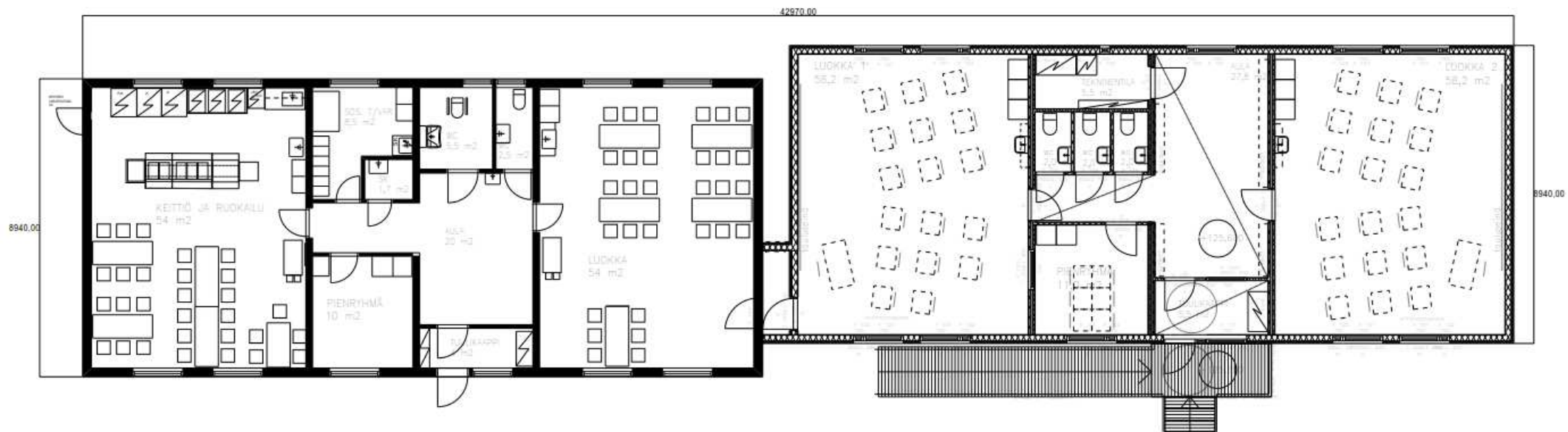
Julkisivu länteen

Julkisivu pohjoiseen

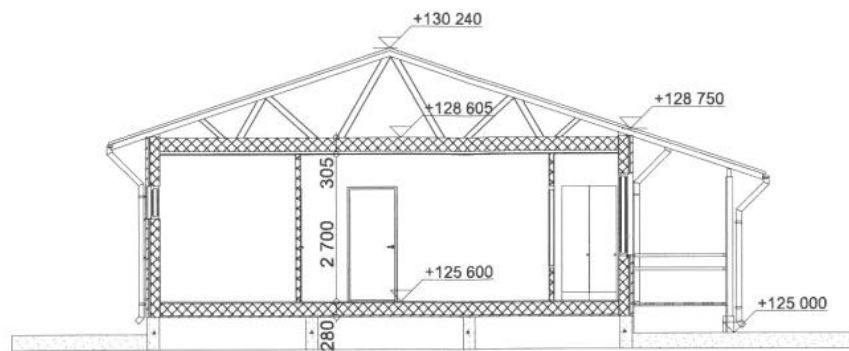
LIITE 13 Puukoulu pohjapiirustus 9.8.2017

Ei mittakaavassa

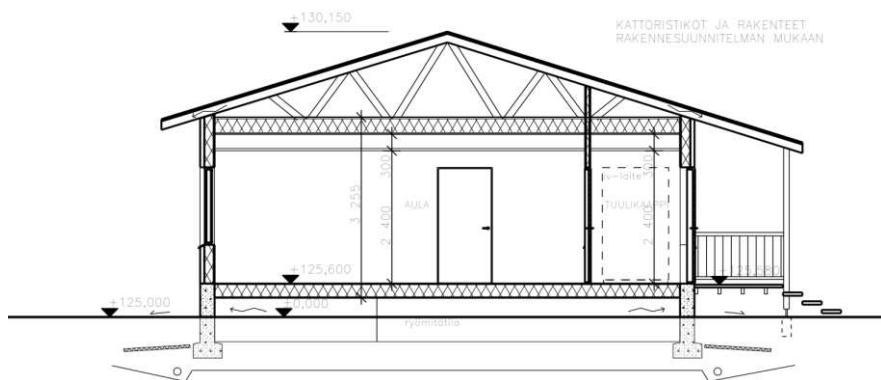
LIITE 14 Puukoulun vanhan osan leikkauspiirustus ja uuden osan leikkauspiirustus 7.5.2007

Ei mittakaavassa

LEIKKAUS A-A

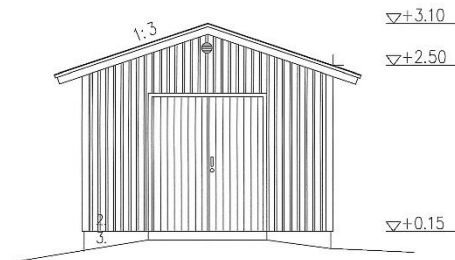
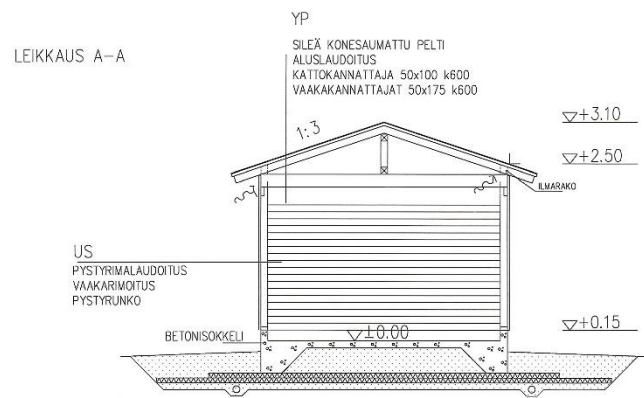
Vanha osa

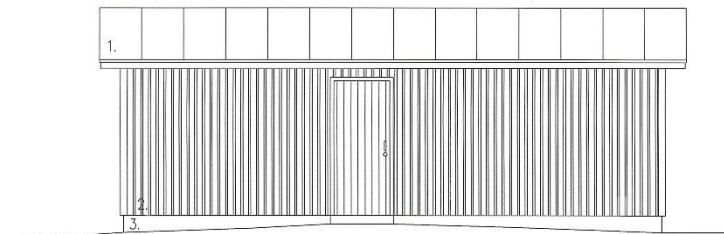
Uusi osa

LIITE 15 Jätekatoksen rakennuspiirustukset 12.1.2001

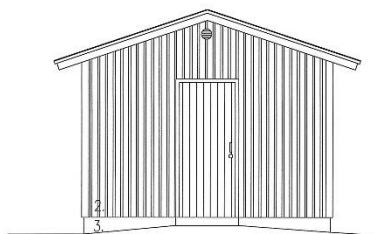
Ei mittakaavassa

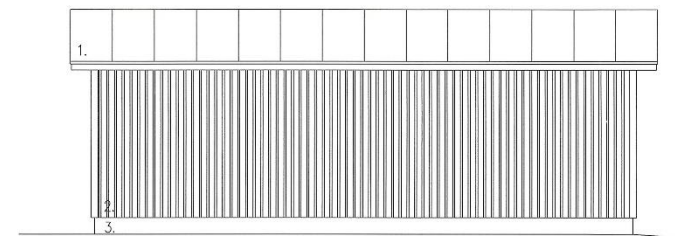
JULKISIVU ETELÄÄN

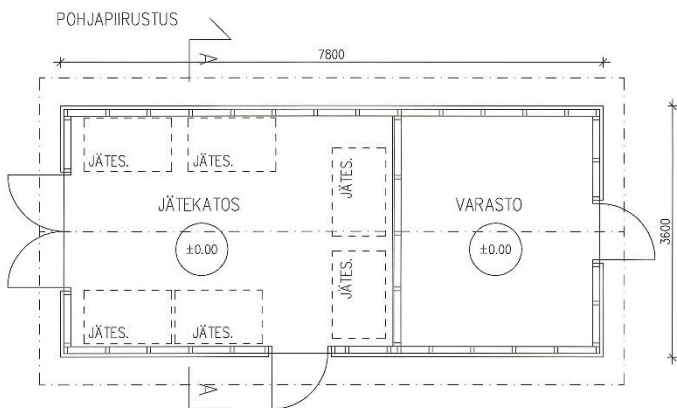
JULKISIVU ITÄÄN

JULKISIVU POHJOISEEN

JULKISIVU LÄNTEEN

KERROSALA 28.0 m²
TILAVUUS 82 m³

RAKENNUKSEN KORKEUSASEMA MÄÄRITETÄÄN RAKENNUSPAIKALLA

JULKISIVUMATERIAALIT:

1. KONESAUMATTU SILEÄ PELTI
2. PYSTYRIMALAUDOITUS
3. KEVYTSORAHARKKO+TASOITE

LIITE 16 Varastorakennuksen rakennuspiirustukset 1979

Ei mittakaavassa

